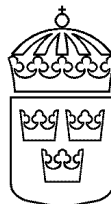

Protokoll
1995/96:33

Riksdagens protokoll 1995/96:33

Torsdagen den 7 december

Kl. 12.00 – 17.55

1 § Meddelande om val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet

Talmannen meddelade att val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet skulle äga rum vid morgondagens sammanträde.

2 § Bordläggningsdebatt

Bordläggningsdebatt

Anmälades

Skrivelse 1995/96:30 EU:s regeringskonferens 1996

Anf. 1 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Regeringen överlämnar i dag en skrivelse med principiella ställningstaganden inför EU:s regeringskonferens 1996 till riksdagen.

Redan tidigare har regeringen presenterat tre målsättningar som står i förgrunden inför konferensen, nämligen:

- att ge EU-samarbetet en starkare folklig förankring,
- att bana väg för EU:s fortsatta utvidgning till de nya demokratierna i Östeuropa och Centraleuropa och
- att verka för en förstärkning av samarbetet på för oss viktiga områden, särskilt när det gäller att främja en hög tillväxt och sysselsättning i Europa och en bättre miljö.

Vad är det då som har väglett arbetet med förberedelserna inför regeringskonferensen? Regeringen har valt en aktiv strategi. Det finns de som säger att mindre länder inte kan driva sina egna frågor, utan gör klokast i att reagera på de stora ländernas förslag. Vi avvisar ett sådant synsätt. Regeringen vill i stället offensivt engagera sig för att göra regeringskonferensen till en viktig utvecklingsstapp i EU-samarbetet som banar väg för EU:s utvidgning.

Regeringen har konsekvent hävdats att även sakpolitiska frågor bör spela en viktig roll vid konferensen. För detta har vi fått utstå mycket kritik. Jag stod här i kammaren för ungefär ett år sedan och var tämligen ensam om att hävda att regeringskonferensen borde behandla frågor som är av betydelse för människors vardag och som kräver europeiskt samarbete för att kunna lösas, t.ex. arbete och miljö. Regeringen blev beskyllt för att inte begripa vad regeringskonferensen skulle

Prot. 1995/96:33
7 december

Bordläggningsdebatt

handla om. Men denna linje som vi drivit har vunnit gehör också hos många andra regeringar. Detta synsätt finns i den s.k. reflexionsgruppens, förberedelsegruppens, rapport inför regeringskonferensen. Rapporten blev klar i förrgår. Där ägnas stort utrymme åt de frågor som den svenska regeringen anser vara av vikt, såsom sysselsättning, miljö, jämställdhet och öppenhet.

Förra gången EU:s medlemsländer samlade sig till en regeringskonferens gjordes mycket omfattande förändringar av samarbetet, som utökades med två nya områden: utrikes- och säkerhetspolitiken samt inrikesfrågor och rättsliga frågor. Fem år efter Maastrichtfördraget ställer sig medlemsländerna frågan hur samarbetet på de nya områdena har fungerat. Regeringens syn är att utrikes- och säkerhetspolitiken kan bli betydligt effektivare, och arbetet med internationell brottsbekämpning och flykting- och invandringspolitiken måste kunna fungera bättre. Jag återkommer till detta senare.

För att EU skall kunna uppfylla alla de åtaganden som vi som medlemmar vill krävs det naturligtvis att det formella ramverket med institutioner och regler för samarbetet fungerar. I regeringskrivelsen har dessa frågor sin givna viktiga plats, och jag vill så här inledningsvis bara understryka att grunden för regeringens ställningstaganden är att slå vakt om de små och medelstora ländernas inflytande. De förslag som har framkommit om att försämra vårt inflytande genom att t.ex. avstå från vår kommissionär kommer att avvisas. Detta är också viktigt i ett utvidgningsperspektiv. Vi kan inte bjuda in de öst- och centraleuropeiska länderna och samtidigt säga: Ni är välkomna till oss som nya demokratier, men ni måste vänta tills vi har minskat inflytandet för länder som era.

Jag kommer under dagens debatt att mera utförligt redogöra för regeringens syn på dessa frågor.

Fru talman! Låt mig så gå in på några av EU:s viktigaste framtidsfrågor. Det råder inom EU och, såvitt jag förstår, här i Sverige enighet om att den höga arbetslösheten är Europas största problem. Att 18 miljoner människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden är oacceptabelt och ett enormt slöseri med mänskliga resurser. Arbetslösheten är ett hot mot ekonomisk och social stabilitet och ytterst ett hot mot vårt demokratiska styrelseskick.

Regeringen är övertygad om att det inte längre går för ett land att ensamt bedriva en effektiv politik för tillväxt och sysselsättning. Det behövs internationell samverkan. Åtgärder i ett land skall inte motverka utan stödja åtgärder i ett annat. Endast på så vis kan vi utnyttja den samlade europeiska ekonomins potential. En sådan samordning måste ske på europeisk nivå.

För att bana väg för en ambitiös och väl samordnad europeisk strategi för tillväxt och sysselsättning vill regeringen införa ett nytt avsnitt om sysselsättningspolitik i fördraget. Ett sådant avsnitt skulle slå fast gemensamma mål, gemensamma procedurer och ett gemensamt åtagande att följa vissa principer för sysselsättningspolitiken. Det skulle vidare läggas fast en starkare samordning än i dag mellan finansministrarna och arbetsmarknadsministrarna. Vi tror också att EU behöver

upprätta en särskild sysselsättningskommitté, liksom man i dag har en monetär kommitté. Ändringarna i fördraget skall leda till att övervakningen stärks av såväl medlemsländernas som hela gemenskapens åtgärder för sysselsättning.

Förslaget går *inte* ut på att ändra i de s.k. konvergenskriterierna, som är fastställda i den ekonomiska och monetära unionen. Jag är övertygad om att en ambitiös sysselsättningspolitik både kan och bör komplettera EMU. Det skulle i stället innebära att konvergenskriterierna blir *lättare* att uppnå. Med en målsättning om att halvera arbetslösheten i EU fram till år 2000, som Delors vitbok varit inne på, kommer vi också att ha förstärkt EU-ländernas budgetar betydligt, sannolikt med i storleksordningen någon procent av BNP.

Regeringens förslag har bemötts kallsinnigt från flera håll här hemma. Moderaterna tror fortfarande att med universalmedicinen ökade löneskillnader och försämrad arbetsrätt löser sig detta av sig självt. Men om det nu är så som vi socialdemokrater, en majoritet i Reflexionsgruppen och flera andra hävdar – att det går att skapa fler jobb genom samarbete på EU-nivå och att det behövs ett sådant samarbete för jobbens skull – är detta tydligen också ett hot mot hela Miljöpartiets uppläggning av EU-frågan. Där vill man hellre angripa EU som en organisation där ingenting kan göras än konstruktivt diskutera hur vi skall kunna få fram nya jobb.

Regeringens idéer får däremot stöd från många håll i den internationella debatten. Europaparlamentet beslöt så sent som förra veckan att man vill se ett nytt avsnitt om sysselsättning i det nya fördraget. Självklart stödde Socialdemokraterna detta, men det är intressant att också representanten för den konservativa gruppen, EPP, vill ha ett särskilt sysselsättningsavsnitt. Reflexionsgruppen, som alltså presenterade sin rapport i förrgår, slår också fast att EU har ett ansvar för att förutsättningar skapas för ökad sysselsättning, och en majoritet av gruppen stöder förslag om att det skall skrivas in i fördraget. En majoritet av gruppens medlemmar understryker behovet av en starkare samordning av den ekonomiska politiken i EU och önskar att fördraget klarare kommer att samordna insatserna för att skapa jobb.

Miljöfrågorna spelar en viktig roll inför regeringskonferensen. Sverige tillhör de mest aktiva länderna för att stärka skrivningar om miljön i EU:s fördrag. I skrivelsen säger vi att slutsatserna från Riokonferensen om en hållbar utveckling måste återspeglas tydligare än i dag. Miljömålen bör bli tydligare på vart och ett av EU-samarbetets områden. Exempelvis bör ett miljömål införas för den gemensamma jordbrukspolitiken. Vi anser också att man skall diskutera hur fler beslut på miljöområdet skall kunna fattas med majoritet.

I skrivelsen redogör regeringen för insatser för ökad demokrati samt för öppenhet och jämställdhet mellan män och kvinnor. Vi utvecklar också synen på den nödvändiga utvidgningen till Öst- och Centraleuropa.

Fru talman! EU:s kanske viktigaste insats har varit att hålla medlemsländerna utanför krig i över fyra decennier. De gamla fienderna Tyskland och Frankrike kunde efter ständiga konflikter slutligen hålla

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Bordläggningsdebatt

sams, eftersom de knöts samman i ett oupplösligt ekonomiskt och politiskt samarbete. Så lätt vi glömmer detta viktiga!

Men nu kräver allt fler att EU inte bara skall ta ansvar för freden mellan medlemsstaterna inom unionen utan också skall kunna göra insatser utanför själva EU; detta särskilt med tanke på det vidriga kriget i f.d. Jugoslavien på näthinnan. Regeringen delar den synen. Vetot är naturligtvis grundbulten i detta sammanhang. I frågor som rör vitala utrikes- och säkerhetspolitiska frågor kommer inte Sverige att låta sig röstas ned av en majoritet inom EU. Men man skapar inte politik bara genom en grundbult. För det krävs det verktyg och instrument för att få förmåga att förebygga och tidigt lösa kriser. Vi bör ha en öppen attityd för att kunna diskutera hur EU bättre skall kunna fungera fredsfrämjande.

Fru talman! Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor fungerar inte bra. Syftet med samarbetet är att få fri rörlighet för personer och trygghet och säkerhet för medborgarna. För att uppnå det ställs stora krav på insatser för att bekämpa internationell brottslighet, och det ställs krav på samarbete i flykting- och invandringsfrågor.

Men motsättningarna mellan medlemsländerna är stora i fråga om hur man skall gå fram. Enligt regeringens mening skall samarbetet i huvudsak förbli mellanstatligt. Men vi anser att man kan använda EU:s institutioner på ett bättre sätt för att göra samarbetet mera effektivt. I dag står tyvärr stora delar av det samarbetet stilla. Kommissionen bör kunna engageras av medlemsländerna för att driva på och lägga fram förslag på olika områden.

Så, fru talman, kan vi bidra till ett Europa präglad av demokrati, solidaritet och öppenhet – genom ett EU där engagemanget handlar om människors behov och problem i vardagslivet och som banar väg för deltagande av de nya demokratierna i östra Europa.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m)

Fru talman! Det är bra att regeringen i skrivelsen anger utgångspunkter för EU:s regeringskonferens nästa år. Det är likaledes bra att den inte låser sig i fasta förhandlingspositioner utan mera anger intresseinriktning. Det är t.o.m. bra att skrivelsen kommer så sent. Det gör att motionstiden löper över helgerna fram till slutet av januari, och det ger oss i oppositionen goda möjligheter att motionsvägen redovisa synpunkter. Konferensen kommer ju av allt att döma inte att starta förrän i mars.

Min främsta invändning gäller den prioritering som kommer till uttryck i skrivelsen. Den centrala uppgiften för regeringskonferensen har mycket tydligt angetts vara att genomföra de institutionella förändringar som krävs för att förbättra unionens sätt att fungera. Men regeringen lägger huvudvikten vid vissa favoritfrågor på hemmaplan, t.ex. sysselsättning, konsumentpolitik och ungdomsfrågor. Med det ämnesvalet riskerar Socialdemokraterna att marginalisera Sverige i debatten om EU:s framtid.

På sysselsättningsområdet förefaller regeringen eftersträva dels en mellan medlemsstaterna samordnad aktiv konjunkturpolitik i Keynes

anda och mera av selektiva arbetsmarknadspolitiska insatser, dels ett särskilt fördragsavsnitt i ämnet.

Det här projektet blir mycket svårt att förverkliga. I en tid när alla medlemsländer strävar efter att nedbringa sina budgetunderskott i syfte att uppfylla konvergenskraven för EMU är det inte läge för en gemensam efterfrågestimulerande underbalansering av finanspolitiken. Det står också alltmera klart för vår omvärld att AMS-politik i svensk tappning inte har varit särskilt framgångsrik för att skapa nya riktiga jobb. Just därför att sådana framkommer genom en ekonomisk politik som eftersträvar prisstabilitet och tillväxt blir kampen mot arbetslösheten ett viktigt mål för EU:s ekonomisk-politiska riktlinjer snarare än ett politikområde som lever ett eget liv för sig och som därmed motiverar ett eget fördragsavsnitt.

Den i särklass viktigaste frågan vid IGC 96 blir i stället EU:s utvidgning till nya medlemsländer i öster och söder. I de tidigare kommuniststyrda staterna i Central- och Östeuropa är entusiasmen stor för medlemskap i EU. Liksom tidigare Spanien, Portugal och Grekland ser dessa länder EU som ett verkningsfullt vaccin mot återfall i diktatur. De nuvarande medlemsstaterna får inte visa de här nya ansökarländerna ifrån sig. Från säkerhetspolitisk synpunkt vore det rent dumdrigt. Det må vara att de central- och östeuropeiska länderna inte är fullt förberedda i ekonomiskt avseende. Men det problemet kan lösas genom att de beviljas rejäla övergångsperioder, under vilka de successivt gör sig beredda att uppträda på den inre marknaden och uppfylla andra förpliktelser.

Vi moderater har inga stora invändningar mot regeringens syn på ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan medlemsländerna i EU eller mellan EU:s olika institutioner. Den nuvarande maktindelningen fungerar i stort sett bra mellan en stark kommission på förslags- och genomförandestadiet, ministerrådet, som beslutar å medlemsstaternas vägnar och Europaparlamentet, vars tyngdpunkt ligger på debatt och kontroll, men som också har viss medbestämmanderätt. Från riksdagens sida har vi främst anledning att kräva längre tidsfrister mellan förslag och beslut så att EU-nämnden får reella möjligheter att påverka regeringens ställningstaganden. Men även från regeringens synpunkt borde det vara angeläget med längre förberedelsestider inför beslut i ministerrådet.

Enligt Maastrichtfördraget skall översynskonferensen behandla oavslutade frågor beträffande andra och tredje pelaren, vilket för enkelhetens skull kan beskrivas som utrikes resp. inrikes angelägenheter. Vi instämmer i regeringens förord för en förstärkning av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken men delar samtidigt dess återhållsamhet beträffande eftergifter i beslutsproceduren i för medlemsländerna viktiga ärenden. Vi noterar med tillfredsställelse att Socialdemokraterna rör sig i vår riktning när det gäller hanteringen av vissa frågor inom den tredje pelaren. Det krävs större handlingskraft om t.ex. internationell brottslighet och narkotikahandel skall kunna bekämpas med framgång. Ärenden som gäller rörlighet över gränserna, inklusive asyl- och flyktingfrågor, borde hanteras efter samma regler som det ekonomiska samarbetet.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Över huvud taget blir det en viktig uppgift för IGC 96 att förenkla beslutsprocessen inom EU. Regeringens satsning på ökad öppenhet står vi helt bakom. Ett litet varningsord kan dock vara på sin plats. Låt oss inte gå så frejdigt fram med för andra medlemsländer svårförklarliga inslag som t.ex. meddelarfriheten. Det kan medföra ett bakslag som äventyrar framsteg när det gäller viktiga principer som allmänhetens tillgång till officiella handlingar m.m.

Fru talman! Detta var några preliminära reflexioner från moderat utgångspunkt. Vi kommer att bli mera utförliga i den motion vi nu skall utarbeta. Vi sätter också värde på uttalandet i regeringsskrivelsen att det under de förhandlingar som förestår skall ske ett fortlöpande samråd med EU-nämnden efter samma mönster som gällde inför EES-avtalet och inför förhandlingarna om medlemskap i EU.

Anf. 3 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Riksdagen ges genom regeringens skrivelse möjlighet att i sammanhållen form påverka de svenska positionerna inför EU:s medlemsstaters konferens.

Regeringskonferensen är ingen helgsammankomst där regeringarna efter föredragningslista röstar sig fram till ett program utan i stället en dynamisk, utsträckt förhandlingsprocess. Därför kan inte riksdagen låsa detaljer eller spika fast svenska förhandlare med villkorade mandat. Däremot har regeringen uttalat att man – vilket vi uppskattar – fortlöpande och öppet skall redovisa förhandlingsresultat, ge en lägesbeskrivning samt förankra positioner i EU-nämnden. Det är enligt vår uppfattning en förutsättning för att en bred parlamentarisk uppslutning skall finnas bakom ett slutligt förhandlingsresultat.

Centerpartiet delar i flera avseenden regeringens bedömningar. Engagemanget för ökad demokrati, för öppenhet och insyn är av mycket stor betydelse och – om än långsamt – vinner öppenheten inesteg i EU-samarbetet. Centerpartiet delar regeringens önskan att förenkla EU-fördragen och skapa enklare och mer lättförståeliga beslutsprocedurer. Däremot saknar jag ett utvecklat resonemang om subsidiaritetsprincipen. En striktare tillämpning av subsidiaritetsprincipen ökar nämligen precis det som regeringen eftersträvar: ökad demokrati, större folkligt deltagande och bättre insyn. Centerpartiet önskar i samband med konferensen se en fördragsrevision som också granskar om dagens regler uppfyller subsidiaritetsprincipen. Vi vill också att principen om lokal självstyrelse, som Europarådets stadga definierar saken, skall skrivas in i EU-fördraget.

På miljöns område har regeringen och Mats Hellström lyssnat till den kritik som Centerpartiet framförde under den allmänpolitiska debatten i höstas. Då kritiserade jag bristen på miljöinitiativ i regeringens lilla röda skrift som kom ut i somras med principiella ingångsvärden. Då fanns enbart med namns nämnande kampen för en bättre miljö. Jag vill framföra ett erkännande för god lyhörddhet till regeringen och statsrådet Mats Hellström.

Det finns i skrivelsen viktiga krav som vi ställt tidigare, som överstatligt beslutsfattande med införande av miniminivå med rätten för

länder att gå före, krav på stärkt skydd för människors hälsa, miljömål för jordbruket, införande av substitutionsprincipen samt en tydligare miljöprofil på Euratom.

Sverige skall ha som mål att utveckla EU-samarbetet till ett effektivare instrument för att hindra försurande utsläpp och andra gränsöverskridande föroreningar. För detta krävs ökad överstatlighet med beslut med kvalificerad majoritet. Slutsatserna från FN:s stora miljökonferens i Rio kan och bör bli grundvalar för EU-samarbetet, och hållbar utveckling skall ses som ett överordnat mål. Kravet att Kommissionen skall miljökonsekvensbedöma varje förslag innebär att stolta paroller görs om till operativa verktyg.

Projektet om den europeiska monetära unionen har definitivt inte miljöprövats. Det saknas konvergenskriterier för miljöskuldens minskning. Regeringen kan inte som nu exkludera EMU från kravet på hållbar utveckling. Därför hoppas jag att regeringen är lyhörd även för detta centerkrav.

Fru talman! Regeringens förslag om förändringar i den andra pelaren, dvs. det mellanstatliga samarbetet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, fortsätter att oro oss. Den klarhet och konkretion som kännetecknar övriga områden i skrivelsen lyser här med sin frånvaro. Här slås å ena sida fast: "Ett borttagande av vetorätten i utrikes- och säkerhetspolitiken är inte aktuellt." Fem rader längre ned är regeringen däremot beredd att "pröva om enhällighetsprincipen skulle kunna modifieras i frågor av begränsad räckvidd".

Därför vill jag fråga statsrådet Mats Hellström: Vilka är de frågor som inte något medlemsland definierar vara av vitalt utrikes- och säkerhetspolitiskt intresse men som inte kan lösas i enighet i god solidarisk anda och som samtidigt kan bedömas ha "begränsad räckvidd"?

Jag har svårt att förstå hur regeringens förslag på detta område skulle förenkla arbetet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det rimmar utomordentligt illa med ambitionerna på andra områden att förenkla och effektivisera beslutsprocesserna. Om det införs blir det en tolkningsfråga för regeringarna vad som är av vitalt intresse och begränsad räckvidd. Därmed kommer de nationella parlamentens möjlighet till inflytande att minska. Vi är inte intresserade av en sådan utveckling av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, GUSP. Vektorätten skall finnas kvar ograverad som yttersta utväg om inte kompromissandets solidariska givande och tagande räcker för att nå enighet.

Fru talman! Bestämmelserna under tredje pelaren har inte varit i kraft i mer än två år, och de svenska erfarenheterna av EU-samarbete på detta område är än mer begränsade. Det är därför alltför tidigt att komma med bestämda besked om det mellanstatliga samarbetet har en utvecklingspotential.

Centerpartiet har inga invändningar mot tanken på fri rörlighet för personer. Vi stödjer den svenska ansökan om observatörskap i Schengensamarbetet. Det är bra att det i regeringens skrivelse fastslås att förutsättningen för Schengensamarbetet är bibehållen passunion i Norden, Norge och Island inbegripna, och effektiva insatser mot narko-

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Bordläggningsdebatt

tikabekämpningen. Vi hyser heller inga principiella betänkligheter mot att samarbeta på andra områden inom ramen för tredje pelaren.

Anf. 4 BO KÖNBERG (fp)

Fru talman! Den europeiska unionen är till för att lösa de problem som de enskilda medlemsländerna vart och ett för sig inte kan lösa. EU är till för att medborgarna i medlemsländerna skall få mer att säga till om i alla de frågor som inte längre enbart kan lösas inom nationalstatens ram. Fyra tunga sådana områden är freden, miljön, jobben och den internationella brottsligheten.

Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern, Slovenien, Rumänien och Bulgarien. Fram till för sex år sedan levde befolkningen i dessa tio länder i kommunistiska diktaturer. I dag är de mer eller mindre goda demokratier och marknadsekonomier.

Huvuduppgiften för EU:s regeringskonferens 1996 måste bli att bana väg för ett helt Europa. Ingen uppgift i Europa de närmaste åren är tillnärmelsevis så viktig som att se till att vi inte slarvar bort möjligheten för de mer än 100 miljoner människorna i dessa länder att få bli medlemmar i samma Europa som vi lever i.

Såväl i reflexionsgruppens slutrapport som i den svenska regeringens skrivelse till riksdagen lyfts glädjande nog helandet av Europa som en angelägen fråga. Det är bra, men det räcker inte.

Den svenska regeringen och de övriga medlemsländernas regeringar måste också i sina länder argumentera och agitera för att delmålet om ett EU med 25–30 medlemmar är värt ett antal uppoffringar från det egna landets sida.

Det finns en risk att omfattningen av dessa ändringar inte står klar ens för alla beslutsfattare och – kanske värre – att den står klar för många beslutsfattare, vilket kan få flera av dem att tveka inför såväl det önskvärda som det möjliga i att inom de närmaste åren klara av östutvidgningen.

Sedan vi hade vår förra EU-debatt för knappt två månader sedan har några för utvidgningen negativa signaler inkommit. Om dessa signaler är rätt uppfattade blir det förstås än angelägnare för Sverige att sätta in all kraft på att konferensen skall leda fram till att östutvidgningen görs möjlig.

Unionen står öppen för europeiska demokratier. En synnerligen viktig fråga har gällt och gäller hur EU skall förhålla sig till Turkiets önskan om ett framtida medlemskap och vägen dit. Vi i Folkpartiet liberalerna har tyckt och tycker att den första delen av frågan är enkel att besvara. Ett demokratiskt Turkiet som respekterar de mänskliga fri- och rättigheterna, som behandlar sina minoriteter väl och som gör sitt för att lösa Cypernfrågan är lika välkommet som andra europeiska demokratier.

Den svåra frågan är på vilket sätt EU – utöver ett klart besked i medlemsfrågan – bäst bidrar till en utveckling mot fulla mänskliga fri- och rättigheter i Turkiet. Vi har hävdat att kränkningarna av dessa fri- och rättigheter måste minska avsevärt för att tullunionen mellan EU och Turkiet skulle kunna godkännas. Vi gör nu den bedömningen att de

förbättringar som har ägt rum, tillsammans med det faktum att de krafter i Turkiet som strävar efter en utveckling i rätt riktning eller aktivt arbetar med MR-frågorna önskar ett godkännande av tullunionen, talar för ett sådant godkännande från EU-parlamentets sida. Från det liberala partiets sida i EU-parlamentet läggs nu fram förslag om att en löpande uppföljning av MR-situationen skall ske parallellt med den ekonomiska uppföljningen av tullunionen.

Om freden i Europa är en gränsöverskridande fråga så är mycket av miljöförstörelsen det också. Svavelutsläppen över Sverige, koldioxidens påverkan på klimatet och vattenkvaliteten i Östersjön är uppenbara exempel på detta. Det är bra att regeringen i sin skrivelse nämner frågan om fler majoritetsbeslut på miljöområdet, men det är mycket beklagligt att regeringen synes fortsätta kräva att alla länder skall ha vetorätt mot beslut om miljöavgifter och miljöskatter. Vi anser det som utomordentligt viktigt att EU i framtiden skall kunna fatta majoritetsbeslut om sådana avgifter som gäller allas vår miljö.

En direkt fråga till Europaministern blir därför: Varför vägrar regeringen att driva frågan om möjligheten att fatta majoritetsbeslut om en miniminivå för koldioxidskatter inom EU? Vilka är de starka och goda skälen för denna miljöfientliga position?

Ett annat allvarligt problem som definitionsmässigt är gränsöverskridande är den internationella brottsligheten. Det är ingen tvekan om att framstegen i internationellt samarbete har gått mycket snabbare mellan brottslingar av olika slag än mellan poliskårerna i de olika medlemsländerna.

Det är därför förvånansvärt att regeringen är så negativ till att föra över de delar av polissamarbetet som rör kampen mot internationell brottslighet till det vanliga regelsystemet i den s.k. första pelaren, vars frågor liknar dessa. I stället tycks regeringen slå vakt om att bibehålla det nuvarande systemet med allas vetorätt. En direkt fråga till Europaministern blir: Varför?

Det största inrikespolitiska problemet i vårt land och många andra länder är arbetslösheten och den bristande förmågan att förbättra förutsättningarna för skapandet av nya jobb. Problemet allvar och svårighetsgrad talar för att en mängd olika åtgärder måste sättas in och på alla de nivåer som är tillgängliga för att massarbetslösheten skall kunna knäckas. Vi är därför positiva till att regeringen driver sysselsättningsfrågorna på EU-nivån. Vi är däremot mycket negativa till det regeringen gör inom landet och till det mycket svaga sysselsättningsprogram som regeringen skickat till Bryssel.

Fru talman! Det finns många viktiga sakfrågor som har beröring med EU-nivån. En central fråga gäller hur medborgarna i vårt land skall kunna få mesta möjliga insyn i och inflytande över de beslut som fattas på EU-nivån. Dessa frågor är för oss liberaler klassiska. En fråga handlar om närhetsprincipen och om hur denna skall kunna förstärkas i programmet. En annan fråga handlar om öppenheten, något som regeringen glädjande nog driver. En tredje fråga handlar om kontrollen från de nationella parlamentens och EU-parlamentets sida.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! I regeringens skrivelse finns det flera punkter som vi instämmer i. Förutom det som redan nämnts gäller det förstås sådant som betoningen av vikten av frihandel och av stark disciplin vad gäller statsskulden.

Det är beklagligt att regeringen inte vill åstadkomma mer vad gäller exempelvis möjligheten till gemensamma golv för miljöskatter, ett förbättrat polissamarbete och en förstärkt näringsprincip.

När det gäller den största frågan av dem alla, underlätandet av östutvidgningen, är det vår förhoppning att den svenska regeringen om så behövs kommer att sätta den före de övriga frågorna. Vi i Folkpartiet liberalerna kommer under alla förhållanden att göra det.

Anf. 5 BENGT HURTIG (v)

Fru talman! Jag uppskattar att Mats Hellström så kraftfullt markerade att arbetslösheten är ett av EU:s största problem. Det har ju förts en debatt om detta inom unionen i tre, fyra fem år. Det har förekommit rapporter och beslut har fattats, men arbetslösheten har fortsatt att öka.

Ett projekt som skulle minska arbetslösheten var den inre marknaden. I själva verket ökade arbetslösheten. Förslagen från Jacques Delors om att halvera arbetslösheten fram till år 2000, om att införa obligationer för att finansiera projekt och om att sänka räntan har redan avisats av ministerrådet. Egentligen har inte ett enda förslag sedan 1957 kunnat genomföras mot den europeiska högerns vilja. Jag önskar regeringen lycka till i de här resonemangen, men problemen är jättestora.

De elva kritiska svenska EU-parlamentarikerna i Strasbourg får ibland höra att de är anti-européer. För oss på vänsterkanten, som en gång i världen anklagades för anti-sovjetism, väcker sådana uttalanden egendomliga känslor. Inte bara EU-kritiker inser att det gamla folkstyret är slut på de politikområden som i dag ligger under EU:s kompetens. Normsystemet ligger i princip fast vilken riksdrag som än väljs. Parlaments- och presidentval får alltmer sin karaktär av att man med hjälp av marknadsföringskonsulter formulerar slagord och budskap som lockar ett maximalt antal väljare så att kandidater skall kunna sitta kvar eller erövra nya maktpositioner. Den i verkligheten förda politiken blir dock ungefär likartad oavsett vilka partikonstellationer som har majoritet. Detta uppfattas som att det har blivit en sport för partier och politiker att lura folk. Frukterna av detta system skördar man i dag i Frankrike. Tidigare har vi också skördat dem i Sverige när vi hade EU-parlamentsval och folk vägrade att gå och rösta.

Det är dessa grundläggande, konstitutionella EU-problem rege- ringskonferensen borde ägna sig åt. Hur skall man bära sig åt för att Europasamarbetet skall kunna få en någorlunda demokratisk legitimitet? Hur skall man kunna undvika att EU av vissa karakteriseras som ett nytt mjukis-Sovjet? I den föreliggande skrivelsen berörs legitimitetsproblemet, men några rejäla tag är det enligt min mening inte fråga om.

Kravet på öppenhet är ett steg i rätt riktning, men varför nämns inte meddelarfriheten i skrivelsen? En offentlighetsprincip måste också innebära diarieföring av inkomna handlingar till EU:s institutioner.

Detta gäller exempelvis lobbygruppernas inlagor. Skulle det dessutom till varje förslag fogas en förteckning över vilka inlagor som finns i ärendet och över vilka som rådfrågats, så skulle politiker få mer likvärdiga möjligheter jämfört med byråkrater att granska beslutsunderlagen.

Förslag till nya regler borde i god tid översättas till de officiella språken. Förekomsten av ett förslag borde också kungöras i varje medlemsstat, kanske ett par månader före det verkliga beslutet. Då skulle det finnas tid och möjlighet till en vettig nationell beredning i fackutskott och för ett remissförfarande. Vidare kan de nationella parlamenten ges initiativet i EU-relaterade frågor och naturligtvis också när det gäller att välja kommissionärer.

Ett borttagande av artikel 235 skulle innebära att unionen inte lika lätt som nu själv skulle kunna ta beslut om att utvidga sina befogenheter. Varför verkar inte Sverige för borttagande av artikel 235? Varför verkar inte Sverige för en utträdesrätt utan bara för en uteslutningsrätt? Varför tycks Sverige acceptera att vapenexportpolitiken förs över från medlemsstaterna till unionen?

På s. 22 i skrivelsen sägs att Sverige fäster särskild vikt vid att regelverket tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt, men när det gäller den största frågan av alla, en gemensam valuta och centralbank, förbehåller sig Sverige att ha en egen tolkning.

Vill vi i Sverige att traktaterna skall tolkas enhetligt borde vi faktiskt begära ett juridiskt hållbart undantag för att kunna avstå från tredje steget i EMU. Nu skapas intrycket att de EMU-troende i Sverige anser sig ha sådan majoritet att det inte finns någon risk för ett nej i riksdagen. Den allmänna opinionen kan få intrycket att det verkliga föreligger ett fritt val.

Inför folkomröstningen om EU-medlemskapet fick vi intrycket att vi *då* inte skulle ta ställning till EMU-frågan. Den skulle ju komma upp på regeringskonferensen. Nu slår man på s. 14 fast att EMU inte blir ett ämne för konferensen. Undra på att många känner sig lurade!

Utredningen om EMU har lyfts bort från 96-kommittén, den kommitté som skulle stimulera debatten i olika frågor. Detta ger ökade möjligheter för ansvariga politiker att hänvisa till utredning och att glida undan debatt. Det aviseras inte heller att det blir fråga om någon folkomröstning om att avskaffa den svenska valutan.

Vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken slår man fast att Sveriges alliansfrihet består, och det är bra. Men samtidigt förklarar man sig vara beredd att acceptera majoritetsbeslut i frågor med begränsad räckvidd. Varför inte utnyttja de möjligheter som redan finns om att enigt besluta om att fatta majoritetsbeslut i enskilda frågor?

Regeringen förklarar sig också vara beredd att delta i fredsbefrämjande uppdrag som VEU verkställer på uppdrag av EU. Fredsbevarande och fredsframtvängande åtgärder måste grunda sig på FN-beslut innan Sverige deltar, men när det gäller fredsbefrämjande uppdrag är Sverige tydligen berett att agera utanför FN:s ram. Anser regeringen att vi tillsammans med VEU exempelvis skall kunna delta i väpnade aktioner utanför EU:s territorium utan FN-beslut som grund?

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det finns många frågor att ställa med anledning av denna skrivelse, och vi återkommer till dem under motionstiden.

Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Först vill jag uttrycka min uppfattning att det är bra att vi nu fått en skrivelse med motionsrätt till riksdagen. Det är faktiskt bra att den kommer när den gör så att vi får förlängd motionstid. Då kanske vi kan få det som Mats Hellström var inne på i början, nämligen någon form av folklig förankring. Det kanske kan hinna bli en debatt omkring dessa frågor; den debatt som EU 96-kommittén skall se till att få i gång, även om det är något segt. Det underlättas i alla fall naturligtvis av att vi nu har fått en skrivelse som innehåller regeringens grundläggande ståndpunkter i fråga om regeringskonferensen.

En hel del av skrivelsen läser jag samtidigt med stigande förvåning. På många områden är det en positiv skrivelse, men tittar man ”bakom kulisserna” blir man något mer oroad av vad den egentligen innehåller. I vissa fall ser det ut som rena försvarstalet för regeringens ståndpunkter.

Utrikes- och säkerhetspolitiken är för mig en av de stora viktiga frågorna som finns med i EU-samarbetet och som också tas upp i skrivelsen. Jag blir faktiskt mycket oroad när jag läser skrivningen, och det av flera anledningar. Min uppfattning är att vi nu med smygande hastighet är på väg att få en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik med EU-länderna – detta var en total omöjlighet under folkomröstningen. Då jag förde en debatt med Pierre Schori uttryckte han det som att vi hade dubbel vetorätt när det gällde utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Det skulle självfallet utnyttjas av regeringen. Vi skulle inte ge något som helst avkall på vår alliansfrihet och neutralitet.

Men hur ser då verkligheten ut? Ja, med en Mr EU som skall föra talan i utrikespolitiska frågor gemensamt för unionen, tror jag att det blir mycket svårt att hävda att man är alliansfri och neutral. Man hamnar naturligtvis i samma utrikespolitiska ställningstaganden som unionen gör. Utrikes- och säkerhetspolitiken är mycket starkt förknippade med varandra. Det är ändå omvärlden som skall bedöma om vi verkligen är neutrala och alliansfria.

Jag skulle vilja höra hur man tänker utnyttja vetorätten. När det gäller sådant som rör vitala utrikes- och säkerhetspolitiska intressen skall vetorätten användas. I övrigt är det litet mera vagt uttryckt huruvida man tänker använda sig av den. Vapenhandeln och artikel 223 ligger nu på nationalstaterna. Är detta en fråga där Sverige kommer att utnyttja sin vetorätt?

Det framgår inte av dokumentet när man tänker använda sig av vetorätten. Det är i och för sig förklarligt, eftersom det är svårt att hävda vetorätten i en förhandlingssituation. Det skulle kanske vara intressant för oss här hemma att få höra vad som är viktiga vitala utrikes- och säkerhetspolitiska intressen.

Jag hörde en debatt i USA. Där betraktas observatörskapet i VEU som en vänthall inför NATO-medlemskapet. Man tyckte att det lät väldigt konstigt när jag hävdade att vi har behållit vår neutralitet och

alliansfrihet. Omvärlden ifrågasätter nog den väg som regeringen just nu väljer.

Det är självklart att vi i Miljöpartiet anser att arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågorna är en väsentlig del i samarbetet. Vi tycker att man borde ha tagit med skatteväxling, sänkt arbetstid och ändrade upphandlingsregler så att hänsyn kan tas till miljö- och sysselsättningskrav. Tyvärr har jag hitintills inte sett särskilt mycket av vad regeringen egentligen vill göra på sysselsättningsområdet. Hur ställer man sig i den frågan som i förhållande till EMU är så nära sammankopplad? Man kan inte lägga sysselsättningen i ett skikt och den ekonomiska politiken i ett annat skikt. Dessa områden måste kopplas samman.

I EU 96-kommittén, som jag sitter med i, lyckades vi inte få fram några dokument i den här frågan. Vi visste inte heller hur vi skulle kunna få fram något debattmaterial på området. Detta är ju sorgligt att konstatera. Det måste vara svårt att vara drivande i en fråga i EU om man inte har något eget material med sig.

När det gäller demokrati- och inflytandefrågorna är jag förvånad över att man inte har tagit upp frågan om en utträdesparagraf när man samtidigt vet att det i reflektionsgruppen har diskuterats en uteslutningsparagraf. Med tanke på läget i den svenska opinionen borde det vara självklart att man hävdade just en utträdesparagraf.

Det är glädjande att det finns ett avsnitt om miljöfrågorna. Jag saknar dock frågan om en energi- och koldioxidskatt och något om hur man ser på den. Då kan jag också konstatera att det inte längre ser ut att vara så mycket med den miljögaranti som hävdades i folkomröstningen.

Anf. 7 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Vi kristdemokrater delar en hel del av de uppfattningar som regeringen framför i sin skrivelse angående EU:s regeringskonferens. Detta gäller faktiskt också – liksom för den kristdemokratiska EPP-gruppen i Europaparlamentet – en gemensam politik för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, det som i Sverige brukar kallas för en sysselsättningsunion. Men bara om det får den inriktning och de verktyg som verkligen ger nya och riktiga jobb. Ett sådant projekt var ju t.ex. de fem punkter för sysselsättning och tillväxt som EU:s stats- och regeringschefer enade sig om vid toppmötet i Essen för ungefär ett år sedan. Tyvärr har regeringen sedan i praktisk politik gått rakt emot det som beslutades där. Detta måste verkligen vara en besvärande punkt i regeringens meritlista i kampen för en gemensam finanspolitik.

I den skrivelse som i dag läggs på riksdagens bord pekar regeringen mycket riktigt på att endast om samarbetet avser konkreta resultat som bidrar till människors trygghet och välbefinnande, då kan EU få den förankring hos medborgarna som i dag är bristande. Mot den bakgrunden är det något outgrundligt att regeringen inte är beredd att ta i anspråk de medel och de verktyg som skulle krävas för att uppnå sådana resultat som människor nu faktiskt efterfrågar och där EU skulle kunna leverera lösningar som förbättrade vår vardag. Det är något märkligt att de som talar om en sysselsättningsunion stannar vid ett svagt mellanstatligt samarbete utan en förpliktande unionsprocess som när det t.ex. gäller

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

den inre marknaden och den fria rörligheten. Är inte den ekonomiska tillväxten och jobben lika viktiga som den fria rörligheten?

Samma tveohågsenhet gäller på miljösamarbetets område, trots de berömmade orden från Helena Nilsson. Men regeringen måste ju utforma en sammanhängande och tydlig miljöstrategi för Sveriges agerande under regeringskonferensen och i det löpande arbetet framöver.

Frågan är nu: Hur tänker regeringen hantera frågan om miljöskatter? Det gäller t.ex. frågan om miniminivåer för koldioxidskatt. Är inte detta, Mats Hellström, rätt tillfälle att driva frågorna om en koldioxidskatt och om en skatteväxlingsprincip? Krävs det inte majoritetsbeslut på miljöskatteområdet för att även få med motspänstiga medlemmar?

När det gäller de institutionella frågorna har regeringen en utgångspunkt som med några undantag delas av oss kristdemokrater. Utvidgningen av EU till ansökarländerna i Baltikum, Öst- och Centraleuropa är vår generations största utmaning. Sverige skall också bli motorn i arbetet för ökad öppenhet och förenkling i hela EU-systemet.

Regeringen kommer av skrivelsen att döma att motsätta sig en omviktning av rösterna i rådet. Det är bra. Det är också bra att man kommer att driva kravet att varje land skall ha en representant i kommissionen. Men regeringen borde också motsätta sig de planer som finns på att minska antalet ledamöter i parlamentet, något som inte tas upp i skrivelsen. Det finns de som hävdar att antalet ledamöter skall minskas till 700, vilket alltså bara är dubbelt så många som antalet ledamöter i denna kammare. Vi representerar här Sveriges 8,5 miljoner invånare. Det vore orimligt om Sverige efter en utvidgning av EU skulle representeras av kanske färre än tio parlamentariker.

När det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och samarbetet inom den andra pelaren stöder vi kristdemokrater i huvudsak regeringens position. Men vi motsätter oss bestämt att ytterligare ett s.k. gemensamt ansikte utåt skall etableras vid sidan av kommissionsordföranden och alla andra ansikten, t.ex. utrikeskommissionärernas ansikten som redan finns. Detta skulle ju enbart skapa ökad otydlighet och fragmentisering av utrikesansvaret.

Fru talman! Men den verkligt tunga kritik som vi kristdemokrater har är att regeringen har en alldeles för passiv hållning i samarbetet inom den tredje pelaren. Tanken att det här arbetet skall fortsätta att vara strikt mellanstatligt kommer att leda till fortsatt besvikelse över resultatet av samarbetet, t.ex. när det gäller kampen mot den tunga narkotikabrottsligheten. Där menar vi att det behövs överstatliga verktyg eftersom knarksyndikatets verksamhet är överstatlig. Det är något märkligt att regeringen håller fast vid detta.

När det gäller det straffrättsliga och polisiära samarbetet tycker vi att kommissionen bör få initiativrätt. Alla andra områden bör i princip kunna flyttas över till den första pelaren.

Den här samarbetsmodellen används t.ex. som jag nämnde när det gäller fri rörlighet för varor och tjänster. Är det inte lämpligt att de åtgärder som skall kompensera denna fria rörlighet också får samma metoder? Låt vår egen kommissionär, Anita Gradin, få de verktyg som

hon själv kräver. Vem, om inte Sveriges regering, borde arbeta för detta?

Prot. 1995/96:33
7 december

Anf. 8 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag delar Mats Odells och Bo Könbergs uppfattning om att utvidgningen österut är en av de viktigaste frågorna. Den kräver att vi aktivt och engagerat agiterar och talar för den och driver den under arbetets gång. Vi har gjort det. Vi har, tror jag att man kan säga, genom Sveriges och Finlands insatser sett till att staterna i Baltikum nu har samma möjligheter som de andra östeuropeiska länderna att förhandla. Jag delar den uppfattningen, att det är en av de viktigaste frågorna.

EU behöver också reformera institutionerna för att möjliggöra utvidgningen mot öst och syd. Men ännu viktigare för en framgångsrik utvidgning än de institutionella frågorna är förändringar i budgetpolitiken, jordbrukspolitiken och regionalpolitiken. Detta är viktigt för att utvidgningen skall bli av och kunna ske i rimlig tid.

Sverige är ett frihandelsland, starkt beroende av omvärlden. Det kräver att den gemensamma marknaden fungerar friktionsfritt, vilket i sin tur kräver att regelverket tolkas lika i hela unionen. Därför behövs det starka, effektiva och oberoende institutioner. Det ligger alltså i vårt intresse att kommissionen har en fortsatt stark roll. Detsamma gäller för revisionsrätten och domstolen.

Regeringen kommer när det gäller de institutionella frågorna att försvara – jag kommenterar också det som har sagts här – de mindre och medelstora ländernas ställning. Det är självklart att varje land skall ha rätt att utse en kommissionär och att alla länder får ansvar för ordförandeskap. Den känsliga balans som finns i dag mellan mindre och stora länder skall inte undermineras. Jag delar Mats Odells uppfattning att det naturligtvis vore orimligt med ett så begränsat deltagande av svenska parlamentariker.

En annan fråga som inte minst gjort sig påmind här i riksdagen vid åtskilliga tillfällen är de mötes- och beslutsprocedurer som finns i EU. Jag delar Lars Tobissons uppfattning att det är alltför korta tider mellan den sista förberedelsen och det faktiska beslutet. Det gör det svårt för oss och andra som har ett system där det nationella parlamentet deltar aktivt i beslutsprocessen. Arbetsformer och mötesformer måste ändras så att parlamenten bättre kan delta. Jag har samma uppfattning som Lars Tobisson där.

Jag delar däremot inte Lars Tobissons uppfattning om att det i och för sig är svårare att få gehör för en aktiv sysselsättningspolitik därför att länderna strävar mot konvergens i EMU. Tvärtom: Genom sänkt arbetslöshet och ökad sysselsättning ökas också möjligheterna för länderna att klara den finansiella stabiliteten. Det visar inte minst vår egen erfarenhet de senaste åren. Tvärtom Lars Tobissons uppfattning menar jag alltså att en aktiv sysselsättningspolitik på Europnivå underlättar också för de länder som nu aktivt jobbar med att klara sin konvergens.

Till Mats Odell vill jag i samma fråga säga att den svenska regeringen förvisso handlar enligt det vi föreslår EU och också i den anda

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

som finns när nu sysselsättningen har kommit på bordet i Essen och Cannes. Vi har i vårt land skapat 100 000 nya jobb det senaste året och i just den anda som besluten i Essen och Cannes handlar om.

Till Helena Nilsson vill jag säga att subsidiariteten säkerligen är någonting som vi har skäl att återkomma till under konferensen och utveckla vidare. Jag tror också, som Helena Nilsson, att frågan om dagens beslutsformer kommer när det gäller vad som sker på Europainivå, nationell nivå, regional nivå osv. Denna fråga kommer att gås igenom på konferensen.

Både Helena Nilsson och Marianne Samuelsson har tagit upp frågan om vetorätten. Jag skall ge ett klart exempel på vad jag menar med begränsad räckvidd. Det är självklart att varje land självt definierar vad som är vitala utrikes- och säkerhetspolitiska intressen där man icke accepterar att bli överkörd av andra.

Anf. 9 TALMANNEN

Det är någon som har en störande utrustning här inne. Var vänlig avlägsna den från kammaren.

Anf. 10 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Det är givetvis varje land självt som definierar vad som är vitalt. Det kan ingen annan göra åt en.

Vad menar vi då? Jo, vi har haft ett antal frågor där man på enhällighetens basis har varit överens om att ha ett utrikespolitiskt samarbete i en aktion. Sedan kommer man till finansieringen, och då börjar trassellet. Finansiering kan nämligen ligga i den första pelaren, och redan i dag krävs då ingen enhällighet. Då gäller kvalificerad majoritet, om frågan gäller biståndspengar. Då kommer först debatten om ifall finansieringen skall klaras i första pelaren eller i andra pelaren. Aktioner fördröjs och genomförandet trasslas till. Om man är överens om en aktion med enhällighet skall man också med enhällighet kunna bestämna att man genomför aktionerna på ett enklare sätt. Det är ungefär så vi ser den frågan. Jag tror inte att det skall behöva leda till oenighet i Sverige.

Regeringen har i denna skrivelse klart uttryckt, Marianne Samuelsson, att vi icke avser att bli medlemmar i VEU och att den militära alliansfriheten består. Det finns alltså inget skäl att i debatten försöka spela på oklarheter på den punkten.

En talesman är något som vi inte är särskilt intresserade av. Tvärtom har vi sagt att detta i så fall måste vara av en begränsad karaktär. Talesmannafunktionen, som vi inte ser som angelägen, måste utgå ifrån beslut som fattas av de ordinarie organen. Det är alltså helt fel att påstå att vi skulle vilja befrämja en sådan talesman som i realiteten är en president som det har sagts.

Efter att ha läst Miljöpartiets artikel i morse vill jag fråga om Marianne Samuelsson är beredd att dementera det som står i artikeln, på de många punkter som innehåller direkta felaktigheter. När det gäller sysselsättningsförslaget exempelvis säger Miljöpartiet att vi i regering-
en inte har stöd för detta ens hos socialdemokraterna i Europa. Har inte

Miljöpartiet – det är ju dock en ledamot av parlamentet som har skrivit under artikeln – uppmärksammat att Europaparlamentet med såväl Socialdemokraternas som andra partiers stöd just har uttalat sig *för* att ett sysselsättningskapitel skall införas i fördraget? Jag skulle vilja ha en kommentar från Marianne Samuelsson. Är hon beredd att ta avstånd från det hon skrev i Dagens Nyheter av i dag?

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 11 TALMANNEN

Jag vill understryka att det icke är tillåtet att här i kammaren medföra utrustning som på något sätt kan störa våra överläggningar.

Anf. 12 LARS TOBISSON (m)

Fru talman! Jag vidhåller att Socialdemokraterna, när de vill göra sin s.k. sysselsättningsunion till en huvudfråga för regeringskonferensen, riskerar att ställa Sverige vid sidan av de stora avgörandena. Hur Mats Hellström kan finna stöd för sin linje hos Reflexionsgruppen förstår jag inte. Mig förefaller detta myckna tal mest vara avsett för inhemsk konsumtion.

Jag har tidigare påtalat skillnaden mellan ord och handling från regeringens sida när det gäller arbetslösheten och EU. I skrivelsen finns ytterligare exempel. Där heter det att EU-länderna måste höja ambitionen på detta område. Men syftet med EU:s åtgärdsprogram, som ju behandlats avmätt av regeringen, är ändå att halvera arbetslösheten. Enligt tillväxtpropositionen förutser regeringen en strukturarbetslöshet i Sverige på 10 % ännu vid sekelskiftet utan att sätta in några strukturella åtgärder däremot. Hur är det egentligen med ambitionen, Mats Hellström?

Iakttagare från andra EU-länder har med en blandning av förvåning och kritik konstaterat att Sverige gärna kör i ett eget spår, att Sverige väljer frågor och ståndpunkter där vi har små möjligheter att vinna framgång.

Jag läste nyligen en intressant självbekännelse av jordbruksminister Margareta Winberg. Det var en anspråklös nyhetsnotis i Svenska Dagbladet, men den är värd att uppmärksammas. Jag vet att flera EU-länders ambassadörer i Stockholm har skickat hem bulletiner om detta.

Margareta Winberg säger att hon nog är benägen att frångå en något extrem svensk linje för att kunna påverka mer. Hon säger vidare: Att stå där vid sidan av och säga nej blir ganska ensamt och man får aldrig igenom någonting. Då har man drivit svenska åsikter, men inte bidragit till någon konstruktiv debatt och därmed inte någon konstruktiv utveckling.

Margareta Winberg lovade att en förändring av taktiken skulle diskuteras i regeringen. Det vore bra om Mats Hellström, som svarar för dessa frågor, kunde ta ett sådant initiativ.

Jag vill understryka att jag inte motsätter mig att Sverige driver svenska profilfrågor. Öppenhet i beslutprocessen är en sådan fråga, och där har jag redan tillstyrkt att Sverige driver på. Inte heller menar jag att alla sakfrågor skall vara bannlysta från reformdebatten till förmån för institutionella angelägenheter de närmaste åren.

Bordläggningsdebatt

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är mycket angeläget att diskussionen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik liksom om regionalpolitik och i och med det struktur-fonder kommer i gång. Mats Hellström nämnde också dessa områden. Skälen är uppenbara, dels svarar de för mycket stora delar av EU:s budget, dels är behovet av förändring stort inför utvidgningen genom nya medlemsländer. Jag är medveten om att inte heller dessa frågor har sin plats vid IGC 96, men ett förberedande arbete kan gärna dras i gång vid sidan av. Vilket stöd kan Mats Hellström ge t.ex. jordbrukskommissionären Fischler när han faktiskt nu börjar ta i de här frågorna?

Anf. 13 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Statsrådet Hellström förklarade sin och regeringens syn på beslutsproceduren inom andra pelaren. Jag tror säkert att vi under behandlingen av skrivelsen här i riksdagen kommer att få många möjligheter att diskutera olika partiers syn på beslutsprocessen.

Men vad Mats Hellström inte kommenterade och som jag vill ta upp är frågan om fredsfrämjande insatser, som Bengt Hurtig poängterade. Från Europaparlamentet framförs krav på att Maastrichtfördragets option i artikel J 4 om att på sikt utforma ”— — — en gemensam försvarspolitik som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar”. Det är kanske inte troligt att regeringskonferensen kommer att innebära några klara steg mot ett gemensamt försvar, men jag vill ändå höja ett varningens tecken för minsta lilla snedsteg i denna riktning. I skrivelsen målar man nämligen upp VEU som en fredsbevarande arm och accepterar att EU kan besluta om militära fredsbevarande insatser utan mandat av FN eller OSSE. Det var precis detta som Bengt Hurtig poängterade. Här är det viktigt att vi får klarhet i om detta är ett nytt krav från regeringens sida. Enligt Centerpartiets syn är det OSSE som skall vara Europas organ för fredsfrämjande insatser.

Fru talman! Utvidgningen av EU har högsta prioritet, och grunden för en utvidgning läggs under regeringskonferensen, som det står i skrivelsen. Jag delar också statsrådets uppfattning att det kräver förändringar när det gäller budgetpolitiken, jordbrukspolitiken och regionalpolitiken.

Jag ser mycket positivt på att det i regeringens skrivelse slås fast att arbetet för jämställdhet mellan män och kvinnor skall förbättras inom EU-samarbetet genom att Romfördraget förstärks. Vi stöder regeringens arbete för att komma till rätta med arbetslösheten, därför att det är så, som det står i skrivelsen, att om ingenting görs mot arbetslösheten kommer demokratin i Europa att på sikt hotas genom att det blir en instabil ekonomisk och social verklighet. Därför är detta arbete viktigt. Vi är emellertid inte lika övertygade om att arbetet skall läggas fast i ett särskilt avsnitt i fördraget utan hade hellre sett att kampen mot arbetslösheten hade inrymts i det ekonomiska avsnittet, precis som vi anser när det gäller miljöfrågorna.

Anf. 14 BO KÖNBERG (fp)

Fru talman! Det är utmärkt att vi från flera håll, inklusive Europaministern, är så överens om att östutvidgningen är den största av de

frågor som vi står inför under kommande år och att frågan naturligtvis måste tillmätas största vikt.

Jag skulle vilja återkomma till några av de frågor som jag tidigare tog upp. Skälet är då närmast att statsrådet i sitt anförande inte hann gå in på de frågor som jag ställde till honom. Det gäller framför allt frågorna om miljöskatter och polissamarbete. Jag vill bara påminna om frågorna och något utveckla dem.

Det som vi från Folkpartiets sida, i likhet med regeringen, eftersträvar på miljöområdet är mer av majoritetsbeslut. Men såvitt jag förstår stannar regeringen upp inför tanken på ett majoritetsbeslut om införande av miljöskatter. Vi i Sverige kan naturligtvis när som helst bestämma vilken nivå vi vill ha på koldioxidskatter. Det finns ingenting i EU-fördragen som förbjuder oss att göra det. Problemet är att detta förstås skulle få mycket negativa konsekvenser för den svenska industrin, inte minst i Norrland. Därför borde det vara ett mycket starkt svenskt intresse att för svensk industri av miljöskäl och konkurrensskäl ha möjlighet att fastställa en lägsta nivå för en koldioxidskatt, för att ta det exemplet. Därför tycker jag att vi borde få klarhet om anledningen till att regeringen inte vill vara med och driva denna fråga – helst i den här debatten, annars i samband med motioner och senare ställningstaganden. Om inte regeringen driver frågan initialt, lär det väl inte heller bli lättare under konferensens gång.

Den andra frågan som jag ställde till statsrådet gällde frågan om behovet av ett bättre polissamarbete i Europa mot knarksyndikat och andra som opererar över gränserna i Europa. Jag uppfattar att statsrådet och jag har samma verklighetsbild, nämligen att samarbetet fungerar utomordentligt dåligt på den punkten. Av nästan allt som EU sysslar med är det samarbetet inom den tredje pelaren som fungerar sämst. Därför borde vi kunna enas om att det är angeläget att föra över de delar som har att göra med kampen mot internationell brottslighet till ett mer effektivt beslutsfattande.

På demokratiområdet noterar jag att regeringen i skrivelsen uttryckligen säger att man inte tror att det behövs ytterligare fördragsfästande av den s.k. subsidiaritetsprincipen. Jag citerar: ”Det synes inte vara motiverat.”

Såvitt jag förstår är den nuvarande principen och dess lydelse av en sådan art att den verkligen behöver ses över och åtgärdas, om man vill vara noga med att EU bara skall ägna sig åt de frågor som EU verkligen är bäst på. I den mån statsrådet hinner, annars får jag återkomma, vill jag ha svar på frågan om varför man från regeringens sida inte vill gå längre på denna punkt för att få en tydlig ordning i Europa som klagör vilka frågor som EU skall ägna sig åt och inte.

Anf. 15 BENGT HURTIG (v)

Fru talman! Det är ju inte bara arbetslösheten som gör att människor känner tveksamhet och misstro inför unionens verksamhet. Det är ju också den fattigdom som drabbar ca 50 miljoner människor i

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Europa, vilka håller på att slås ut eller har slagits ut från sina samhällen. Det är också de regionala klyftorna som i vissa länder ökar i stället för att minska.

När det gäller sysselsättningen skall sysselsättningskommittén eller sysselsättningsunionen vara någon sorts komplement till EMU, den monetära unionen. Den monetära unionen har ju fem väldigt exakta mål med procentsatser som har slagits fast, vilka Riksbank och finansministerier har att följa. Men det vi diskuterar när det gäller sysselsättningen är traktatsändringar, ändringar av politiska principer och några konkreta mål i form av siffror. Det handlar inte om att man t.ex. skall halvera arbetslösheten, att ungdomar under 25 år skall ha arbetslöshetsperioder icke överstigande 100 dagar eller den typen av konkreta målsättningar. Det tycker jag är en väsentlig skillnad.

Jag fick inte särskilt mycket svar på mina frågor. Jag frågade bl.a. om man hade släppt meddelarfriheten som en del av offentlighetsprincipen. Jag frågade varför man inte verkar för att ta bort artikel 235 med vilken unionen själv kan skaffa sig mer befogenheter och varför man verkar för en utslutningsrätt men inte för en utträdesrätt för de länder som inte vill vara med.

Jag frågade också hur det är med deltagandet i väpnade aktioner tillsammans med VEU. VEU hade ett möte i Madrid den 14 november där man definierade vilka säkerhetsintressen som VEU har. Det är förutom att man vill verka för de gemensamma värdena mänskliga rättigheter, fred och demokrati också att Europa har världsomfattande ekonomiska intressen. Man behöver skydda sin försörjning av råvaror från andra delar av världen. Man behöver skydda europeiska medborgare som i kraft av sina jobb befinner sig i andra delar av världen. Är det aktioner av den typen som Sverige tänker medverka i? Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan. Kan man tänka sig att delta i väpnade aktioner utomlands i samarbete med VEU utan att något FN-beslut ligger till grund.

Jag skulle också gärna ställa en fråga om gemensam valuta. Många ekonomer säger att när vi har en gemensam valuta får vi välja mellan sänkta löner eller att arbetskraften flyttar till annat land. Vilket alternativ föredrar Mats Hellström?

Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Mats Hellström svarade inte på så många av mina frågor mer än den om vetorätten. Dock sade han inte något om aspekterna på utträdesparagraf eller demokrati.

Jag tänker dock svara på Mats Hellströms fråga om sysselsättningen. Jag tänker inte ta tillbaka det jag har skrivit på DN Debatt, därför att jag anser att det är sant. Jag var med i de förhandlingar vi hade om konvergensrapporten, som skulle gå till EU. Vad var det vi bestämde då? Jo, att sysselsättningen skulle likställas med de krav som fanns inom EMU. Och vad står det i reflexionsgruppens rapport? Jo, det står att när det gäller Maastrichtavtalet och den ekonomiska politiken tänker man inte ändra på något.

Okej, det är klart att man kan få gehör för att skriva in något vackert om sysselsättning, men blir det något verkligt instrument? Naturligtvis inte, om det inte blandas ihop med den ekonomiska politiken. Det är det jag menar att man från svenskt håll inte har fått gehör för inom EU. Om Mats Hellström har någon annan uppfattning än att detta faktiskt hörde ihop med den ekonomiska politiken – det var det vi var överens om – tycker jag att han skall deklarerat det här och nu, så att vi får reda på att regeringen har ändrat ståndpunkt när det gäller sysselsättningspolitiken inom EU.

Några andra frågor som jag skulle vilja ta upp gäller Schengensamarbetet. Sverige vill ansluta sig till det Schengensamarbete som finns. Schengenländerna vill, såvitt jag kan förstå, överföra Schengenavtalet till första pelaren. Då vill jag veta: Hur ställer sig regeringen till detta? Först vill man vara med i Schengenavtalet och sedan vill man inte att fler av de här rättsfrågorna skall flyttas över till första pelaren. Kommer man att klara rollen att vara med och motarbeta att det blir överstatlighet när det gäller bl.a. narkotikafrågorna?

Schengensamarbetet tycker jag är en fråga som vi borde debattera betydligt mer och som vi tydligare borde få regeringens syn på. Det hänvisas väldigt ofta till den nordiska passfriheten. Den nordiska passfriheten är inte detsamma som Schengenavtalet, som är betydligt mer långtgående när det gäller rättsligt samarbete och där även invandrar- och flyktingpolitiken kommer in. Regeringen har sagt väldigt litet om vad man egentligen anser, mer än att man vill vara med.

Anf. 17 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Först skulle jag vilja kommentera en fråga som Bengt Hurtig ställde. Han frågade varför EU 96-kommittén har lyft bort utredningen om EMU. Jag sitter i denna kommitté och jag kan säga att vi hade en ganska ingående diskussion om detta. Den utredning som regeringen har beställt, med 15 olika expertrapporter, om jag minns rätt, tycker vi är tillräckligt heltäckande. Det är också ett tillräckligt urval av experter som utför denna utredning för att vi skall kunna undvika att ha en dubbel utredning. Vi kommer självfallet att kritiskt granska denna utredning.

Mats Hellström ville inte svara på frågan om miljöskatterna. Men jag vill konkretisera mig. Krävs det inte, Mats Hellström, majoritetsbeslut på miljöskatteområdet för att få med sig motspänstiga medlemmar? Vilka andra styrmedel anser regeringen vara mer effektiva än de som vi med stor kraft använder på vår egen industri här hemma i Sverige? Har vi inte en dubbel anledning att försöka hitta strategier som både förbättrar miljön och skapar konkurrensneutralitet för svensk industri? Varför är regeringen emot detta med majoritetsbeslut, som borde vara en självklarhet och som också, tror jag, skulle ge EU-projektet ökad legitimitet?

Den andra punkten som jag tänkte ta upp handlar om att Mats Hellström sade att regeringen handlar i Essenavtalets anda. Hur är det med punkterna om sänkta löneskatter, som rekommenderades? Regeringen höjde, tillsammans med Vänsterpartiet och Gudrun Schyman, de skat-

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

terna med jag tror det var 53 miljarder kronor strax efter att man träffat avtalet.

Hur är det med punkten om ökad flexibilitet på arbetsrättens område? Regeringen gick i en återställare, på nytt tillsammans med Vänsterpartiet, tillbaka till en omodern och rigid ordning på arbetsrättens område.

Huvudfrågan gäller naturligtvis: Är regeringen beredd att överlämna suveränitet på finanspolitikens område till EU?

Mats Hellström hann heller inte komma in på frågan om varför kampen mot den tunga narkotikabrottsligheten inte skall få samma vapen som kampen för ökad rörlighet för varor, tjänster och kapital inom EU. Är det inte så att just tredje pelaren är det samarbete som skall kompensera denna fria rörlighet? Är det då inte rimligt att samma redskap finns för att kompensera de negativa effekterna av den fria rörligheten som finns för att åstadkomma denna fria rörlighet? Jag tror att även detta skulle öka legitimiteten i hela EU-projektet, om vi kunde gå en ordentlig match, en samordnad aktion under gemensamt europeiskt kommando, mot den stora knarkbrottsligheten.

Anf. 18 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag skall på de tre minuter som jag har till mitt förfogande i alla fall försöka att svara på en del av de frågor som olika partiföreträdare har ställt. Jag är också övertygad om att många av frågorna kan behandlas vidare i den dialog vi skall ha med riksdagen under arbetets gång inför regeringskonferensen.

En obligatorisk CO₂- och energiskatt anser vi vara nödvändig om vi skall kunna stabilisera utsläppen inom unionen, men också för att kunna komma till rätta med de konkurrensproblem som finns för svensk industri. Vi har en mer omfattande bas för vår beskattning än andra. Majoritetsomröstning vore inte bra.

När det gäller frågan om den samarbetsform som har valts för den andra pelaren, utrikes- och säkerhetspolitiken, så förstår jag inte riktigt Helena Nilssons och Bengt Hurtigs frågor. Det står nämligen tydligt i regeringsskrivelsen att när det gäller fredsfrämjande operationer kan regeringen enligt lag besluta om deltagande i fredsbevarande insatser endast om dessa grundar sig på mandat från FN:s säkerhetsråd eller OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Fredsframtvångande operationer, vilka också regleras inom ramen för Petersbergdeklarationen, får enligt FN-stadgan endast genomföras om de baseras på ett mandat från FN:s säkerhetsråd. Jag tror att detta torde vara tydligt på den punkten.

I frågan om sysselsättningen noterar jag att Bengt Hurtig ändå har en mer positiv inställning än den jag har hört i en del tidigare uttalanden från vänsterpartister. Men både Bengt Hurtig och Marianne Samuelsson gömmer sig bakom ett EMU som de egentligen inte vill ha, för att slippa föra debatten om att man faktiskt måste samarbeta också i den reala ekonomin och göra åtaganden mellan länderna för att klara sysselsättningen.

vergenskrav som är bestämda inom EMU, Marianne Samuelsson, är villkor om finansiella begränsningar och restriktioner på regeringarnas räntepolitik, underskott, etc.

Sysselsättningsinitiativet handlar om vad vi skall göra för att skapa jobb i den reala ekonomin. Där behövs självfallet också målsättningar utöver dem som står i ett fördrag. Det handlar både om åtaganden mellan länderna och om kommissionens roll för uppföljning. Det handlar också om ministerrådets sätt att fungera mellan Ekofin och arbetsmarknadsministrarna. Självfallet krävs där också annex för att precisera det som inte hör hemma i ett fördrag och som får tas upp under regeringskonferensen.

Jag vet inte riktigt var Bengt Hurtig var under folkomröstningskampanjen. Var det så att han då uppfattade att frågan om EMU skulle behandlas under regeringskonferensen? Jag har i vart fall under hela den debatt som förts i frågan, alltsedan medlemskapsförhandlingarna fördes, understrukt att EMU har det egna spår som vi alla i regeringen och här i riksdagen rimligen väl känner till.

Fru talman! Den här diskussionen har visat att när partierna deklarerar sina ståndpunkter har de självfallet olika uppfattningar i vissa frågor. Men jag tycker också att det finns en stor samstämmighet i många frågor. Det är uppenbart att vi har möjlighet att finna majoriteter mellan regering och riksdag – tror jag – för frågor som är viktiga för Sverige.

Det handlar t.ex. om institutionernas roll, om sysselsättning, om miljö, om öppenhet och inte minst om frågor som handlar om framtiden. Den måste vara det som är viktigast för oss att kunna påverka, så att det inte blir nya ridåer i Europa. Järnridån får inte ersättas av en fattigdomsridå. Att bana väg för en vidgning av EU-medlemskapet till demokratierna i Öst- och Centraleuropa är någonting som alla här i kammaren står bakom. Det är jag övertygad om.

Jag är också övertygad om att vi kommer att kunna finna så samlande positioner och ståndpunkter mellan regering och riksdag att vi skall kunna göra ett ordentligt intryck från svensk sida på den regeringskonferens som handlar om EU:s framtid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skrivelsen bordlades.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU12
Jordbruksutskottets betänkanden 1995/96:JoU5 och JoU6

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 6 december

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

JuU7 Tvåpartsprocess m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolar- na

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

288 för utskottet

19 för res.

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 75 m, 19 c, 24 fp, 15 mp, 12 kds

För res.: 19 v

Frånvarande: 18 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 3 mp, 3 kds

Mom. 2–9

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU8 Rwandatribunalen

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU9 Frister vid anhållande och häktning

Mom. 1 (häktning m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

295 för utskottet

15 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 75 m, 19 c, 24 fp, 19 v, 12 kds

För res. 1: 15 mp

Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 3 mp, 3 kds

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (häktning vid grova försöksbrott m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

234 för utskottet

75 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 19 c, 24 fp, 19 v, 15 mp, 12 kds

För res. 2: 75 m

Frånvarande: 16 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 3 mp, 3 kds

JuU10 Europarådets förverkandekonvention

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU4 Pliktexemplarslagen, m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

AU4 Anställning med lönebidrag

Mom. 2 (omfördelning av medel till utgifter för anställning med lönebidrag)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

Förberedande votering:

77 för res. 1

20 för res. 2

214 avstod

38 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

219 för utskottet

75 för res. 1

14 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 19 c, 23 fp, 4 v, 16 mp, 12 kds

För res. 1: 75 m

Avstod: 14 v

Frånvarande: 16 s, 5 m, 8 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 7 (lönebidragsnivån vid förlängning efter fyra års anställning)

1. utskottet

2. res. 3 (c, fp, v)

Votering:

232 för utskottet

78 för res. 3

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 1 fp, 12 kds

För res. 3: 1 m, 19 c, 23 fp, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 16 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Carl G Nilsson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 8 (en särlösning för ideella organisationer)

1. utskottet

Prot. 1995/96:33

7 december

Fel! Okänt

växelargument.

Prot. 1995/96:33
7 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

2. res. 4 (kds)
Votering:
298 för utskottet

12 för res. 4

1 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 75 m, 19 c, 24 fp, 19 v, 16 mp

För res. 4: 12 kds

Avstod: 1 s

Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 9 (bedömningen vid omprövning av lönebidrag)

1. utskottet

2. res. 5 (c, v, kds)

Votering:

259 för utskottet

49 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 75 m, 23 fp, 1 v, 16 mp

För res. 5: 19 c, 18 v, 12 kds

Frånvarande: 17 s, 5 m, 8 c, 3 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Lars Bäckström (v) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU4 Barn och ungdom

Mom. 1 (FN:s konvention om barnets rättigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

274 för utskottet

36 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 75 m, 19 c, 23 fp, 11 kds

För res. 1: 19 v, 16 mp, 1 kds

Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 3 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 4 (föräldrautbildning)

1. utskottet
2. res. 2 (m, c, fp, mp, kds)

Votering:

165 för utskottet

145 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 19 v

För res. 2: 75 m, 19 c, 23 fp, 16 mp, 12 kds

Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 3 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 5 (fosterföräldrar)

1. utskottet
2. res. 3 (m, c, mp, kds)

Votering:

187 för utskottet

121 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 22 fp, 19 v

För res. 3: 74 m, 19 c, 16 mp, 12 kds

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 c, 4 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 15 (informations- och opinionsarbete)

1. utskottet
2. res. 6 (fp)

Votering:

284 för utskottet

24 för res. 6

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 75 m, 19 c, 19 v, 16 mp, 11 kds

För res. 6: 24 fp

Frånvarande: 17 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 4 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU6 Barnbidrag m.m.

Mom. 1-5 (det allmänna barnbidraget m.m.)

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till res. 3 (fp)
3. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till res. 4 (v)

Prot. 1995/96:33

7 december

Fel! Okänt

växelargument.

Prot. 1995/96:33
7 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

4. res. 1 (mp)
5. res. 2 (kds)
Förberedande votering 1:
17 för res. 1
12 för res. 2
279 avstod
41 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Förberedande votering 2:
27 för res. 4
17 för res. 1
267 avstod
38 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Agneta Ringman (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.
Förberedande votering:
25 för res. 3
19 för res. 4
266 avstod
39 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Huvudvotering:
243 för utskottet
25 för res. 3
43 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 146 s, 74 m, 19 c, 3 v, 1 kds
För res. 3: 1 m, 24 fp
Avstod: 16 v, 16 mp, 11 kds
Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 6

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU7 Vissa ändringar i smittskyddslagen, m.m.

Mom. 1 (smittskyddslagens bestämmelser om hiv)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

289 för utskottet

20 för res. 1

1 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1995/96:33
7 december

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 74 m, 19 c, 24 fp, 16 mp, 11 kds

För res. 1: 1 m, 19 v

Avstod: 1 kds

Frånvarande: 16 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Gustaf von Essen (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Ingrid Näslund (kds) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 4 (anmälningspliktiga sjukdomar)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

287 för utskottet

24 för res. 3

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 75 m, 19 c, 19 v, 16 mp, 12 kds

För res. 3: 24 fp

Frånvarande: 15 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 2 mp, 3 kds

Mom. 5 (identitetsuppgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp)

Votering:

209 för utskottet

99 för res. 4

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 18 c, 19 v, 14 mp, 12 kds

För res. 4: 75 m, 24 fp

Frånvarande: 15 s, 5 m, 9 c, 2 fp, 3 v, 4 mp, 3 kds

Mom. 7 (patientens kostnader)

1. utskottet

2. res. 6 (m)

Votering:

234 för utskottet

75 för res. 6

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 19 c, 24 fp, 19 v, 15 mp, 12 kds

För res. 6: 75 m

Frånvarande: 16 s, 5 m, 8 c, 2 fp, 3 v, 3 mp, 3 kds

Prot. 1995/96:33
7 december

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU8 Ekonomisk reglering mellan landsting och kommuner med anledning av ökat kommunalt ansvar för psykiskt störda

Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Vissa ändringar i varumärkeslagen och firmalagen

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU6

Vissa ändringar i varumärkeslagen och firmalagen (prop. 1995/96:26)

Talman konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

6 § Borttagande av innehavsanteckningar från inskrivningsregistret

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU12

Borttagande av innehavsanteckningar från inskrivningsregistret (prop. 1995/96:84)

Talman konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

7 § Lag om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, m.m.

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU13

Lag om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, m.m. (prop. 1995/96:88)

Talman konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

8 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Sydafrika

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU8
Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Sydafrika (prop.
1995/96:54)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

9 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Malta

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU9
Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Malta (prop. 1995/96:95)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § Konventionen om temporär import (Istanbulkonventionen)

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU10
Konventionen om temporär import (Istanbulkonventionen) (prop.
1995/96:32)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

11 § EG:s andra förenklingsdirektiv och den svenska mervärdesbeskattningen

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU13
EG:s andra förenklingsdirektiv och den svenska mervärdesbeskattningen (prop. 1995/96:58)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

12 § Ändringar i lagen om folkbokföringsregister, m.m.

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU14
Ändringar i lagen om folkbokföringsregister, m.m. (prop. 1995/96:56)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

13 § Finansiering av en världskongress år 1996 om kommersiell sexuell exploatering av barn

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU6
Finansiering av en världskongress år 1996 om kommersiell sexuell exploatering av barn (prop. 1995/96:111)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

14 § Ändring i lagen om statligt stöd till banker och andra kreditinstitut

Prot. 1995/96:33
7 december

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU6
Ändring i lagen om statligt stöd till banker och andra kreditinstitut
(prop. 1995/96:70)

*Fel! Okänt
växelargument.*

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

15 § Ändring i lagstiftningen för värdepappersfonder

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU12
Ändring i lagstiftningen för värdepappersfonder (prop. 1995/96:73)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att lagutskottets betänkanden LU5, LU9, LU7, LU8 och LU10 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

16 § Ändrade regler om bärgning

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU5
Ändrade regler om bärgning (prop. 1995/96:16)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 23 §.)

Prot. 1995/96:33
7 december

17 § Vissa ändringar i föräldrabalken

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU9
Vissa ändringar i föräldrabalken (prop. 1995/96:47)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 23 §.)

*Former för verksamhet
som är beroende av
statligt stöd, m.m.*

18 § Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m.

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU7
Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. (prop. 1995/96:61)

Anf. 19 STIG RINDBORG (m)

Herr talman! Efter årtionden av utredande lades förra året fram ett förslag om lagstiftning beträffande stiftelser. Trots alla årens arbete och överväganden förelåg inte några idéer om lösning för s.k. anslagsstiftelser. I betänkandet finns närmare redovisat händelseförloppet och hur lagutskottet och riksdagen 1994 framhöll det angelägna i att regeringen lade fram förslag om hur de verksamheter skulle regleras som bedrivs som anslagsstiftelser. Trots detta kommer nu beskedet att man tycker att denna typ av verksamhet kan bedrivas i antingen aktiebolag eller ideell förening. Såväl kulturutskott som lagutskott har i betänkandet påpekat att beställningen från förra året fortfarande är i högsta grad aktuell. Regeringen har inte åtgärdat utan har utan några grundade skäl nonchalerat riksdagen.

I betänkandet framhålls bl.a. brister som föreligger när det gäller bedrivande av verksamhet i ideell föreningsform. Rättsfiguren kan bli ansedd som ett enkelt bolag med det personliga ansvar som följer av en sådan bedömning. Ser man på aktiebolagen och önskvärdheten av att, som förekommit i många kommuner och landsting, samarbeta med olika företag, frågar man sig om dessa i sina redovisningar skall ta upp aktiebolaget som intressebolag, koncernbolag, och om dessa aktiebolag skall vara tvungna att konsolidera i sina koncernbalanser. Fråga uppkommer vidare hur det blir ur skattesynpunkt.

Det är en hel del frågor som tränger sig på, om man skulle frågå den tidigare upplägningen med anslagsstiftelser. Det är därför angeläget att få fram en rättsfigur som beaktar synpunkterna på att det blir en avskild förmögenhetsmassa, som ej skall vara relaterad till den som har engagerat sig med bidrag och liknande.

Det kan vidare noteras att om verksamheten bedrivs i de föreslagna formerna, ideell förening och aktiebolag, blir utan tvekan aktiviteten belastad med mycket kortsiktigt perspektiv. Därigenom berövas exempelvis kommuner och landsting det långsiktiga. Bedrivs det i en helt

självständig förmögenhetsmassa med självständig verksamhet, kan inte ingångna förpliktelser helt plötsligt ändras. Bedrivs det som aktiebolag och förening kan däremot när som helst extra bolagsstämma eller föreningsmöte sammankallas av dem som är parter och som skall bistå med anslagen.

När det gäller ikraftträdandet fastlades förra året att detta skulle ske den 1 januari 1996, sedan stiftelselagen blivit kompletterad med regler för anslagsstiftelser. Nu anger propositionen att beträffande stiftelser som är bildade av stat, kommun och landsting – såväl anslagsstiftelser som andra stiftelser – skall ikraftträdandet fördröjas till den 1 januari 1997. Skälet torde vara att man från regeringens sida räknar med en lagstiftning som får retroaktiv verkan på stiftelser som bildats genom kommuner, landsting och stat. Man räknar med att villkoren för permutation skall ändras, vilket bl.a. framgår av Justitiedepartementets skrift Ds 1995:63 om statliga och kommunala stiftelser.

I denna skrift anges redan i inledningen att ändamålet för en stiftelses verksamhet som är bildad av kommun, landsting eller stat, skall kunna ändras om det tillgodoser angelägna allmänna intressen. Med andra ord: Staten skall skönsmässigt kunna lägga beslag på annans egendom. Skriften redovisar vidare analyser av hur grundlagen kan trädas för när, och klart är, utan tvivel, att fördröjandet av ikraftträdandet för de här stiftelserna har sin grund i att man arbetar på att försöka gå runt lagstiftning som värnar om äganderätt efter vanliga regler i en rättsstat.

Tyvärr tycks det inte vara främmande för nuvarande regering att arbeta på gränsen till lagstiftning och eventuellt ta risken att även trampa över gränsen. Redan i dag finns ett märkligt exempel på hur regeringsledamöter som var verksamma i HSB och Riksbyggen överlät en halv miljard ur en stiftelse till nackdel för intressen i stiftelsen. I det fallet var statsråden Nygren och Sundström delaktiga i regeringens beslut, där man utan saklig motivering ändrade på Kammarkollegiets avslag.

Dessa statsråd hade som sagt varit verksamma i HSB och Riksbyggen vid den tidpunkt då åtgärden vidtogs – en åtgärd som för övrigt revisorerna i stiftelsen förklarade sig inte kunna acceptera. Både stiftelsens revisorer och Kammarkollegiet gick således emot den företagna åtgärden. Fallet finns refererat på s. 14 i decembernumret, nr 8, av Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund, där frågan ställs huruvida åtgärden är förenlig med EU:s regelverk.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2, som är anförda i betänkandet.

Anf. 20 BIRGITTA CARLSSON (c)

Herr talman! Jag kan instämma i det Stig Rindborg har yttrat vad gäller betänkandet. Vi hade hoppats att det skulle bli ett annorlunda förslag. Jag kan börja med att yrka bifall till reservation nr 1, som vi från Centerpartiet står bakom.

Vi tycker att situationen beträffande användningen av formen ideell förening sannolikt är mer problematisk än vad man beskriver i regeringens förslag. I den studie som Statens kulturråd låtit göra, och som

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

kulturutskottet hänvisar till, pekas på den principiella gränsdragningen i svensk rätt mellan bolag och föreningar. Bolaget anses som en organisation för ett mer eller mindre bestämt antal medlemmar, medan föreningen är en organisation för ett växlande antal medlemmar.

Med utgångspunkt i den skiljelinje mellan bolag och förening varnas i studien för den risk som kan ligga i att en organisation som man antagit vara en ideell förening kan komma att bli klassificerad som ett enkelt bolag om medlemsantalet är statiskt. Det skulle i så fall leda till att organisationen inte vinner ställning som juridisk person och att den eller de som företräder organisationen blir personligt ansvariga för dess förpliktelser. Det anser vi vara felaktigt.

Vi anser att denna fråga, som inte har diskuterats i propositionen, borde varit föremål för en närmare analys. Uppenbarligen är det viktigt att tillse, om den ideella föreningen skall användas som verksamhetsform, att man skapar en organisation som har tillräckliga drag av ideell förening för att en sådan skall anses föreligga också i juridisk mening.

Man kan inte utesluta att det slag av anpassningar som i det syftet måste göras kan innebära att den ideella föreningen inte blir en så användbar verksamhetsform för anslagsberoende verksamheter som regeringen har förutsatt vid utformningen av propositionens förslag.

Vi anser att det är ytterligare skäl för att riksdagens begäran från 1994 om förslag till en alternativ rättslig reglering, anpassad för sådan anslagsberoende verksamhet som inte kan eller bör bedrivas i myndighetsform, skall besvaras. Behovet av en sådan reglering har också framhållits av flera remissinstanser.

Det är till följd härav som vi från reservanternas sida anser att utskottet skall förorda att regeringen lägger fram förslag om en rättslig reglering av det slag som nu har diskuterats. Till dess får regeringens förslag om användningen av aktiebolaget och den ideella föreningen godtas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 21 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Lagutskottets betänkande nr 7 behandlar den rättsliga regleringen av anslagsberoende verksamhet. Enkelt uttryckt kan man säga att det handlar om s.k. anslagsstiftelser.

De offentligrättsliga organen, såsom staten, landstingen och kommunerna, utnyttjar allt oftare andra verksamhetsformer än myndighetsformen. Detta förekommer särskilt då det finns skäl att samverka med andra parter, exempelvis universitet och högskolor, företag, teatrar och museer. Nu aktuell verksamhet är ofta beroende av återkommande tilldelning av anslagsmedel. Sådan verksamhet har många gånger bedrivits i privaträttslig form som s.k. anslagsstiftelse. Denna verksamhetsform är i princip inte möjlig efter den nya stiftelselagens ikraftträdande den 1 januari 1996.

I detta nya rättsläge gäller det att finna en lämplig privaträttslig form för anslagsberoende verksamhet. Därför efterfrågade riksdagen i betänkande 1993/94:LU12 en ny och alternativ associationsrättslig form för sådan verksamhet.

Regeringen avvisar dock utskottets förslag och hävdar att anslagsberoende verksamhet lämpligen kan bedrivas i form av aktiebolag eller ideell förening. Denna ståndpunkt kan inte anses som oomtvistlig. Många invändningar har framförts från olika håll. Vi har hört några från talarstolen tidigare. De nämnda associationsformerna är inte avsedda för nu aktuell verksamhet och därför inte heller anpassade för ändamålet. Aktiebolagsformen är föremål för en synnerligen omfattad reglering och främst lämpad för institutioner med betydande del egenintäkter. Ideella föreningar saknar central civilrättslig lagstiftning. Det kan naturligtvis skapa problem, vilkas lösning kanske kräver stiftandet av en särskild föreningslag. De anvisade associationsformerna skapar särskilda problem för kommuner och inom kulturområdet. För övrigt saknas en grundläggande analys för att tillskapa en ny och lämplig associationsform.

Mot denna bakgrund borde den logiska slutsatsen bli att propositionen direkt avslås med begäran om nytt förslag. Men med hänsyn till den tidspres som föreligger beroende på ikraftträdandet av den nya stiftelselagen måste en annan lösning väljas. Propositionen får godkännas och de där anvisade associationsformerna användas tills vidare. Samtidigt måste riksdagen kräva nytt förslag i enlighet med sin tidigare begäran för att erhålla en lämplig associationsform för anslagsberoende verksamhet, som garanterar erforderlig långsiktighet, nödvändig flexibilitet och klar ansvarsfördelning mellan medverkande parter – allt i linje med min motion 1995/96:L20.

Herr talman! Det borde vara en konstitutionell självklarhet att regeringen verkställer riksdagens beslutade beställningar. Lika självklart bör det vara att – om regeringen nonchalerar en sådan beställning – riksdagen vidhåller sin tidigare beställning, särskilt som enighet förelåg både i lagutskottet och i hela riksdagen om denna beställning. Men efter ett lika plötsligt som betänkligt åsiktsbyte framställs inte någon sådan upprepad beställning av lagutskottet. Det möjliggörs genom ett majoritetsbeslut av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Detta kan lätt uppfattas som att riksdagen inte hävdar sin parlamentariska roll utan agerar som regeringens springpojke.

Dessutom är slutresultatet även fel i sak. Det finns ovedersägligen ett behov av en särskild reglering för anslagsberoende verksamhet. Detta tyckte enhälligt både lagutskottet och kulturutskottet för ett och ett halvt år sedan. Så tycker nu enhälligt kulturutskottet och en stor minoritet i lagutskottet bestående av Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet, Miljöpartiet och även kds, tror jag. Behovet av en sådan särskild reglering utesluts inte ens av lagutskottets majoritet.

Ett beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag skulle dessutom leda till oacceptabla konsekvenser. För det första skapas en rättslig röra. De gamla anslagsberoende stiftelser som behålles efter årsskiftet måste nämligen följa den nya lagens samtliga bestämmelser. Detta blir en chock, eftersom lagen inte är anpassad till sådan verksamhet. För att undkomma denna situation måste man övergå till bolags- eller föreningsform. Då hamnar man i en ny, rättsligt osäker situation, eftersom

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

inte heller dessa associationsformer är anpassade till anslagsberoende verksamhet.

För det andra uppkommer ett allvarligt nedläggningshot mot nu existerande stiftelser. Det pågår nämligen en statlig inventering av sådana stiftelser. Resultatet kan bli en omfattande ”slakt” av s.k. anslagsstiftelser, särskilt på kulturområdet. Det är inte osannolikt att följden blir densamma i kommuner och landsting. Denna situation av rättslig ”röra” och beklaglig ”slakt” hade kunnat undvikas om man hade tillskapat en ny rättsfigur som även möjliggjort verksamhet i ekonomiskt bättre former.

Utskottsmajoriteten har en förhoppning om att regeringen vid behov skall återkomma med förslag till en särskild rättsreglering. Men så blir uppenbarligen inte fallet om inte regeringen själv anser att lagstiftningsbehov föreligger, trots att många andra inklusive riksdagen anser att ett sådant behov finns. Även om regeringen skulle återkomma med nytt lagförslag så består nu aktuella skador, som jag har beskrivit.

För övrigt är det trist med den totala interna splittring som uppvisas inom både socialdemokratin och Vänsterpartiet med kulturutskottets ledamöter och lagutskottets ledamöter på direkt kollisionskurs. Detta skapar också en onödig klyfta mellan rättspolitik och kulturpolitik. De bör nämligen gå hand i hand – och kan också göra det.

Herr talman! Avslutningsvis beklagar jag att slutresultatet av lagutskottets beredning av detta ärende blev som det blev. Jag tvingas att med hänvisning till det nu anförda yrka bifall till reservation nr 1.

(forts. 21 §)

Ajournering

På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.24 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30 då den muntliga frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

*Muntliga frågor till
regeringen*

19 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 22 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Kammaren övergår nu till nästa punkt på föredragningslistan, Muntliga frågor till regeringen. Följande statsråd deltar: statsrådet Jan Nygren, jordbruksminister Margareta Winberg, kulturminister Margot Wallström, statsrådet Leif Blomberg och statsrådet Jörgen Andersson.

Statsrådet Jan Nygren besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Anf. 23 LENNART FRIDÉN (m)

Herr talman! Jag riktar min fråga till kulturministern.

Vi har ju fått Sesampengarna nu, och det har glatt väldigt många av våra museer. Det är ett välkommet inslag som alla partier har stött. Jag betraktar det dock som bara en början till någonting nytt när det gäller att ta vara på våra kulturminnen.

Kulturvårdsstandarderna har ju varit låg i Sverige, eftersom vi saknat både utbildning och forskning. Nu är det väldigt viktigt att detta kan fortsätta efter användandet av de här initiala pengarna, och då är det också viktigt att det byggs upp en sådan kompetens på några av våra universitet att det verkligen kan bli meningsfullt.

Frågan är: Kan statsrådet, som egentligen är beställare av det här på kultursidan, lova att göra någonting för att påskynda en utveckling, t.ex. genom att tala med sin kollega på utbildningssidan? Det är nämligen samarbete som behövs. Det är det som saknas för att vi skall kunna få upp den standard som behövs för kulturvården.

Anf. 24 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Herr talman! Lennart Fridén är en av dem som jag tycker kan ta åt sig äran för att det här projektet har kommit till. Han är en av dem som har drivit de här frågorna.

Det känns väldigt roligt att vi har fått sätta i gång Sesamprojektet. Det kommer att betyda nya, meningsfulla arbeten med att restaurera och tillgängliggöra våra kulturskatter på museer, i arkiv m.m.

Naturligtvis är det en viktig fråga för framtiden som Lennart Fridén tar upp. Jag skall naturligtvis, i samband med att vi behandlar Kulturutredningens förslag och i den proposition som kommer, se till att vi överväger också frågan om hur utbildningen och forskningen på det här fältet skall kunna fördjupas. Jag tycker att frågan hör hemma i det här större sammanhanget, och jag har alls ingenting emot att tala med min kollega om saken.

Anf. 25 LENNART FRIDÉN (m)

Herr talman! Det finns några ställen där man redan har påbörjat en sådan här utbildning och forskning. Som jag ser det, och jag hoppas att statsrådet håller med mig, är det väldigt viktigt att detta får vidareutvecklas, eftersom de utbildningarna och de forskningsinriktningarna har skett i samarbete med kulturinstitutioner. På så sätt kan vi utnyttja det som redan finns som ett embryo på det här området och se till att det inte splittras. Det är oerhört väsentligt, när vi har så litet av det, att det blir en koncentration.

Anf. 26 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Herr talman! Det är alldeles riktigt. Det är i Kiruna, Göteborg, Stockholm och även på någon annan ort som den här utbildningen av föremålsassistenter nu kommer i gång. Det är helt riktigt att vi bör

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

bygga på den kompetens och utbildning som redan finns på de här orterna och se till att vi använder dessa resurser också framdeles.

Kockums Thailandsaffär

Anf. 27 LENA KLEVENÅS (s)

Herr talman! Jag vill rikta en fråga till statsrådet Jan Nygren.

Det gäller de uppgifter som förekommit i massmedierna den senaste veckan om att Kockums har betalat mutor till Thailands premiärminister för att få en vapenexportorder. Vilka åtgärder vidtar regeringen för att utreda de här anklagelserna?

Anf. 28 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Den frågan fick statsrådet Mats Hellström här i kam-maren för någon eller möjligen några dagar sedan, och den har han också svarat på.

Vad regeringen, via Krigsmaterielinspektionen, kan göra är att för-höra sig om läget hos den som har påstått att oegentligheter har före-kommit. Man kan också förhöra sig om läget hos det företag som har anklagats för vissa saker. I nuläget kan varken regeringen eller Krigs-materielinspektionen göra särskilt mycket mer.

Rovdjur

Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Margareta Winberg om den svenska rovdjurspolitiken.

Jag har sett en svag positiv trend de senaste åren när det gäller bl.a. varg och lodjur i Sverige men inte när det gäller järv. Vi vet utifrån internationella erfarenheter att det krävs lokal acceptans från lokalbe-folkning, boskapsuppfödare och andra för att man skall kunna ha en bra och livskraftig rovdjursstam.

Detta kräver i sin tur bra ersättningssystem. Men i Sverige har vi under det senaste året fått se att den nya regeringen, trots överenskom-melser mellan bl.a. sametinget och Naturvårdsverket om nya ersätt-ningssystem, inte är villig att sätta till pengar så att dessa skall fungera.

Det här anser jag hotar den svenska rovdjursstammen på ett allvar-ligt sätt. Är det verkligen så att Sverige inte har råd med rovdjur i fram-tiden? Finns det något hopp om att den enligt min mening tråkiga och negativa politik som förts det senaste året kan förändras under den närmaste tiden?

Anf. 30 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Frågan som tas upp handlar om ett nytt ersättningssy-stem när det gäller rovdjursrivna renar. Detta bygger till skillnad från det tidigare på att man skall göra en inventering, och därefter skall sametinget få en ersättning som skall delas ut för det skäliga värdet av de rovdjursrivna renarna.

I budgetpropositionen sade vi att den summa som sametinget skulle kunna få är 7 plus 14 miljoner på ett och ett halvt års basis, dvs. 14 miljoner per år. Vi gav där också Naturvårdsverket och sametinget i uppdrag att närmare bestämma formerna för hur både inventeringen och fördelningen av pengarna skulle gå till.

Det här uppdraget gjorde sametinget och Naturvårdsverket något större av än vad de hade i uppdrag att göra, och de föreslog också ett ökat belopp. Riksdagen har godkänt beloppet 14 miljoner, och där står vi i dag.

Jag skall emellertid i kväll träffa företrädare för sametinget, Naturvårdsverket och de fyra nordliga län som är involverade i det här för att närmare diskutera frågan.

Anf. 31 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Det finns två delar som jag är orolig för i det här. Det är dels frågan om ersättningssystemet till renskötarna, dels en ekonomiskt sett mycket mindre fråga, nämligen ersättningssystemet när det gäller tamdjur, exempelvis till färgare. Det här har handlat om några hundra tusen kronor om året, men det är en viktig fråga för vargstammen.

Jag skulle också vilja fråga: Kommer ni att ta upp båda dessa frågor på mötet i kväll, och kan ni ge signal om att det blir en förbättring?

Anf. 32 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Det vi har talat om att ta upp är det som rör de rovdjursrivna renarna. Jag kan inte i dag, här och nu, lova att det blir en förändring. Riksdagen har faktiskt fattat ett beslut i frågan.

Miljö- och allergisanering

Anf. 33 BENGT KRONBLAD (s)

Herr talman! Jag vänder mig till Jörgen Andersson.

Frågan gäller det anslag till miljö- och allergisanering som riksdag och regering tidigare har beslutat om. Det framkommer nu att de medlen är mycket lågt utnyttjade. Jag vill därför fråga ministern: Vilka åtgärder avser ni att vidta för att öka utnyttjandet av medlen för en bättre miljö men också för en ökad sysselsättning?

Anf. 34 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Vi har i en överenskommelse med Miljöpartiet fört över 800 miljoner från allergianslaget till ROT-anslaget för renovering av lägenheter. Vi har samtidigt i den överenskommelsen varit överens om att ha en kontrollstation i början av nästa år. Vi är också överens om att intensifiera informationen till kommunerna så att detta viktiga miljöanslag kan användas till det som det är avsett för. Vid avstämningen i början av nästa år får vi se vilka åtgärder vi då skall vidta.

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Muntliga frågor till
regeringen

Nynazistisk propaganda

Anf. 35 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Jan Nygren om regeringens planer för att komma till rätta med nynazistisk propaganda och nynazistiska våldsbrott. Under de senaste dagarna har många uttalat sin glädje över att t.ex. en polischef i Göteborg har givit väldigt starka signaler om att man nu skall ta i på ett helt annat sätt än tidigare vid de demonstrationer som brukar äga rum varje höst. I dag säger en annan person inom rättsväsendet, kammaråklagaren i Göteborg, att det nog inte finns grund för några egentliga rättsliga konsekvenser och att eventuella brott inte kan dokumenteras därför att videofilmerna var för dåliga på grund av att det var för mörkt. Det hela ger ett litet tafatt och pinsamt intryck.

Det är allvarligt om det fortsätter på det här sättet. Därför är det väsentligt att de åtgärder som har aviserats kan få någon materiell form ganska snart. Jag undrar därför om Jan Nygren kan ge någon vägledning i fråga om vad regeringen skall göra åt detta.

Anf. 36 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Håkan Holmberg tar upp en fråga som principiellt sett är oerhört viktig. Däremot vill jag nog ändå inte betrakta den som en övergripande fråga, eftersom Håkan Holmberg pekar på en diskussion som pågår inom rättsväsendet. Jag skulle därför, herr talman, vilja att frågan fick lov att vid annat tillfälle ställas till justitieministern.

Anf. 37 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Herr talman! Jag har förståelse för att Jan Nygren inte vill gå in på de rättsliga aspekterna, men jag vidhåller att frågan har så många andra komponenter att den ändå måste betraktas som övergripande.

Jag tog diskussionen i Göteborg som ett exempel, men det finns ju ett stort problemkomplex som har att göra med hur myndigheter, representanter för det officiella Sverige, statliga organ, kommunala organ, osv., uppträder. Det visar sig ofta att de uppträder väldigt olika sinsemellan och i olika delar av landet. Vi kan i dag läsa i tidningen att man på en ort i Sverige tycks ha lämnat ut listor på invandrarelever till en lokal nazistgrupp.

Jag tror nog ändå att det krävs ett sammanhållet grepp och att man inte bara kan se det här som en juridisk fråga.

Anf. 38 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Jag känner inte till något om utlämnandet av listor.

I fråga om myndigheters agerande, vare sig det gäller polischefer eller rektorer – vi kanske i det fallet skall tala om ”myndigheter” – är utgångspunkten för möjligheten att agera juridisk. Det pågår en diskussion om vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet. Vad som är rimligt och lämpligt är mycket lättare att uttala sig om.

Därför vill jag nog ändå framhärda i att hävda att justitieministern bör vara närvarande om den här diskussionen förs i kammaren.

Flyktingar med tillfälliga uppehållstillstånd

Prot. 1995/96:33
7 december

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 39 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Blomberg som gäller bosnierna med kroatiska pass. De bosnier med kroatiska pass som befann sig i Sverige i våras fick tillfälliga uppehållstillstånd, som har löpt ut nu i november. Enligt uppgifter i pressen kommer de att få stanna över jul på grund av arbetsbelastningen hos Invandrarverket. Det finns emellertid ingen enhetlig uppfattning om när julen är över.

EU-kommissionären Anita Gradin har varnat bl.a. Sverige för att ha för bråttom med att skicka hem exjugoslaviska flyktingar. EU-medlaren Carl Bildt säger samma sak – han tycker att de skall få sina tillfälliga uppehållstillstånd förlängda.

Min fråga till statsrådet är därför: Avser regeringen att förlänga de tillfälliga uppehållstillstånden för de bosnier med kroatiska pass som befinner sig i Sverige?

Anf. 40 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Vi avser att hantera den här frågan så att Sverige tillsammans med andra länder och UNHCR kan göra det bästa för de här människorna i den situation de just nu befinner sig. Vi kommer att vara mycket noga med samordningen under UNHCR i de här avseendena. Det indikerar väl ändå en viss riktning på de beslut vi kan komma att fatta. För närvarande ligger bollen hos Invandrarverket, och man kommer kanske före jul att överlämna ett antal ärenden som sedan regeringen får ta ställning till. Jag vill inte föregripa regeringens ställningstagande i den här frågan.

Fiskevård

Anf. 41 CARL G NILSSON (m)

Herr talman! Jag vill börja med att berömma jordbruksministern för det goda omdömet att återkalla propositionen om allmän fiskevårdsavgift. I regeringens skrivelse står att motivet för återkallandet är att regeringen har för avsikt att lägga fram förslag om annan finansiering av fiskevårdsinsatser. Jag skulle vilja fråga: Hur och när har man för avsikt att lägga fram ett sådant förslag?

Anf. 42 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Beredning av detta ärende pågår, och vi har för avsikt att lägga fram det i tilläggsbudgeten.

Anf. 43 CARL G NILSSON (m)

Herr talman! I den återkallade propositionen skriver regeringen mycket om behovet av och det angelägna i att bilda fiskevårdsområden. Kan man också tänka sig att en sådan form av åtgärd blir aktuell, nämligen att nybildade fiskevårdsområden får vara med och bidra till denna fiskevård?

Prot. 1995/96:33
7 december

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 44 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Den frågan kan jag inte svara på i dag. Det som stod i propositionen om allmän fiskevårdsavgift var dels hur själva uppborrdssystemet skulle se ut, dels vad pengarna skulle användas till. Pengarna skulle användas till fiskevård och t.ex. bildandet av fiskevårdsområden. När vi nu har tagit tillbaka propositionen och bereder det nya förslaget är det i dag för tidigt att besvara en så detaljerad fråga som den Carl G Nilsson ställer.

Kärnkraftsavvecklingen

Anf. 45 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en energipolitisk fråga, som närmast gäller kärnkraften och kärnkraftens avveckling. Frågan är: Skall den avvecklas år 2010, eller skall den avvecklas efter år 2010?

Svenska folket upplever det i dag som att den totala förvirringen har utbrutit. Inom regeringen säger P att den skall avvecklas till år 2010, och A säger att avvecklingen kan komma att ske någon gång efter år 2010. P står alltså för Göran Persson, och A står för Jörgen Andersson. Båda finns nu närvarande i kammaren. Om jag har förstått saken rätt kan jag bara ställa frågan till en på svarandebänken, och därför nöjer jag mig med att ställa frågan till Jörgen Andersson. Kan svenska folket få ett klart besked? Är det Anderssons eller Perssons linje som gäller?

Anf. 46 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Det här är inte så dramatiskt som det kanske syns vid en första anblick. Vad finansministern har sagt är att folkomröstningsresultatet gäller, och det står vi alla bakom. Vad finansministern också har sagt är att riksdagsbeslut gäller och att de gäller till dess att det fattas nya riksdagsbeslut.

Min bedömning är att vi inte kommer att klara den totala omställning av den svenska energipolitiken till år 2010, utan vi behöver litet längre tid på oss. Det är den bedömning jag gör. Den 18 december får vi se vilken bedömning Energikommisionen gör. Sedan skall vi ha ett remissarbete, och så småningom skall vi ha partiöverläggningar. Efter det tror jag att vi är mogna för att anta ett brett samförstånd i energipolitiken.

Anf. 47 BENGT HARDING OLSON (fp)

Herr talman! Det är inte så lätt för vare sig en riksdagsledamot eller en allmän medborgare att förstå de här subtila varianterna. Men låt mig ställa frågan på ett litet annorlunda sätt, så kanske statsrådets svar kan bidra till belysningen. Låt oss nu begränsa den energipolitiska frågan till kärnkraften. Menar Jörgen Andersson att kärnkraften kan avvecklas till år 2010? Är svaret ja, har han uppenbarligen exakt samma inställning som Göran Persson.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 48 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Återigen: Riksdagen har fattat ett beslut om att kärnkraften skall vara avvecklad till år 2010, men riksdagen har också fattat en massa andra energipolitiska beslut. Vi har varit överens över parti-gränserna om att tillsätta en energikommission. Vi har varit överens om direktiven. Nu skall Energikommissionen lägga fram sitt betänkande för att de energipolitiska knutarna skall lösas upp. Detta betänkande skall läggas fram den 18 december.

På sakliga grunder och efter att ha tagit del av en del information gör jag den bedömningen att vi på 14 år inte kommer att klara av den totala omställningen av den svenska energipolitiken, utan vi behöver litet mer tid på oss.

Anf. 49 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Herr talman! Jag hade samma fråga som ställdes tidigare, men jag vill ändå fortsätta debatten, därför att jag tycker att förvirringen fortfarande är total bland oss som sitter här i riksdagen och bland medborgarna i Sverige. Jag lyssnade noga på finansminister Göran Perssons uttalande i går, och han hänvisade bara till folkomröstningen. Såvitt jag vet talades det inte om år 2010 i folkomröstningen, utan om att avvecklingen skall vara gjord när man har tagit hänsyn till sysselsättning och välfärd.

Jag vill ha ett mycket rakare svar än vad statsrådet Jörgen Andersson gav tidigare: Har statsrådet samma uppfattning som Göran Persson eller inte? Vi har fortfarande inte fått klarhet i det.

Anf. 50 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Vad som sades i folkomröstningen är vi väl alla fullt medvetna om. Det var linje 2 som vann. Det sades då att kärnkraften skall avvecklas i takt med att vi kan få förnyelsebara energikällor in i systemet och att det inte äventyrar sysselsättning och välfärd.

Sedan har riksdagen beslutat att det skall vara avklarat 2010. Sedan har riksdagen beslutat att vi inte får bygga ut vattenkraften. Sedan har riksdagen beslutat att vi inte får öka koldioxidutsläppen. Sedan har riksdagen beslutat att vi skall förse industrin med konkurrenskraftig el.

Vi måste lösa upp den här knuten, och Energikommissionen har alltså till uppgift att förse oss med ett underlag.

Jag gör i dag den bedömningen att vi inte klarar denna totala omställning, utan vi måste ändra en del av riksdagsbesluten. En närmare precisering är jag beredd att göra efter det att Energikommissionen har lämnat sitt betänkande.

Anf. 51 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Herr talman! Får jag då uppfatta det så att statsrådet Jörgen Andersson fortfarande har – som jag har uppfattat det tidigare – en mer avvaktande och en mer realistisk inställning till kärnkraftsavvecklingen, med hänsyn till Sveriges ekonomi och sysselsättningssituation, än vad finansminister Göran Persson gav uttryck för i massmedierna i går?

Prot. 1995/96:33
7 december

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 52 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Herr talman! Jag är ledsn, men Marietta de Pourbaix-Lundin lyckas inte när hon försöker få till stånd en splittring. Finansministern och energiministern är fullständigt eniga.

Propositionsavlämnandet

Anf. 53 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Nygren.

Om tiden medgav skulle jag berätta historien om en ”gloppmaker”, men det tar 20 minuter.

Det gäller regeringens avlämnande av propositioner till riksdagen. Jag vet inte hur många olika bud vi fick när det gällde tillväxtpropositionen. Detta försvårar naturligtvis riksdagens och oppositionens arbete. Men framför allt krånglar det till planeringen för oss som är föräldrar.

Jag undrar nu vilka åtgärder statsrådet avser att vidta så att vi kan få klarare besked när det gäller avlämnandet av propositioner till riksdagen så att vi därmed kan leva ett ännu bättre liv som föräldrar och aktiva politiker.

Anf. 54 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Jag är självfallet beredd att uppmuntra varje sådan ansträngning. Jag är möjligen litet överrumplad av frågan. Såvitt jag kan minnas, har det vid något eller möjligen ett par tillfällen varit diskussioner om tidpunkten för avlämnandet. Med tillväxtpropositionen var det så. Men den diskussionen har ju förts i en dialog mellan regeringskansliet och riksdagen.

Jag skall naturligtvis ta till mig önskemålet och se över om det är så att just diskussionen om tidpunkter för propositioners avlämnande skulle vara extra störande för föräldraskapet. Det är inte min mening att raljera, utan jag konstaterar bara att jag inte har mött problemet med den vinklingen tidigare

Anf. 55 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag vill då bara konstatera att Jan Nygren och jag har två olika verklighetsbilder; han från regeringsspektivet och jag från riksdags- och oppositionsspektivet.

Det var så, Jan Nygren, att det gavs åtminstone tre fyra olika datum för när denna proposition, som ansågs vara mycket viktig, skulle avlämnas till riksdagen. Man började redan i våras att resonera om när den skulle läggas fram.

Anf. 56 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Att Björn Samuelson och jag ibland har två olika verklighetsbilder är ingen överraskning. Men i det här fallet var det så att jag sade att jag inte kan minnas att det har varit några ytterligare tillfällen – möjligen något – än vid diskussionen om tidpunkten för tillväxtpropositionens avlämnande. Jag har alltså inte förnekat att det var på det sättet.

Det är naturligtvis inget som jag vill försvara i kammaren, dvs. att vi ibland har problem med tidpunkterna. Men det har trots allt inte varit särskilt ofta förekommande, och jag skall även fortsättningsvis gärna se till att minimera tillfällena då sådana diskussioner kan uppstå.

Prot. 1995/96:33

7 december
Margot Wallström till
regeringen

Det statliga stödet till kulturlivet

Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m)

Herr talman! Jag har en fråga till kulturminister Margot Wallström.

I en tid när samhället måste spara på alla nivåer, i stat, kommun och landsting, gäller det även kultursektorn. Då är min undran om kulturministern är beredd att också satsa på en effektivisering och en avbyråkratisering av kulturlivet, så att de pengar – de relativt ynka pengar – som går till kulturlivet också kommer de kulturutövande, skapande konstnärerna till del i högre grad.

Låt mig ta ett exempel, som gäller folkhögskolorna och studieförbunden. Vi har ett folkbildningsråd och ett folkbildningsförbund, som i viss mån har överlappande uppgifter. Min undran är om man inte skulle kunna avskaffa folkbildningsrådet till förmån för folkbildningsförbundet, som kunde få sköta sina interna angelägenheter.

Anf. 58 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag är naturligtvis beredd att medverka till att kultursektorn skall utnyttja sina resurser mycket effektivt och att man skall minska på all byråkrati till förmån för kulturutövarna.

Exemplet var kanske litet illa valt, därför att jag inte har hand om folkbildningen och dessa organisationer, utan de ligger under Utbildningsdepartementet. Men jag förstår frågan och kan gärna vidarebefordra synpunkten.

Jag antar att bakgrunden är bl.a. rapporten från RRV, som just påpekar att vi behöver bli effektivare när det gäller mål- och resultatstyrning inom kultursektorn. Vi skall dock komma ihåg att det inte alltid är så enkelt att mäta de här sakerna inom kultursektorn. Det får man ständigt ha med sig i ryggsäcken när man skall titta på de här frågorna. Självfallet skall vi alltid försöka bli ännu mer effektiva, så att pengarna kommer dit de skall.

Barn- och ungdomslitteratur

Anf. 59 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till kulturminister Margot Wallström.

För bara något år sedan, 1994, firade vi 400-årsjubileet av utgivningen av den första barnboken här i Sverige. Nu nås vi av rapporter om att utlåningen och försäljningen av barn- och ungdomsböcker går kraftigt nedåt.

Jag vill fråga: Ser man på den här problematiken från Kulturdepartementets sida? Finns det planer för att främja läsningen bland barn och ungdomar?

Prot. 1995/96:33
7 december

*Muntliga frågor till
regeringen*

*Information från
regeringen*

Anf. 60 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag kan lova att det finns sådana planer. Vi är lika bekymrade som Björn Samuelson över dessa rapporter, som kommer både från biblioteken och från olika håll där vuxna möter barn, i en professionell roll eller som förälder. Jag har därför gett i uppdrag till Kulturrådet att särskilt titta på den här frågan, vad vi skall göra för att gynna barnboken och för att gynna läsning hos barn samt se till att det på dagis och skolor finns tillräckligt med böcker. Jag tycker att det hör till ett civiliserat samhälle att se till att barn och ungdomar får lära sig läsa och har tillgång till bra barnböcker.

Anf. 61 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Då det nu inte tycks finnas fler frågor, tackar jag statsråden för att de har kommit hit och svarat på kammarens frågor.

Jag förklarar härmed denna frågestund avslutad.

20 § Information från regeringen om den fortsatta reformeringen av budgetprocessen

Anf. 62 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag skall ta kammarens tid i anspråk för att redovisa regeringskansliets arbete med utvecklingen av budgetprocessen. Det kan tyckas perifert och mindre viktigt. Men det är det inte, utan det är fas 2 i vårt budgetsaneringsprogram. Fas 1 har ju varit att ta saneringsbesluten i riksdagen – skattehöjningar och besparingar, uppgående till nästan 120 miljarder kronor.

Fas 2 är sedan att genomföra s.k. institutionella förändringar som gör att vi inte skall behöva hamna i samma problem en gång till. Däri ligger en bättre budgetprocess, alltså en bättre styrning framför allt av statens utgiftssida, och däri ligger också det som vi har lanserat här i riksdagen efter förslag från Centerpartiet i en debatt i våras – det s.k. utgiftstaket.

Det är om de sakerna som jag i dag skall tala.

Bakgrunden är också att man, om man tittar ut över Europa och andra delar av OECD-området med jämförbara ekonomier, kan se att det finns länder som har en svag budgetprocess. I de länderna har man också haft en sämre utveckling, framför allt av statsskulden. Det tycks finnas ett samband mellan en svag budgetprocess och en statskuldsuppgnadsbyggnad.

Dessutom: När man utomlands tittar på Sverige beskrivs Sverige som ett land med en svag budgetprocess, och det är en riktig beskrivning. Budgetprocessen tillhör på så sätt Sverigebilden när det gäller ekonomisk politik. Vi vill ändra på det av sakliga skäl, därför att det är nödvändigt att kunna styra sina utgifter och, naturligtvis, därför att den sakliga förändringen ger en bättre Sverigebild och därmed ett ökat förtroende utomlands.

Att säga att vi skall göra detta är lättare än att göra det. Det är ju stora förändringar som ligger framför oss. Nu ingår de förändringarna i

en konsekvent process, som redan den tidigare regeringen i viss utsträckning påbörjade. Riksdagen beslöt 1994 om rambudgetprocessen. Sedan har vi också förlängt mandatperioderna till fyra år. Det är ett oerhört viktigt inslag i den ekonomiska politikens möjligheter att komma till rätta med obalanserna.

I den budget som tagits i år har vi infört vad som kallas för bruttobudgetering – vi skiljer mellan inkomster på inkomsttitlar och utgifter på anslag. Man får därmed ett bättre grepp över de totala utgifterna. Detta är gjort i år.

Vidare har vi tagit långsiktiga beslut här i riksdagen, senast i anslutning till konvergensprogrammet, om saldomål för de offentliga finanserna och om stabiliseringsmål för desamma. Som jag sade förut tog vi utgiftstaksbeslutet här under våren.

Det är alltså en process av det här slaget som rullar. Den är konsekvent och den är inriktad på att detta nu skall följas upp med att utgiftstaket får ett innehåll och med att budgetprocessen ges sina slutliga drag.

När vi pratar om utgiftstaket måste vi vara klara över att där ryms konflikter. Staten har ju åtaganden av lagfäst natur, t.ex. barnbidragen. Det finns också civilrättsligt bundna avtal, t.ex. garantier till näringslivet. Om det skall gå att förena med ett utgiftstak kan vi inte bara klippa av dessa åtaganden när det nominella utgiftstaket nås, utan vi måste ha en metod för att hantera dessa åtaganden även om det för ett år kommer i konflikt med utgiftstaket. Utgiftstaket får alltså inte betraktas på det sättet att en kassamässig bila faller, och därefter sker inga utbetalningar.

Lösningen på detta är att vi har ett utgiftstak som kopplas till rambudgetering. Rambudgetering läggs över en treårsperiod, och de ramar som överskrids år 1 hämtar man igen år 2 genom att då göra neddragningar på utgiftsslaget eller någon annanstans i budgeten eller år 3 under perioden. Det gör att alla överskridanden kan finansieras, och de som har ansvar för anslagen får ett starkt incitament att hålla igen och att se till att man klarar sina anslag; detta i kontrast till dagens situation med försöksanslag som täcker ungefär 70 % av statens utgiftssida där vi inte har den typen av incitament. De försvinner nu med det här nya sättet att budgetera kopplat till utgiftstaket.

Det här utgiftstaket skall omfatta hela offentliga sektorn – staten, socialförsäkringssystemet och kommunerna. Det sista kräver en extra förklaring. Kommunerna har ju sin grundlagsenliga rätt att sig själva beskatta och kan på så sätt dra i väg på utgiftssidan. Det är alltså svårt att, utan att komma i konflikt med grundlagen, från riksdagen gå in och lägga ett utgiftstak för kommunerna.

Vad vi på Finansdepartementet siktar på är att komma överens med kommunsektorn om hur dess intäkter skall utvecklas under de kommande åren och att intäktssidan på så sätt indirekt blir det som begränsar utgiftssidan. Samtidigt lägger vi ju en restriktion på kommunerna – man skall balansera sina budgetar och inte låna till driften. På så sätt klarar vi att hantera den kommunala sektorn i en dialog, vilken resulterar i att utgiftstaket också kan inrymma den kommunala sektorn.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

Ett annat område där det kan verka knepigt att få in utgiftstaket är arbetsmarknadsutgifterna. Nu är det inte så svårt som det verkar. Det mesta av konjunktursvängningarna när man lägger utgiftstaket är inte förknippat med statens utgifter utan med inkomstsidan. Utgifterna varierar mindre över konjunkturcykeln. Därför är det lättare att hantera utgiftstaket också i ett konjunkturperspektiv. Vi behöver alltså inte göra avkall på en aktiv konjunkturpolitik bara därför att vi har ett utgiftstak, utan också arbetsmarknadsutgifterna bör kunna gå in under utgiftstaket.

Till grund för budgeteringen ligger naturligtvis en konjunkturbild. Det är den allra första grunden. Därefter ligger som nästa, skulle jag vilja säga, dämpande kraft i den här bedömningen att varje anslag har sin reserv. Eftersom anslagen har sin reserv budgeterad redan under året kan man sedan dessutom med rambudgeteringens metod förskjuta mellan åren – först en reserv inom året och sedan en förskjutning mellan åren. Dessutom har vi naturligtvis möjlighet att göra omfördelningar på hela den statliga utgiftssidan. Skulle detta inte räcka har vi möjlighet, och även skyldighet, att gå tillbaka till riksdagen och tala om att det inte höll, att vi behöver mera pengar.

Det ger ett tydligt ansvar och en tydlig signal, och det skärper kravet på en politisk prioritering när man driver den här typen av process – både i riksdagen och i regeringskansliet. Därför skall arbetsmarknadsutgifterna in också i dessa åtgärder.

Som ni vet kommer vi när vi gör det här att också vara tvungna att kraftigt förbättra vår prognos- och uppföljningsverksamhet. Vi permanentar arbetsgrupper i regeringskansliet som kommer att följa de 27 utgiftsområdena varje månad vad gäller utfall. Vi i regeringen kommer att varje kvartal följa utgiftsutvecklingen och vi kommer varje halvår att för riksdagen redovisa utvecklingen.

För att kunna hantera senare under budgetåret inkomna utgiftskrav som inte täcks av tidigare beslut kommer det att finnas en reservpott undanlagd i regeringskansliet; detta för att vi skall kunna hantera exempelvis EG-relaterade utgifter och även valutakursförändringar och ränteförändringar som det kan vara svårt att ta på respektive anslag. Statsskuldräntorna ligger helt utanför utgiftstaket.

Vi får, som ni vet, ett nytt budgetår. Budgetåret bli ju ett kalenderår. Det innebär att vi kommer att gå till riksdagen med budgetförslaget i september månad. Det i sin tur innebär att det grova inriktningsbeslutet, som drar upp riktlinjerna för budgeten, läggs till riksdagen under våren, närmare bestämt i april månad.

Det blir två stora budgetpropositioner, en i april och en i september. Däremellan jobbar riksdagen och regeringskansliet löpande med budgetprodukten.

Herr talman! Det handlar alltså om att vi nu kraftigt stramar upp budgetprocessen. Det är del 2, som man brukar säga, i saneringsprocessen. Vi kombinerar budgetprocessen med ett utgiftstak. Det gör att vi nu får en ordning på den svenska budgetprocessen som ligger i linje med vad som gäller i de länder i Europa som har bäst statsfinansiell ordning. Till den kretsen börjar Sverige nu åter få räkna sig.

Anf. 63 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Självklart skall vi vara överens om att försöka få en effektivare budgetprocess. Men finansministern brukar säga att kommunerna har varit mycket bättre än staten på att sköta sin ekonomi. Mot den bakgrunden tycker jag att det är underligt att vi här i riksdagen skall fatta beslut om ett utgiftstak, eller ett intäktstak, för kommunerna. Vi har i dag på förmiddagen i finansutskottet avvisat borgerliga propäer om olika typer av kommunala skattestopp.

Finansministern säger att regeringen skall vara överens med kommunerna om detta. Jag har sett uppgifter i pressen om att Margot Wikström, ordförande i Kommunförbundet, har sagt att hon inte kan godta några ingrepp i det kommunala självstyret. Hon säger att ett skattetak är lika illa som det tidigare skattestoppet. Hon hänvisar till det kommunala självstyre som finns inskrivet i grundlagen.

Då skulle jag vilja fråga följande. Om regeringen inte kommer överens med kommunerna, förutsätter jag att hela projektet för kommunernas del faller. Har jag rätt på den punkten?

Anf. 64 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Vi skall komma överens med kommunerna. Därför kommer projektet inte att falla. Anledningen till att jag kan uttala mig på det viset är att vi häromdagen hade mycket konstruktiva samtal med kommunförbunden omkring den här frågan. Vi har aldrig haft ambitionen att reglera kommunernas utgiftssida. Däremot begriper kommunförbunden, precis som statens företrädare, att vi sitter i ett läge där vi har ett intresse av att få offentliga finanser i balans och i ordning. Vi vet att vi har tagit det utrymme som finns i ekonomin i anspråk för saneringsprogrammet. Kommunala skattehöjningar som har kommit därutöver som resultat av valrörelsen har vi fått acceptera. Jag tror att vi har nått ett stopp på ytterligare kommunala skattehöjningar under perioden. Om kommunerna ser framför sig att möjligheterna till skattehöjningar i huvudsak är uttömda, vet de hur deras utgiftssida kommer att utvecklas till följd av att avtalsrörelsen är klar, och den är långsiktig. Vi har kontroll på inflationen.

Det gör att detta för kommunernas del inte är en särskilt kontroversiell fråga. Jag tror faktiskt att det kommer att visa sig att de övertoner som tidigare varit i debatten kommer på skam.

Anf. 65 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Frågan kvarstår. Om vi är överens om att kommunerna tar sitt ansvar, att landets kommunpolitiker är kapabla att själva göra bedömningarna om vad ekonomin tål, varför skall vi då påtvinga kommunerna den ena eller den andra formen av skattestopp eller skattetak? Varför kan vi helt enkelt inte lita på våra duktiga kommunpolitiker?

Anf. 66 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag litar på dem. Det gör jag mot bakgrund av den förankring jag själv har i kommunsektorn. Det vore meningslöst att diskutera ett utgiftstak för den offentliga ekonomin om vi utslöt kom-

muner och landsting. Deras verksamhet är stor, och de skall vara med. Kommuner och landsting har, särskilt om de är angelägna om att behålla sin beskattningsrätt, allt intresse i världen att se till att vi får ordning på de offentliga finanserna, så att den kommunala skatteutvecklingen inte börjar rulla igen. Annars kommer naturligtvis deras beskattningsrätt att ifrågasättas i den allmänna debatten.

Det vi har gjort – kommunal bokföringslag är under utarbetande, balanskraven, förbudet att låna till driften och diskussioner om hur vi skall hantera kommuner som inte kan infria åtagandena mot det finansiella systemet – tillsammans med den förbättrade samhällsekonomin gör att jag nu ser ganska optimistiskt på den kommunala ekonomins utvecklingsmöjligheter. Jag tror inte heller att det rymmer en särskilt stor konflikt mellan kommuner och stat att ta in ett utgiftstak i den här formen.

Anf. 67 MARGIT GENNSER (m)

Herr talman! Man har sagt att utgiftstaket skall läggas också för ATP-systemet. Det har förvånat mig något, eftersom det är utformat så att det skall balansera på lång sikt. Här ligger väldigt mycket av rätts-säkerhet, tilltron till att pensionssystemet är autonomt och inte kan utsättas för ad hoc-inskränkningar. Däremot kan och bör den del av pensionssystemet som ligger i statsbudgeten naturligtvis bli föremål för ett utgiftstak. Men jag har kanske missuppfattat detta.

Jag ser också att ATP inte tillhör de områden som socialförsäkringsutskottet skall ha hand om i framtiden. Jag vill också påpeka att förtidspensionerna, som det egentligen råder stor osäkerhet om, också kommer att ligga någon helt annanstans.

Min fråga blir: Är det verkligen så att det nya reformerade konstruerade ATP-systemet skall ligga under ett utgiftstak?

Anf. 68 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Pensionerna i den form som fru Gennser beskriver dem tillhör trots allt det som är lätt att prognosticera, lätt att bestämma i förväg. Jag ser inga problem att plocka in den typen av utgifter under ett utgiftstak. Där känner jag mig mycket säker.

Anf. 69 MARGIT GENNSER (m)

Herr talman! Det finns ett stort problem, nämligen tilltron till systemet. Det är alltså ett psykologiskt problem. Detta skall vara självständigt, det skall vara i balans. Här skall man inte gå in med fördelningsåtgärder. Det gäller alltså det civilrättsliga skyddet, som är större i premiereservdelen än i fördelningssystemet. Det skall man vara väldigt rädd om.

Jag håller med om att problemen är ganska små. Därför tycker jag inte att vi egentligen behöver ett utgiftstak. Kan inte finansministern hålla med mig?

Anf. 70 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag håller gärna med fru Gennser i andra sammanhang, dock icke i detta. Den förlust som fru Gennser pekar på att man möjligen kan göra i förtroendehänseende måste vägas emot den trovärdighet som utgiftstaket representerar för de offentliga finansernas del. Det finns inget viktigare för pensionärer i dag och i framtiden än att vi har trovärdigt skötta och välfungerande offentliga finanser, resulterande i lägre räntor, stabil kronkurs och därmed också uthållig tillväxt. Hela den funktion som vi eftersträvar i samhällsekonomin är beroende av att de offentliga finanserna sköts riktigt. Det finns ingen anledning att i det sammanhanget – vi talar om utgiftstaket – undanta det som är lätt prognosticerat, exempelvis pensionssystemet.

Anf. 71 BJÖRN SAMUELSON (v)

Herr talman! Jag har två frågor.

I exemplet om arbetsmarknadspolitiken och dess utgifter nämnde finansministern något om en anslagsreserv. Min första fråga är: Skall denna reserv finnas inom alla områden? Skall den variera, och vad är det i så fall som avgör variationen?

Det krävs institutionella förändringar. I varje fall jag ser att det här kräver förändringar i de centrala, regionala och statliga organisationerna som myndighetsstrukturer för att bl.a. öka samordningsmöjligheterna och möjligheten till delaktighet i den politiska processen. Min andra fråga är då: När kommer i så fall denna förändring?

Anf. 72 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Den första frågan handlade om anslagsreserven. Det är rätt som Björn Samuelson säger, att den kan vara olika stor i olika anslag. Vissa anslag är lättare att budgetera, och då krävs en mycket liten reserv. I fråga om andra anslag kan det vara svårt att pricka rätt när det gäller nivån, och då krävs det en större reserv.

Exempelvis arbetsmarknadsutgifterna är ju sådant som skall fångas i den grundläggande bilden av den ekonomiska utvecklingen. Vi vet ju vad som händer i ekonomin om konjunkturen faller respektive går uppåt. Det är när man bygger in den typen av scenario som man får till stånd en vettig budgetering. Det finns dock ingen garanti för att så alltid sker, att det hela alltid blir rätt. Därför finns som en säkerhet i systemet en reserv inom varje anslag, och den är olika stor beroende på hur svårt detta är att budgetera. När det gäller arbetsmarknadsutgifterna är den naturligtvis större.

Herr talman! Det kommer att ske myndighetsförändringar i den meningen att vi måste förbättra prognosarbetet och uppföljningsarbetet. Det är där som svagheterna i systemet finns. Det förekommer påfallande ofta och påfallande många fel, och det måste rättas till. Om det skall fungera för att man skall få vettiga beslutsunderlag, måste man också veta exakt var man står och var man kommer att hamna.

Anf. 73 BJÖRN SAMUELSON (v)

Prot. 1995/96:33

7 december

*Information från
regeringen*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

Herr talman! Också strukturen bör förändras om man skall nå fram till vettiga resultat genom en förändrad budgetprocess när det gäller regionala och centrala myndigheter.

Jag vill återkomma till frågan om anslagsreserven. Detta kräver naturligtvis också en bättre och en ökad samordning inom regeringen. När det gäller t.ex. vuxenstuderande utnyttjades inte anslaget. Hur kommer samordningen att förbättras inom regeringskansliet? Vem är det som avgör när anslagsreserven kan flyttas från år till år? Ligger den fast under en treårsperiod, eller kan den flyttas mellan olika områden?

Det är viktigt för oss att få veta detta så att vi kan lägga fram budgetpolitiska alternativ som ligger inom ramen.

Anf. 74 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Det är naturligtvis regeringen som avgör om man skall flytta mellan dessa anslag. Det är beroende på hur utfallet ser ut. Det skall också stå i samklang med de beslut som riksdagen har fattat och gett utrymme för.

När det sedan återigen gäller detta med myndigheter tror jag inte att Björn Samuelson är inne på rätt spår. Det kan finnas anledning att förändra myndighetsorganisationen, ja, men det behovet finns nog oavsett om man förändrar budgetprocessen eller inte. Budgetprocessens viktigaste krav på myndigheterna kommer att vara att de får skärpa sina prognoser och sin uppföljningsverksamhet. Detta är nödvändigt. Den verksamheten har redan börjat, men den kan bli mycket bättre.

Själv är jag anhängare av att revisionerna – det sista steget i den här processen – skall utvecklas för att man på så sätt verkligen skall kunna granska vad man har fått ut och hur man har hanterat de resurser som har ställts till förfogande.

Anf. 75 ANNE WIBBLE (fp)

Herr talman! Jag har en kommentar och två frågor.

Till att börja med tycker jag att det var väldigt bra att Göran Persson och den nuvarande regeringen fullföljer arbetet med en ny och bättre uppföljning och därmed också med all säkerhet en stramare budgetprocess, som ju inleddes redan tidigare. Det är inte så ofta som det honoreras att det är fråga om ett fullföljande av den tidigare regeringens arbete. Det var trevligt att höra det.

Såvitt jag har förstått blir det nu tre utgiftstak. En mycket intressant del i detta är naturligtvis nivån. Utgiftstaket blir mindre praktiskt betydelsefullt om nivån fastställs mycket högt med en mycket stor reserv. Min fråga är då om Göran Persson kan indikera något om storleksordningen av de totala reserverna och för vilka ändamål reserverna skulle kunna användas. Jag tänker t.ex. på det ganska oförutsebara händelseförloppet med fredsbevarande styrkor i Bosnien och liknade som ju är svårt att budgetera i förväg. Jag utgår ifrån att detta kan vara ett exempel där en reserv behöver tas i anspråk. Annars ointetgörs ju ett svenskt deltagande i sådana aktiviteter.

Den andra frågan gällde kommunerna. Jag hörde att Göran Persson var mycket optimistisk inför möjligheterna att komma överens. Det kan

man ju hoppas att man gör, men icke desto mindre har man varit överens tidigare och ändå har kommunerna gjort på ett annat sätt. Jag vill därför fråga vilken sorts sanktion som Göran Persson eventuellt har tänkt sig, om man trots överenskommelser skulle finna att det inte blev så som det var tänkt.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

Anf. 76 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag börjar med den avslutande frågan som är den som är den verkligt kritiska frågan. Vi har tid på oss att diskutera saken med Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Ett frivilligt åtagande som bryts är naturligtvis ingenting värt. Här handlar det om att hitta ett sätt för att vi skall kunna bli överens om vad som inträffar om kommunerna trots ett frivilligt åtagande skulle höja skatterna. Vi skall presentera detta i april nästa år, så att vi har tid på oss. För två dagar sedan kom Kommunförbundet och Finansdepartementet överens om att tillsätta en gemensam arbetsgrupp. Vi arbetar alltså vidare med den frågan.

Den andra frågan handlade om anslagsreserven. Det är svårt i dag att precisera nivåer och storlekar. Så långt har vi ännu inte kommit. Det sker ett utvecklingsarbete där vi får söka oss fram, eftersom det är första gången. Det som är avgörande är naturligtvis de totala offentliga utgifternas nivå, vilken i sin tur styrs av de mål som är fastlagda, bl.a. i konvergensprogrammet, om hur den offentliga ekonomin skall utformas, om vilka resultat som skall uppnås samt om underskott och statskuldsutveckling. Det är det första som är styrande.

Sedan fastställer vi utgiftstaket i nominella tal, vilket i sin tur skall brytas ner till tre stycken delar. Inom dessa delar skall det finnas för statens del olika utgiftsområden som skall inrymma anslag och reserver. Hur stora de skall vara får vi titta på i budgetprocessen. Hur stort det riktigt stora reservanslaget skall vara vet jag inte i dag.

Det kommer naturligtvis att bli en dragkramp, eftersom reserven skall skrapas ihop inom den totala ramens utrymme. För varje krona som vi lägger till den stora reserven måste vi ta av de andra anslagens utrymme. Det blir den vanliga dragkampen mellan fackdepartement som säkert vill ha en liten central reserv och Finansdepartementet som vill ha en stor central reserv.

Annars är tanken att extra utgifter som tillkommer naturligtvis i möjligaste mån skall förutses. Fru Wibble använde som exempel insatserna i Bosnien. Det är en sådan utgift som vi i dag i och för sig har ett särskilt anslag för och som vi förhoppningsvis inom anslagetets ram kan möta. Jag tror att det är värre med räntefluktuationer, valutakursförändringar och EU-budgetens inverkan på den svenska budgeten; EU-budgeten fastställs ju väldigt sent i vår budgetcykel. Det är sådant som rimligen inte kan belasta varje enskilt anslag, utan här måste det finnas en sorts centralt dämpande anslag. Hur stort det skall vara vet jag inte i dag, utan någonting får förhandlas fram inom regeringskansliet som riksdagen sist och slutligen får ta ställning till.

Anf. 77 ANNE WIBBLE (fp)

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

Herr talman! Just i frågan om storleken på reserverna noterade vi vid inledningen av denna process att olika länder har gjort på litet olika sätt. De har också preciserat möjliga användningsområden för reserven på litet olika sätt. Detta är ganska komplicerat. Men jag vill bara skicka med att jag tror att man skall akta sig för att ha en för stor reserv eller, vad som kunde vara samma sak, att ha för mycket luft i de budgeterade siffrorna. Därigenom mister den stramare processen mycket av sin effekt.

Min andra fråga om kommunerna och sanktionerna fick jag inget vidare svar på. Jag kan förstå att man inte är färdig med sin lösning, men jag tycker ändå att Göran Persson kunde säga någonting om vad han tänker sig. I ett frågesvar häromdagen föreföll det att vara någon sorts kollektiv bestraffningsmetod. Jag tror att det kan finnas en hel del svårigheter med en sådan, både från juridisk och från rent politisk utgångspunkt.

Anf. 78 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Som jag sade tidigare är jag inte beredd att gå in i den diskussionen därför att vi skall samråda med förbunden. Vi skall rimligen också se till att vi blir överens med dem. Det vore dumt av mig att i riksdagens talarstol binda mig för någon lösning innan vi har träffat förbunden. Det finns olika tänkbara tekniska lösningar, om vilka det har spekulerats. Jag har väl också deltagit i den spekulationen, men vi är inte på något sätt bundna av någon form av utfästelser.

Sedan är reservens storlek naturligtvis en bedömningsfråga. Hur mycket skall man ta till? Hur påverkar den processens stramhet? Medger fackdepartementen att vi bygger upp en reserv? Oavsett vilken nivå vi hamnar på i central reserv, så tror jag att vi kommer att ha dynamiken inbyggd i budgetarbetet, att den centrala reserven av fackdepartementen alltid kommer att uppfattas som för stor och av Finansdepartementet som för liten.

Anf. 79 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Den centrala reserven innehåller ju två delar. Finansministern har redogjort för budgetprocessen. Jag hoppas att regeringen och finansministern inte underskattar problemen kring frågorna om demokrati, parlamentarism och riksdagens möjligheter att utöva ett reellt inflytande, något som litet grand faller bort i debatten. Men jag tycker att dessa frågor är så pass viktiga att de inte bara får ses i kronor och ören och hur vi skall kunna spara litet mer i framtiden.

Den andra frågan om de kommunala intäkts- och utgiftstaken är jag ännu mer bekymrad över. Jag ser det som väldigt betänkligt och som en historisk centralisering i Sverige, om de verkligen skulle genomföras på det sätt som jag får intrycket att finansministern har för avsikt att göra. Om det verkligen är så, varför lägger då inte regeringen fram ett förslag om en grundlagsändring i stället för att besluta att regeringen, staten och riksdagen skall ha rätten att styra över kommunernas totala intäkter och utgifter?

Anf. 80 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag vet inte om det avslutande var Peter Erikssons ståndpunkt, att vi skulle göra så. Om det inte var det, tror jag inte att vi behöver argumentera om saken, eftersom det inte råder någon delad mening. Vad det handlar om är att vi har trängda offentliga finanser, uruselt skötta under de senaste åren, med staten i spetsen. Det har försatt oss i en situation där vi måste göra saker för att inte återigen, när vi nu har fått ordning på det hela, halka tillbaka i bekymren. Att bara tänka bort en så stor del av utgifterna som kommuner och landsting utgör i sammanhanget går inte. Därmed inte sagt att vi skulle centralisera eller gå beskattningsrätten för när. Den farligaste formen av centralisering för kommuner och landsting representeras av sönderkörda offentliga finanser, där beslutanderätten i praktiken utövas på de finansiella marknaderna. Det är den viktiga försvarskampen som vi nu är inne i, och därför skall vi inte lockas att tro att vi kan lämna kommuner och landsting åt sidan. Jag tror att det går att hitta en bra kompromiss här.

I finansutskottet sade Peter Eriksson i våras när man behandlade frågorna om utgiftstak och budgetprocess att detta skulle komma att öka det parlamentariska inflytandet i processen. Det är mot den bakgrunden detta sker. Det skall ju inte vara så, att de offentliga utgifterna i framtiden blir vad de blir. De skall bli vad de demokratiska organen har beslutat att de skall bli. Det är på så sätt ett återupprättande av beslutsmakten i många parlamentariska församlingar kring den offentliga ekonomin. Det är dithän vi strävar, och i den meningen står denna reform på mycket goda demokratiska grunder.

Anf. 81 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Jag är medveten om att en uppstramning av budgetprocessen kan öka riksdagens inflytande. Men det är långt ifrån givet att det blir så. Det beror naturligtvis väldigt mycket på hur man i praktiken genomför en sådan reform. Det är viktigt att man under processen väldigt noga studerar hur riksdagen får sitt inflytande realiserat och vilka effekter den har på parlamentarismens praktiska verklighet.

När det gäller den andra frågan vill jag inte ha en grundlagsändring som kringskär kommunernas möjligheter att styra sin egen vardag. Men jag tycker att finansministerns redogörelse visar att man t.o.m. är beredd att införa sanktioner om man inte går med på de mellan Kommunförbundet och staten centrala uppgörelserna. Det gör mig mycket orolig, för i praktiken tycks det mig vara samma sak som att införa en grundlagsändring som innebär att kommunernas självständighet försvinner när det gäller beskattning.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

Anf. 82 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Det sistnämnda är helt naturligt en missvisande beskrivning. Men jag vill ta tillfället i anspråk att för Peter Eriksson och andra inskräpa att det naturligtvis finns ett tak för kommunala skatter. Jag tror att de allra flesta kommuner har närmat sig detta tak på ett mycket påtagligt sätt.

Vi tar ut mycket höga skatter i Sverige, och vi kommer att fortsätta att göra det, därför att en så stor del av den gemensamma välfärden är skattefinansierad. Men när man höjer kommunalskatter och andra skatter passerar man någonstans en gräns, som gör att lojaliteten mot skattesystemet övergår i en vilja att försöka sno sig undan. Ofta gäller det grupper som redan har det hyfsat ställt. Detta är en farlig process, och jag är inte alldeles utan bekymmer när jag hör dem som tror att det är kommunala skattehöjningar som är lösningen på våra välfärdsproblem. Driver man den linjen för hårt och vidtar åtgärder i den riktningen för kraftfullt, kan man mycket väl få ett bakslag som äventyrar hela den ekonomiska grunden för den kommunalt baserade välfärdspolitiken. Det tänker jag inte medverka till. Därför bör kommunerna också vara med i detta sammanhang och inte släppas åt sidan.

Anf. 83 LARS BÄCKSTRÖM (v)

Herr talman! Finansministern, det nödvändiga är ofta förenat med problem, så också med utgiftstaket. Det är ju bara riksdagen som kan avgöra hur statens pengar skall disponeras. Men innebär inte anslagsreserverna att regeringen får större kontroll över hur statens pengar skall användas och att riksdagen får mindre kontroll? Det är min första fråga.

Min andra fråga är: Skulle inte ett utgiftstak kunna underlätta för en moderatledd regering att frångå den generella välfärdspolitik som regeringen och Vänsterpartiet vill föra?

Min tredje fråga är: Vem skall fastställa de nödvändiga inkomstprognoser och utgiftsprognoser som måste förbättras? De kan ju bli väldigt styrande för beslutet. Vem det är som beslutar om fastställandet av kalkylen eller prognosen blir då väldigt viktigt.

Anf. 84 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag tar den första frågan först. Den s.k. makrobilden, dvs. den bild av ekonomins utveckling som ligger till grund för bedömningen av inkomster och utgifter, tas ju fram i Finansdepartementet av regeringskansliet. Där finns naturligtvis en osäkerhet. Det har det alltid funnits och kommer alltid att finnas eftersom man tittar på vad som skall hända under ganska lång tid framåt.

Den redovisas för riksdagen. Den kan ifrågasättas och granskas, men jag tror inte att det i den meningen är något som kan användas som ett argument emot den här modellen. Någon måste göra en bedömning av vilken utveckling ekonomin tar. Någon måste utifrån detta försöka bedöma vad det betyder för inkomster och utgifter. Det sker första gången i regeringskansliet.

Så till frågan om en moderatledd regering skulle kunna radera den generella välfärdspolitiken med hjälp av budgetinstrumenten. Lars

Bäckström borde komma ihåg att det kan man göra även med dagens budgetsystem.

Det handlar ju om att hävda folkligt förankrade principer för offentlig ekonomi. Som exempelvis att man skall passa sig för att låna till driften och att man i offentliga finanser bör ha balans över konjunkturcykeln.

Om svenska folket röstar fram politiska krafter som har en sådan inriktning att man kör sönder de offentliga finanserna kan inget budgetsystem i världen förhindra det. Det är i så fall ett politiskt systemskifte. Det har vi kanske sett tendenser till tidigare, men just nu, Lars Bäckström, går vi kraftfullt åt motsatt håll.

Anf. 85 LARS BÄCKSTRÖM (v)

Herr talman! Det är bra det. Innebär inte det här förslaget mer makt till regeringen och mindre makt till riksdagen? Det var den konkreta frågan.

Taket skall ju vara stumt nominellt. Om inkomsterna ökar skall det väl inte påverka taket? Är inte det egenartat? I januari 1994 trodde vi att bolagsskatten skulle ge 18 miljarder kronor i år. Nu vet vi att den ger 48 miljarder kronor i ett läge med balans i ekonomin och en bra realekonomisk utveckling. Är det rimligt att inte låta taket påverkas när nivån stiger?

Anf. 86 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Kom tillbaka med det inlägget när vi inte har en stats-skuld på 1 400 miljarder, Lars Bäckström. Glöm för Guds skull inte bort hur situationen ser ut. Att bara för att vi får överskott på några konton omedelbart släppa loss en utgiftsexpansion är ett förhållnings-sätt som kommer att försätta oss i oerhörda problem vid nästa lågkonjunktur.

Om regeringen skulle få mer makt i förhållande till riksdagen vet jag inte. Det är inte ambitionen med reformen. Det beror ju på styrkan hos organen. Vi rör oss i en politisk sfär. Jag tror inte att man kan reglera sådant. Intentionerna går definitivt inte i den riktningen.

Det kan ju vara så att riksdagen är sönderfallande och kraftlös. Då kan t.o.m. en svag regering framstå som oerhört potent. Det kan också vara så att regeringen är sönderfallande och kraftlös. Då kan en svag riksdag framstå som kraftfull. Allt sådant är relativt. I processen ligger ingenting av vilja eller ambition att förskjuta något maktförhållande mellan riksdag och regering. Där stöder jag mig på finansutskottets bedömning av processen, vilken jag sätter stort värde på.

Anf. 87 LENNART HEDQUIST (m)

Herr talman! Jag har en fråga kring hur man gör ett utgiftstak trovärdigt. Finansministern har ju diskuterat frågan om eventuella buffer-tar i systemet.

Jag skulle i stället vilja fråga om det är en möjlig väg att tänka sig att man beslutar om ett antal utgiftsnedskärningar som träder i kraft om

Prot. 1995/96:33

7 december

*Information från
regeringen*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Information från
regeringen*

vissa utgifter, som är svåra att förutse, ökar utöver ramen, för att markera att den totala utgiftsramen på det viset kommer att hållas.

Min andra fråga berör kommunerna. Vi har från moderat håll presenterat en modell över hur de enskilda kommunerna skulle kunna bli helt ointresserade av att höja skatten genom att man gör en samtidig avräkning i samband med utbetalning av kommunalskattemedel via statsbidragen eller den s.k. neutraliseringsavgiften. Vad jag förstod av ett TT-telegram är det en av de modeller som finansministern diskuterat med Kommunförbundet. Jag vill få det bekräftat.

Anf. 88 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Det sista kan jag varken bekräfta eller dementera. Vi har just öppnat samtalen. Vi får se var vi slutar. Jag har bara sagt att en frivillig överenskommelse som omedelbart bryts är ingenting värd. För att manifesteras en sådan överenskommelse måste vi diskutera vad vi gör om man börjar bryta mot den. Det är tanken.

Dessa åtgärder vill och kan jag i dag inte gå in på. De måste tas fram förtroendefullt.

När det gäller trovärdighet om utgiftstaket vill jag säga att det naturligtvis är kärnfrågan. Man kan göra vilka eleganta konstruktioner som helst. Det har i rätt många länder gjorts försök av det slaget. Konstruktionerna har i regel varit eleganta. Sedan spricker det. Utgifterna blir större än man tänkt sig. Det får återigen bli ett budgetförfall.

När väl en sådan situation inträffar - om man budgeterar så dåligt, eller anpassar sina utgifter till den budget man har gjort så dåligt - finns det i systemet inbyggt sätt att ta hand om den typen av överskridanden. Man skall passa sig för att i förväg peka ut olika nedskärningskandidater om det eller det skulle inträffa. Den modell som finns inbyggd i det här upplägget tror jag är bättre.

Om man, å andra sidan, kör en process så långt att man efter att ha uttömt reserven på anslaget och efter att ha uttömt möjligheterna att inom det totala taket hitta finansieringsmöjligheter, går tillbaka till riksdagen, är naturligtvis riksdagen fri att lyfta upp den typ av förslag som Lennart Hedquist pekar på. Det är kanske i så fall där debatten hör hemma.

Enklare omfördelningar har säkert redan tidigare gjorts inom regeringskansliet.

Anf. 89 LENNART HEDQUIST (m)

Herr talman! Jag kan hålla med om och förstå betydelsen av att riksdagen fattar de besluten. Samtidigt vet vi ju alla att det kan ta sin tid innan riksdagen kommer till skott med förslag som ju därutöver måste komma från regeringen. Därför kan det vara en god sak att man redan har beslutat om vissa åtgärder som träder i kraft om utgifterna inom vissa områden ökar mer än vad man har tänkt sig.

Min fråga gäller närmast om man för att göra utgiftstaket trovärdigt är beredd att resonera i de termerna.

Anf. 90 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Eller också har det rakt motsatt verkan, Lennart Hedquist, nämligen som om vi när vi presenterar utgiftstaket säger: Vi tror inte på det här, så redan nu talar vi om var vi skall spara extra när det vi nu presenterar spricker. Det kan också komma att uppfattas på det sättet.

Jag är inte alldeles säker på att det är en lösning som Lennart Hedquist presenterar, utan kanske rent av något som trasslar till det ytterligare. Jag förkastar det inte, utan lägger det någonstans i bakhu- vudet. Det kan komma att prövas och vägas vid de tillfällen då detta skall utformas. Men spontant känner jag ingen större entusiasm för modellen.

Anf. 91 ANDRE VICE TALMANNEN

Jag har ingen ytterligare talare anmäld. Vi tackar finansministern för den lämnade informationen och för att han har svarat på kammarle- damöternas frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § (forts. från 18 §) Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. (forts. LU7)

Anf. 92 EVA ARVIDSSON (s)

Herr talman! I den proposition vi nu behandlar föreslår regeringen att när staten tillsammans med en annan part engagerar sig i verksamhet som är beroende av statligt stöd skall det ske främst genom att ett aktiebolag eller en ideell förening bildas. Dessa verksamhetsformer fyller enligt regeringens uppfattning även de behov som kommuner och landsting har av privaträttsliga former för denna typ av verksamhet.

Regeringen föreslår också att bestämmelserna i 6 kap. stiftelse- lagen, 1994:1220, om ändring m.m. av ett stiftelseförordnande skall börja tillämpas på stiftelser bildade av offentliga rättssubjekt den 1 ja- nuari 1997, dvs. ett år senare än vad som har bestämts tidigare.

Vidare föreslås en utvidgning av undantaget från stiftelselagens till- lämpningsområde i fråga om viss kyrklig egendom av stiftelsekaraktär.

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i lagut- skottets betänkande.

Riksdagen antog våren 1994 en stiftelselag som skall träda i kraft den 1 januari 1996. Den nya lagen innehåller en utförlig civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet. Någon civilrättslig lagstiftning om stif- telser har tidigare inte funnits i Sverige. Definitionen av stiftelsebe- greppet intar en central plats i den nya lagen. Genom definitionen fast- ställs ramarna för vilka förmögenhetsbildningar som omfattas av stiftel- sebegreppet. En stiftelse uppkommer genom att egendom enligt förord- nande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Bedömningen av om varaktighetskravet är uppfyllt skall ske med utgångspunkt i den egen-

Prot. 1995/96:33

7 december

*Information från
regeringen*

*Former för verksamhet
som är beroende av
statligt stöd, m.m.*

Prot. 1995/96:33
7 december
*Former för verksamhet
som är beroende av
statligt stöd, m.m.*

dom som avskilts för stiftelsen och utan hänsynstagande till eventuella utfästelser i förordnandet om ytterligare tillskott.

Med denna definition av begreppet stiftelse omfattar den nya lagen i regel inte stiftelser som för sin verksamhet är beroende av fortlöpande ekonomiskt stöd. I sådana fall kan man nämligen inte anse att den avskilda egendomen varaktigt skall förvaltas av stiftelsen. I en övergångsbestämmelse till lagen föreskrivs dock att anslagsberoende stiftelser som har tillkommit före lagens ikraftträdande skall omfattas av lagen. Några nya sådana stiftelser kommer emellertid inte att kunna bildas sedan lagen trätt i kraft.

Konsekvenserna härav togs upp till en ingående prövning i samband med behandlingen av förslaget till stiftelselag. Övervägandena ledde till att lagutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande, 1993/94:LU12, förordade att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag till rättslig reglering av sådan anslagsberoende verksamhet som till följd av definitionen av stiftelsebegreppet i stiftelselagen inte kommer att kunna anordnas i stiftelseform. En sådan rättslig reglering borde tillhandahållas samtidigt med stiftelselagens ikraftträdande. För att detta skulle vara möjligt uppskötts ikraftträdandet av stiftelselagen från den 1 januari 1995 till den 1 januari 1996.

Herr talman! Utredningen SOU 1994:147 har funnit att statlig verksamhet bör bedrivas i myndighetsform. När privaträttslig form krävs för statlig verksamhet som är beroende av återkommande tilldelning av anslagsmedel skall enligt propositionen främst formerna aktiebolag och ideell förening användas. Dessa verksamhetsformer är enligt vad regeringen framhåller lämpliga också för motsvarande verksamheter i kommuner och landsting.

Enligt utskottets mening kan det för närvarande inte helt uteslutas att det kan komma att krävas en ny rättslig form vid sidan av aktiebolaget och den ideella föreningen för att helt tillfredsställa behovet av rättslig reglering för de skilda verksamheter som är beroende av fortlöpande stöd.

Utskottet utgår från att regeringen med uppmärksamhet följer frågan och om något år återkommer till riksdagen med en redovisning härav samt förslag till en ny rättslig reglering om ett sådant behov har visat sig föreligga.

Herr talman! Utskottet avstryker därmed bifall till motion L20.

I motion L21 pekar motionärerna på att många kulturella verksamheter bedrivs i stiftelser som svarar mot den nya lagens krav. Med tanke på stiftelseformens fördelar är det viktigt att dessa kan fortsätta i denna form, men utan att stat, landsting eller kommuner kvarstår som stiftare. Motionärerna menar att de offentliga bidragen i stället kan regleras genom avtal där stiftelsens ansvar och skyldigheter preciseras liksom villkoren för lämnade anslag.

Regeringen framhåller också i propositionen att kraven på hur de statliga medlen skall användas i ökad utsträckning bör preciseras i tidsbegränsade avtal. Detta stämmer i viss utsträckning överens med vad som anförs i motion L21.

I slutbetänkandet av Utredningen om verksamheter som är beroende av statligt stöd, Omprövning av statliga åtaganden, SOU 1995:93, har utredaren redovisat en förutsättningslös översyn av bl.a. stiftelser som fortlöpande är beroende av statliga medel samt lämnat förslag om hur verksamheten bör vara organiserad och finansierad i framtiden.

Betänkandet har ännu inte remitterats. Den fråga som motionärerna tar upp har ett uppenbart samband med utredningsförslaget, och enligt utskottets mening bör den fortsatta beredningen av utredningsförslaget inte föregripas.

Herr talman! Utskottet avstryker därmed bifall till motion L21.

Stiftelselagens 6 kap. innehåller regler om ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande. Stiftelselagens 6 kap. kommer att gälla för alla stiftelser. Enligt huvudregeln i stiftelselagens 6 kap, som innehåller regler om ändring m.m. av föreskrifter i ett stiftelseförordnande, får inte styrelse eller förvaltare utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser bl.a. stiftelsens ändamål.

I propositionen föreslår regeringen att för sådana stiftelser som är bildade av eller tillsammans med staten, en kommun, ett landsting eller en kyrklig kommun skall stiftelselagens 6 kap. börja tillämpas först efter den 1 januari 1997, dvs. ett år efter det att stiftelselagen trätt i kraft.

Förslaget skall ses mot bakgrund av att regeringen överväger en annan ordning än den som anges i stiftelselagen för ändring av förordnanden för stiftelser som har bildats av offentliga rättssubjekt. I propositionen anges att resultatet av dessa överväganden troligen kommer att presenteras för riksdagen under våren 1996 och att eventuella lagändringar avses träda i kraft den 1 januari 1997.

För att undvika att stiftelselagens bestämmelser först börjar gälla för sådana stiftelser och sedan ändras föreslår regeringen att 6 kap. stiftelselagen inte skall börja tillämpas på stiftelser bildade av offentliga rättssubjekt innan bestämmelserna kan träda i kraft i sin nya lydelse. Den nuvarande ordningen kommer då att gälla ytterligare ett år för dessa stiftelser.

Remisstiden för promemorian Statliga och kommunala stiftelser, Ds 1995:62, utgår den 2 februari. Det finns alltså ingen anledning att debattera den promemorian i kammaren i dag.

Utskottet avstyrker därmed även motion L22.

Önskemålen i motion L209 om att stiftelselagen måste revideras när det gäller förutsättningarna för permutation av stiftelser som har bildats under medverkan av staten är genom utskottets ställningstagande tillgodosedda.

Herr talman! Med anledning av det anförda ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 93 BENGT HARDING OLSON (fp) replik

Herr talman! Frågan om formerna för verksamhet som är beroende av statligt stöd m.m. kan uppfattas som en väldigt teknisk fråga, men den är oerhört viktig. Den är viktig ur många synpunkter, särskilt rent

Prot. 1995/96:33

7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

kulturpolitiskt. Den aktualiserar också det som jag poängterat i mitt huvudanförande, nämligen ett konstitutionellt övertramp.

Jag nöjer mig här med att i anledning av Eva Arvidssons anförande ställa ett par enkla frågor. Det handlar om det åsiktsbyte som har skett på bara ett och ett halvt år. Socialdemokraterna tyckte tillsammans med oss alla andra att det skulle vara en särskild rättslig reglering. Nu ett och ett halvt år senare tycker de tvärtom.

Min enkla fråga är: Varför har socialdemokraterna ändrat sig?

Min andra fråga handlar om en annan sak som jag också antydde, nämligen den interna splittringen i socialdemokratien.

Socialdemokraterna i kulturutskottet tycker som vi på den borgerliga sidan i lagutskottet, men socialdemokraterna i lagutskottet kör, kanske med berätt mod, över sina egna kolleger i kulturutskottet som rimligen, åtminstone kulturpolitiskt, måste vara mycket mer insatta i den frågan än vad vi i lagutskottet är. Jag önskar svar från Eva Arvidsson på dessa enkla frågor.

Anf. 94 EVA ARVIDSSON (s) replik

Fru talman! Det är inte tal om någon splittring. Skillnaden mellan majoritetens och minoritetens förslag i utskottet är inte så väldigt stor, Bengt Harding Olson. Majoriteten uppmanar regeringen att uppmärksamt följa frågan, som jag sade, och återkomma om man ser att detta inte räcker och att det behövs ytterligare en ny associationsform. Då återkommer regeringen med det.

Kulturutskottet och minoriteten i lagutskottet vill att man redan nu skall göra ytterligare en ny beställning.

Vi tycker så här eftersom den utredning som jag hänvisade till har funnit att dessa två associationsformer, aktiebolag och ideell förening, skall räcka. Om det visar sig att det inte gör det får man återkomma. Vi litar fullständigt på att regeringen följer den här frågan.

Anf. 95 BENGT HARDING OLSON (fp) replik

Fru talman! Eva Arvidsson säger att det inte är någon stor skillnad. Det är nog faktiskt en mycket stor skillnad. Det är lika stor skillnad som det är mellan ja och nej.

Jag har inte fått någon närmare beskrivning – och det får jag kanske inte heller – över hur socialdemokratiska ledamöter i kulturutskottet känner sig efter att ha blivit överkörda.

Jag vill också ta upp den framtida garantin för att vi verkligen får en ny rättslig reglering här. Det är tydligen regeringen som helt enväldigt avgör om det finns behov eller inte. Alla vi andra har tyckt att detta behövs, men regeringen tycker enväldigt att det inte behövs. Den avgör alltså om vi över huvud taget får något. Jag tycker att det lutar åt att vi inte får något.

Jag tycker också att det är ett svek emot kulturpolitiken att hantera frågan på det här sättet. Jag vet att Socialdemokraterna likaväl som Folkpartiet har kämpat för kulturpolitiken. Därför är jag extra förvånad.

Socialdemokraterna är ju i gott sällskap därför att Vänsterpartiet, som kanske är det parti som alltid har legat i fronten när det gäller

kulturpolitik, sviker så kapitalt. Därför kan jag inte underlåta att säga både till Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att jag vädjar till varje kulturpolitiskt intresserad ledamot i Vänsterpartiet att stödja den här motionen för den svenska kulturpolitikens bästa.

Anf. 96 EVA ARVIDSSON (s) replik

Fru talman! Om Bengt Harding Olson hade lyssnat på mitt anförande hade han hört att jag sade att om det behövs skall regeringen självfallet återkomma med förslag till en ny associationsform. Det är svårt att lämna garantier för att det blir en ny associationsform. Det kan man ju inte veta. Man vet inte vad det är man beställer – en ny associationsform. Det finns ju ingen direkt beställning från er, utan det finns en utredning om det.

Jag tycker inte att det är så stor skillnad på att följa frågan och återkomma om det visar sig att det finns behov och att beställa något när man inte vet vad man beställer.

Anf. 97 STIG RINDBORG (m)

Fru talman! För ett och halvt år sedan klagade en enig riksdag och ett enigt lagutskott vad vi beställde. Det har inte effektuerats. När man då frågar om skälet, sägs det bara att aktiebolag och ideell förening är något som är bra. Jag pekade på omständigheter som jag tycker borde ha belysts innan man kunde påstå att de var så bra.

Hur skall de många stiftelser som finns ute i Sverige tillsammans med landsting, kommuner och enskilda företag fungera? Hur skall dessa enskilda intressen kunna fortsätta om man skall bedriva aktiebolag, intressebolag, ihop med kommunerna i stället för att ha stiftelser med kraftfullt avskilda egna förmögenheter?

Jag kan inte rå för att jag upplever att det som kommer i nästa omgång i vår, och som jag nu har föregripit, går ut på att man centralt skall dirigera detta, trots vad Göran Persson sade om att man inte skall sitta och göra detta. Det är bl.a. avsikten med alla stiftelser som finns ute i kommuner och landsting. De skall dirigeras av regeringen.

Vi har inte fått några besked i motsatt riktning. Tills så blir fallet är jag av den här uppfattningen och hävdar att detta är den bakomliggande avsikten.

Anf. 98 EVA ARVIDSSON (s)

Fru talman! Jag behöver inte upprepa vad jag sade tidigare till Bengt Harding Olson. Jag vill bara tillägga till Stig Rindborg att den förra regeringen också fick en beställning. Den verkställde inte heller den.

Anf. 99 STIG RINDBORG (m)

Fru talman! Än värre att behöva upprepa beställningen. Men den beställningen hann ju inte den förra regeringen effektuera, eftersom den kom på våren och regeringen avgick i september–oktober.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Former för verksamhet
som är beroende av
statligt stöd, m.m.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Anf. 100 EVA ARVIDSSON (s)

Fru talman! Den utredning som har tittat på detta föreslår dessa två associationsformer. Vi avvaktar och ser om det behövs något ytterligare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 23 §.)

*Vissa arrenderättsliga
frågor*

22 § Vissa arrenderättsliga frågor

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU8

Vissa arrenderättsliga frågor (prop. 1995/96:43)

Anf. 101 ROLF DAHLBERG (m)

Fru talman! Under de senaste åren har riksdagen fattat beslut om en rad ändringar i lagstiftningen på arrendeområdet för jordbruk. Syftet med dessa ändringar har varit att stärka arrendatorernas ställning, och i motsvarande mån minska jordägarnas ställning, i arrendeförhållandet.

De viktigaste ändringarna som genomfördes senast var att vi fick ett direkt besittningsskydd för arrendatorerna. När arrendetiden gick ut hade man ett besittningsskydd när man förhandlade om ett nytt arrendeavtal. Likaså fick vi nya regler om ett generellt skydd för jordbruksarrendatorernas investeringar. Det sistnämnda är utomordentligt viktigt och var en mycket bra reform som vi moderater förde fram motionsvägen vid flera tillfällen.

I och med dessa förändringar gjorde vi den bedömningen att balansen mellan de två parterna i ett arrendeförhållande var bra. Avvägningen var gjord på ett rimligt sätt.

Nu har regeringen kommit med ett förslag om ytterligare några ändringar i arrendelagstiftningen. De går också ut på, liksom tidigare förändringar, att stärka arrendatorernas ställning på bekostnad av fastighetsägaren eller jordägaren.

Vi för vår del är tveksamma till de nya förslagen. Framför allt finns det en uppenbar risk att en jordägare blir tveksam till om han skall arrendera ut den jord som han har eller om han skall finna någon annan lösning på brukningen av jorden. De inskränkningar i föfoganderätten som lagen återigen tillför gör kanske att han bedömer att det är bättre att avstå från att arrendera ut. Det vore mycket olycklig om den utvecklingen blev en följd av den här lagstiftningen.

Om vi tittar på det svenska jordbruket och jordbrukarkåren ser vi att vad vi behöver i dag är en förnyelse och en förnyring av de yrkesverksamma jordbrukarna.

De unga människor som går in för att starta ett jordbruksföretag har ofta inte några stora kontanta medel att sätta in i det. De kan sällan eller aldrig köpa sig till ett stort jordbruksföretag, utan de startar ofta med ett arrende. Om utbudet på marknaden på det här viset skulle minska,

skulle det vara olyckligt, eftersom det skulle förhindra en förnyring på jordbrukarsidan.

Vår andra invändning gäller de enskilda förslagen. Det skall erkännas att det är fråga om relativt små förändringar, men sammantaget kan de få en bromsande effekt på möjligheterna att få fram arrenden på marknaden. Vi tycker att det vore bättre om sådana mindre frågor som tagits upp i propositionen kunde lösas avtalsvägen mellan parterna. Då kan man ta till vara de skiljaktigheter som finns i de enskilda fallen.

Det är uppenbart så att sådant som i ett fall kan uppfattas som ett bekymmer, i ett annat fall över huvud taget inte finns. I de mindre frågor som här är aktuella är avtalsmöjligheten därför mycket bättre och effektivare för att få till stånd en lösning mellan parterna i ett arrende-förhållande.

Fru talman! Vi har avgivit en reservation vid betänkandet, och jag yrkar bifall till den.

Anf. 102 SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)

Fru talman! I lagutskottets betänkande 1995/96:LU8 behandlas vissa arrenderättsliga frågor.

Mycket kort sammanfattat kan sägas att detta betänkande i huvudsak innebär att jordbruksarrendator får ett ökat skydd gentemot den jordägare vars mark jordbruksarrendatorn arrenderar. Jag tycker att det är viktigt att inledningsvis poängtera detta i mitt anförande, eftersom detta är själva kärnan både i propositionen och i utskottets betänkande.

Utskottsmajoriteten har slagit fast sitt ideologiska ställningstagande mycket klart, vilket har föranlett en reservation just på denna punkt från Rolf Dahlberg m.fl. moderater. Jag skall senare i mitt anförande kommentera denna reservation.

Ökningen av skyddet för jordbruksarrendatorn gentemot jordägaren kan sammanfattas på följande sätt.

Om en brandskada har uppstått på fastigheten och skadan inte är av en sådan omfattning att egendom måste byggas om eller ersättas, är arrendatorn enligt nu gällande lagstiftning skyldig att åtgärda skadan. I betänkandet föreslås ett utvidgande av detta till att även gälla vid skada som ej orsakats av brand. Enligt betänkandet skall arrendatorn ges rätt till ersättning av jordägaren för utfört arbete i de fall där han ej själv har varit vållande till skadan.

Om arrendatorn inte har jakträtt, skall jordägaren ansvara för förluster som drabbar arrendatorn på grund av viltskador. Undantag gäller om jordägaren kan påvisa att skadan inte har kunnat undvikas trots rimlig ansträngning från dennes sida.

Vi kan här konstatera att detta endast gäller vid skada som uppkommer av själva viltet och där jordägaren har varit försumlig med en effektiv viltvård. Skulle dock skada uppstå vid jaktens utförande, genom att växande gröda nedtrampas e.d., kan ersättning krävas för detta med stöd av skadeståndslagens allmänna regler. Jag vill poängtera detta, då sådana skador för arrendatorer under bl.a. de stora godsens i södra Sverige inte alls är ovanliga vid s.k. klappjakter o.d. på fågel.

Prot. 1995/96:33

7 december

*Vissa arrenderättsliga
frågor*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Vissa arrenderättsliga
frågor*

Om en arrendator anser sig ha en motfordran som han vill dra av från arrendeavgiften, ges enligt vad som föreslås i betänkandet möjlighet att deponera det belopp som motfordringen uppgår till hos länsstyrelsen. Han kan därigenom förhindra att arrenderätten förverkas på grund av att beloppet inte betalas till jordägaren. Möjligheten till deposition skall gälla vid alla typer av arrende.

Vid ett arrende som är gemensamt för flera personer och som avser ett utvecklat eller utvecklingsbart lantbruksföretag införs en möjlighet för var och en av medarrendatorerna att överlåta sin rätt till en medarrendator som är make eller avkomling till överlåtaren.

I en motion från centerpartisten Lennart Brunander samt i en motion från socialdemokraterna Bengt Silfverstrand och Bo Nilsson understryker man att denna rätt borde gälla generellt vid gemensamt arrendatorskap, således inte endast mellan vissa närstående.

Svea hovrätt har yttrat sig i denna fråga i samband med remissbehandlingen av Arrendekommitténs betänkande. Hovrätten anför att detta skulle vara oförenligt med nuvarande konstruktion av överlåtelsereglerna i 9 kap. 31 § jordabalken. Regeringen anser detsamma i sin proposition, och utskottet har beslutat tillstyrka regeringens förslag i propositionen.

Om det däremot skulle visa sig att det uppkommer problem vid förändrade konstellationer i andra arrendekollektiv, utgår utskottet från att regeringen på nytt överväger den rättsliga regleringen.

Beträffande s.k. bostadsarrende har i motion från Sören Lekberg och Björn Ericson anförts att det borde göras ett tillkännagivande om kollektiv förhandlingsrätt för bostadsarrendatorer. Utskottet konstaterar att det på detta område ej har kommit till stånd något frivilligt förhandlingssystem t.ex. motsvarande det som finns på hyressidan. Någon av parterna själva tillskapad förhandlingsordning som kan tjäna som norm vid lagstiftande på området finns således inte.

Utskottet understryker dock att regeringen noga bör följa utvecklingen inom detta område för det fall att en förändrad situation kan komma att uppstå beträffande ovannämnda förhållanden.

I reservationen från Rolf Dahlberg m.fl., som jag inledningsvis nämnde, uttrycker man som sin åsikt att balansen mellan arrendator och jordägare med nuvarande lagstiftning är till fyllest, varför man anser att ytterligare förstärkning av arrendatorns rätt inte bör genomföras. Dessutom befarar man att utbudet av arrendejordbruk allvarligt kan komma att inskränkas på grund av den minskning av jordägarens rätt att fritt disponera sin egendom som den nu föreslagna lagändringen innebär.

Jag kan här bara konstatera att de som står bakom reservationen och de som tillhör utskottsmajoriteten har olika syn på vem som har största behovet av ökat skydd i ett arrendatorsförhållande. Vi har olika ideologisk syn på denna fråga, och jag förutsätter att man på båda sidor har respekt för detta.

Jag tror dessutom inte att dessa i sig inte alltför våldsamma lagändringar kommer att medföra en rubbning i ett jämnt utbud av lediga arrendejordbruk. Alternativet för jordägaren skulle i så fall vara att själv bruka jorden, vilket han i så fall med all säkerhet redan gjorde,

om detta var ett alternativ för honom. Detta val har då med all säkerhet skett med utgångspunkt i andra skäl än just förhållandet mellan jordägare och arrendator genom nuvarande arrendelagstiftning.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationen av Rolf Dahlberg m.fl. moderater.

Anf. 103 ROLF DAHLBERG (m) replik

Fru talman! Vi är väl i och för sig ganska överens om att vart och ett av förslagen i propositionen inte som sådana är speciellt ingående och omvälvande. Många har en karaktär som gör att de egentligen är mycket väl lämpade att klaras ut avtalsvägen mellan de två parterna i ett förhållande.

Låt mig ta upp frågan om viltskador för att visa hur besvärligt det blir, om man lagstiftar på ett område som detta.

Viltskador och jakt regleras numera i vårt land oftast av det jaktområde som jordägarens mark ingår i. Man har vissa bestämmelser för hur avskjutning av vilt skall få gå till. Det ställs på dem som utövar jakt krav att göra en rimlig avskjutning av olika typer av vilt inom området.

Så kommer vi och lagstiftar om att en av parterna i jaktvårdsområdet får extra tryck på sig. Han måste skjuta av mera. I annat fall kommer han i konflikt med den markarrendator som han har.

Att gå in lagstiftningsvägen är som gjort för att få till stånd tvist och tråkigheter i ett område på landsbygden, i stället för att låta parterna bestämma hur denna typ av frågor skall regleras när de gör upp avtalet.

Anf. 104 SVEN-ERIK ÖSTBERG (s) replik

Fru talman! Jag kan till viss del ha förståelse för Rolf Dahlbergs synpunkt just när det gäller frågan om jaktvårdsområden. Visst kan det uppstå situationer av det slag som Rolf Dahlberg nämner.

Men det går inte att komma ifrån det faktum att lagstiftningen har kommit till just på grund av att man inte har kunnat komma fram avtalsvägen på ett sätt som har varit tillfredsställande för jordbruksarrendatorerna. Det går heller inte att komma ifrån, trots att det som jag nämnde finns skäl som jag kan ha förståelse för, att det är jordbruksarrendatorn som drabbas på ett sätt som är besvärande för honom. Det blir viltskador osv. Det är knappast till glädje för honom att man konstaterar att det är en massa andra omständigheter som gör att det blir så här. Hans skador är lika stora ändå.

Lagstiftningen kommer till därför att man vill förstärka arrendatorns rätt att undvika denna typ av skador.

Jag har själv besökt södra Sverige och träffat jordbruksarrendatorer. Man har framfört detta problem som väldigt besvärande, framför allt på de stora godsen där man bedriver jakt i en ganska avancerad form och där viltrycket är ganska högt. Det är besvärande för dem som skall leva på det jordbruk som man har arrenderat.

Prot. 1995/96:33

7 december

*Vissa arrenderättsliga
frågor*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 105 BIRGITTA CARLSSON (s)

Fru talman! Vi diskuterar denna gång vissa arrenderättsliga frågor. Arrende är en form som har funnits väldigt länge. Genom 1907 års nyttjanderättslag infördes arrende som ett enhetligt rättsinstitut i Sverige. I och med den lagen lades grunden för arrenderätten.

Hur mycket mark som då arrenderades ut vet jag inte, men 1993 var enligt Statistisk årsbok ungefär två tredjedelar av all åkermark utarrenderad. Det är därför väldigt viktigt att det finns klara och tydliga regler som reglerar förhållandena mellan jordägare och arrendatorer.

Under de senaste åren har det skett ganska stora förändringar och förbättringar av villkoren för arrendatorer. Dessa frågor har diskuterats många gånger här i kammaren. Det förra förslaget, som vi antog i våras, gällde investeringar i arrendjordbruket. I dag gäller det vissa arrenderättsliga frågor. Jag hoppas att detta är det sista förslaget på detta område, i alla fall inom överskådlig tid. De förslag vi skall besluta om i dag är de sista av de förslag som hänger samman med 1990 års arrendekommittés utredning. Alla dessa beslut är viktiga både för jordägare och arrendatorer.

I förra betänkandet lyfte utskottet fram att arrendelagstiftningen i väsentliga stycken alltjämt bygger på att man i första hand skall eftersträva frivilliga överenskommelser. Även i fortsättningen gäller att arrendator och jordägare skall vara överens. Det är bara när man inte klarar av detta som det är viktigt att det finns klara och tydliga regler som talar om för både jordägare och arrendatorer vad som gäller för var och en av dem.

Fru talman! Vi från Centerpartiet yrkar bifall till hemställen i lagutskottets betänkande 8. Vi anser inte att balansen i arrendeförhållandet förändras negativt i någon större utsträckning för jordägaren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 23 §.)

Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

23 § Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU10

Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster (prop. 1995/96:82)

Anf. 106 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Fru talman! ”Konsumenter är vi allihopa, du med och jag med!” Denna inledning, särskilt passande när det nu närmar sig juletid, får ge uttryck för att konsumentpolitiken såväl i stort som i smått faktiskt handlar om och berör oss alla. Vi är alla konsumenter med olika behov och önskemål under skilda skeden i livet. Vår efterfrågan handlar både om produkter och tjänster – såväl offentliga som privata.

Lagutskottets majoritet har i huvudsak ställt sig bakom regeringens förslag om att Konsumentverket skall tillföras ytterligare resurser genom viss omfördelning av medel. Motivet till att minska anslaget Utveckling av ideell verksamhet med tre miljoner kronor och tillföra Konsumentverket dessa medel är enligt regeringen och utskottet svårigheter för konsumenter att få överblick över utbudet av finansiella tjänster.

Man pekar också på brister i informationen om vilka alternativ som finns och på vilka villkor tjänsterna bjuds ut. Därför skall Konsumentverket öka insatserna vad gäller att se över avtalsvillkor och information på det finansiella området.

Till lagutskottets betänkande har fogats en reservation från de moderata utskottsledamöterna. Reservationen har inte tillkommit av ekonomiska skäl. Det handlar ju inte om några stora summor. I stället är det principiella vägval det handlar om.

Vi moderater anser att utskottsmajoriteten anlägger samma traditionella synsätt som så länge utgjort ett grundproblem både för samhällsekonomin och för enskilda medborgares och familjers självständighet och valfrihet. Detta synsätt bottnar tydligen i att det nästan bara är offentliga insatser och resurser som kan lösa samhällets och medborgarnas problem.

Moderat konsumentpolitik syftar till att öka den konkurrensutsatta sektorn, vidga området för privat näringsverksamhet, avveckla offentliga monopol, underlätta för företag att driva sin verksamhet och undanröja etableringshinder.

Moderat konsumentpolitik syftar också till att skapa medvetna konsumenter som enskilt eller i frivillig samverkan tar till vara sina intressen som konsumenter. Kunniga och kritiska konsumenter är grunden för varje väl fungerande marknad.

I Sverige har de offentliga institutionerna steg för steg försvårat förutsättningarna för privata engagemang. För att konsumentensammanlutningar, andra organisationer och intresseorganisationer skall kunna växa och ta på sig större uppgifter är det nödvändigt att begränsa det offentliga åtagandet.

Organisationer och enskilda motiveras bäst genom att anförtros delaktighet och ansvar, medan näringslivet motiveras bäst av förhoppningar om ökad efterfrågan på varor och tjänster. Dessa funktioner kan faktiskt fås att fungera tillsammans i en marknadsekonomi där konsumenterna i fri konkurrens avgör den verkliga efterfrågebilden. Ingrepp utifrån denna relation måste minimeras till sådant som rör liv, hälsa och säkerhet.

I bl.a. Tyskland, Italien och Frankrike tillgodoses konsumenternas intresse i hög grad genom frivilliga organisationer. Även här i Sverige borde vi gradvis överlåta åt de frivilliga organisationerna att själva öka sitt engagemang och sin verksamhet. Det kan vara viktigt att staten i ett uppbyggnadsskede bidrar med visst ekonomiskt stöd för att lägga grunden för dessa delvis nya verksamhetsformer.

På konsumentområdet i Sverige finns redan i dag en del andra aktörer. Stiftelserna Konsumenternas Bankbyrå och Konsumenternas För-

Prot. 1995/96:33
7 december

Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

Prot. 1995/96:33
7 december

Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

säkringsbyrå är öppna för alla och kan ge mycket avancerad rådgivning i t.ex. låne- och försäkringsfrågor. De kan även ge råd vid problem eller tvister mellan konsumenterna och banker och försäkringsbolag.

Ett annat exempel på en ideell förening är föreningen Underverket – Konsumenter i samverkan, som har ett femtontal medlemsorganisationer inom framför allt miljö- och hälsoområdet och ett stort antal enskilda personer som stödmedlemmar.

Fru talman! Det framförs i många sammanhang och nu senast i den s.k. tillväxtpropositionen hälsosamma tankar om ändrade drifts- och verksamhetsformer, om avregleringar för att sänka kostnaderna och om att förnyelsearbetet skall fortsätta. Detta tycks dock i mina ögon – när det kommer till konkreta ställningstaganden – mera vara en läpparnas bekännelse än verklig handling.

Vi moderater har tilltro till enskilda medborgares förmåga och vilja att själva ta ansvar. Det visar sig nu på olika områden att det i många situationer inlärda beteendet att man i snart sagt alla sammanhang begär och förväntar sig statliga regler och offentlig styrning håller på att rämna.

En del människor känner sig vilsna, men påfallande många har också vaknat upp och inser att de själva har både förmåga och vilja att reda ut situationer och ta ansvar själva eller i frivillig samverkan med andra.

Jag anser att detta utskottsbetänkande tar fel väg i ljuset av den rådande utvecklingen. Det handlar återigen om ett litet steg på vägen att lämna över till det offentliga det som de enskilda medborgarna kan och vill svara för själva.

Om regeringen och utskottet anser att det finns ett inslag av myndighetsutövning som endast Konsumentverket kan ta hand om borde det naturliga ha varit att verket fick göra omprioriteringar för att skapa utrymme för andra aktörer inom de områdena. Det skulle också innebära att resurser frigörs för medborgargrupper till vilka speciell hänsyn måste tas.

Fru talman! Jag vill med stöd av vad jag har anfört yrka bifall till reservation 1 från moderaterna.

Anf. 107 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i lagutskottets betänkande nr 10 och avslag på reservationen.

Vi, dvs. alla konsumenter, lever med en alltmer komplicerad omvärld som kännetecknas av snabba förändringar, vilket leder till stora svårigheter för konsumenterna. Det är nästan omöjligt att överblicka hela utbudet av de finansiella tjänster som finns på marknaden. Dessutom är inte informationen om vilka alternativ som finns särskilt god.

Enskilda konsumenter har mycket små möjligheter att påverka utformningen av marknads tjänster. Det kan också medföra problem för konsumenterna med alla tekniska lösningar som numera finns, inte minst inom betaltjänstområdet.

För att konsumenterna skall kunna dra fördel av den förbättrade konkurrensen krävs det att någon med utgångspunkt i konsumenternas intressen kritiskt granskar utbudet av tjänster.

Det krävs också att någon i större utsträckning än i dag kan företräda konsumenterna i domstol i syfte att påverka rättsutvecklingen till ledning för de myndigheter och andra organ som arbetar med förebyggande och rådgivande insatser för konsumenterna. Det pågår för närvarande en utredning om detta.

Konsumentverket måste öka insatserna för att se över avtalsvillkor och information på det finansiella området. Detta gäller naturligtvis även andra berörda organ.

Insatserna skall gälla vilka krav som kan ställas på den information som banker, försäkringsbolag och andra aktörer tillhandahåller till sina kunder plus en översyn av avtalsvillkoren. Det finns också behov av att i större utsträckning än i dag väcka talan i Marknadsdomstolen enligt avtalsvillkorlagen, marknadsföringslagen och konsumentkreditlagen. Denna lagstiftning är ny och prejudikatbildning är viktig för konsumentskyddet.

Med anledning av att både detaljhandeln och bensinbolagen har tagit upp konkurrensen i fråga om kontokort har också tillsynsbehovet ökat.

Det är viktigt att ge konsumenterna ett starkare stöd för att göra det möjligt för dem att ta till vara sina rättigheter. Konsumenterna skall göras aktivare på området.

Åtgärder som måste komma till stånd är av traditionell myndighetskaraktär, och därför är det naturligt att Konsumentombudsmannen och Konsumentverket blir ansvariga för dessa.

Konsumentverket har enligt sin instruktion författningensliga möjligheter att utarbeta riktlinjer för näringsidkarnas marknadsföring och utformning av varor och tjänster samt för deras tillämpning av konsumentkreditlagen.

Konsumentombudsmannen har det yttersta ansvaret för tillsynen av de konsumenträttsliga lagarna. Konsumentombudsmannen kan i vissa fall själv meddela förbud eller ålägganden.

Vi socialdemokrater anser att det är viktigt att det primära ansvaret för konsumentpolitiken ligger på det offentliga, dvs. på staten och även på kommunerna. Vi socialdemokrater anser också att de frivilliga konsumentorganisationerna är ett mycket viktigt komplement till Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens verksamheter.

Vi har här i riksdagen redan beslutat att för innevarande budgetår anslå drygt 6 miljoner. Dessa pengar fördelas med 2,9 miljoner till Sveriges konsumentråd för att bl.a. företräda konsumenterna i Europaarbetet och med 3,2 miljoner till konsumentorganisationer för att deras arbete skall aktivera och bredda engagemanget på konsumentområdet och för att inflytandet för konsumenterna och deras organisationer också skall öka.

Dessutom har regeringen fördelat 5,6 miljoner till 40 olika projekt inom livsmedelssektorn. I budgeten fastställdes att Jordbruksdeparte-

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

mentet skulle satsa pengar på konsumentåtgärder inom livsmedelssektorn.

- Dessa pengar har delats ut till:
- * riksorganisationer som når ut lokalt, t.ex. Konsumenter i samverkan, Sveriges konsumentråd och Astma- och allergiförbundet,
 - * mindre lokala organisationer, t.ex. Hushållsskolan i Bräkne-Hoby och den biologiska odlarföreningen i Vallentuna,
 - * kooperativa projekt,
 - * projekt riktade till socialt svaga grupper, och
 - * projekt med viss EU-inriktning.

Frivilligorganisationerna kommer självfallet också att på området finansiella tjänster vara ett utomordentligt komplement till Konsumentverkets och Konsumentombudsmannens verksamheter.

För att klara de nya åtaganden som det handlar om behöver Konsumentverkets budget förstärkas. Detta föreslås ske genom omfördelning inom Civildepartementets område.

Eftersom belastningen av anslaget Utveckling av ideell verksamhet inte blir av den omfattningen som riksdagen utgått från finns det inget hinder mot att Konsumentverket och Konsumentombudsmannen får disponera tre miljoner av detta anslag under innevarande verksamhetsår.

Utskottet tänker inte närmare gå in på hur pengarna skall disponeras men vill ändå peka på ett speciellt område. Det gäller att även konsumenter med svag ekonomi skall uppmärksammas, eftersom de i regel inte kan dra fördel av den ökande konkurrensen på det finansiella området.

Vi socialdemokrater står på dessa konsumenters sida och utgår från att regeringen följer upp detta.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan och avslag på den moderata reservationen.

Anf. 108 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Fru talman! Med anledning av Karin Olssons anförande kan jag bara konstatera att socialdemokraterna står för ett mycket traditionellt tänkande. Att anse att t.ex. stiftelserna Konsumenternas Bankbyrå och Konsumenternas Försäkringsbyrå bara är komplement tycker jag inte är att se det på rätt sätt.

Stiftelsen Konsumenternas Försäkringsbyrå tar t.ex. fram helt utmärkta sammanställningar, där man går igenom alla försäkringsbolag som finns i Sverige och vilka villkor de har. Som konsument kan man få precis alla uppgifter man vill ha. Denna stiftelse är ganska gammal. Den har funnits sedan 1979. Drygt 12 000 människor ringer varje år för att få information, råd och även stöd när de t.ex. skall processa mot ett försäkringsbolag. Konsumenternas Bankbyrå är däremot nyare och infördes under den borgerliga tiden. Den har bara funnits i cirka ett och ett halvt år, men redan nu ringer 4 000 personer om året för att få stöd när det gäller just finansiella tjänster.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:33
7 december

Anf. 109 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! Stödet till konsumentpolitiken har ökat genom att frivilligorganisationerna har fått mer pengar under innevarande budgetår.

Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

Även om fru de Pourbaix-Lundin inte är av den uppfattningen anser vi socialdemokrater fortfarande att det är det offentliga som skall vara ansvarigt för grunden i konsumentpolitiken. Det är vår bestämda uppfattning att det ger den bästa utdelningen för de konsumenter som är i störst behov av den hjälp och vägledning som faktiskt kan behövas.

Anf. 110 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)

Fru talman! Om alla de bidrag som Karin Olsson räknar upp har gått till frivilliga organisationer borde man ju ha kunnat lyfta bort ganska mycket från Konsumentverket. Det vi diskuterar i dag hade alltså egentligen rymts inom Konsumentverkets budget.

Anf. 111 KARIN OLSSON (s)

Fru talman! Jag tror att det under en lång rad av år kommer att krävas ytterligare pengar för att vi skall bistå de konsumenter som behöver det och aktivera den konsumentpolitik som förs i det här landet. Ju kärvare ekonomin är, desto svårare kommer det att bli. Vi behöver inte vara oroliga för att Konsumentverket inte behöver de pengar som vi nu avser att fatta beslut om, utan de pengarna kommer väl till användning. Dessutom har de frivilliga organisationerna fått så mycket att de enligt min mening kompletterar varandra väl.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

LU5 Ändrade regler om bärgning

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU9 Vissa ändringar i föräldrabalken

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU7 Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m.

Mom. 1 (verksamhetsformer för statlig verksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (m, c, fp, mp)

Votering:

174 för utskottet

126 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 1 c, 18 v, 11 kds

För res. 1: 71 m, 18 c, 23 fp, 14 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 8 c, 3 fp, 4 v, 4 mp, 4 kds

Mom. 3 (ikraftträdandet av 6 kap. stiftelselagen)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

230 för utskottet

71 för res. 2

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 19 c, 23 fp, 18 v, 15 mp, 11 kds

För res. 2: 71 m

Frånvarande: 17 s, 9 m, 8 c, 3 fp, 4 v, 3 mp, 4 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU8 Vissa arrenderättsliga frågor

Mom. 1 (propositionens lagförslag)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

230 för utskottet

73 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 144 s, 19 c, 24 fp, 18 v, 15 mp,
10 kds

För res.: 72 m, 1 kds

Frånvarande: 17 s, 8 m, 8 c, 2 fp, 4 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 2

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU10 Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

232 för utskottet

70 för res.

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

Prot. 1995/96:33

7 december

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1995/96:33
7 december

För utskottet: 144 s, 2 m, 19 c, 24 fp, 18 v, 15 mp, 10 kds
För res.: 70 m
Avstod: 1 kds
Frånvarande: 17 s, 8 m, 8 c, 2 fp, 4 v, 3 mp, 4 kds

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

**24 § Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar**

Föredrogs
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU12
Mervärdesskatt på allmänna nyhetstidningar (prop. 1995/96:45)

Anf. 112 BO LUNDGREN (m)

Fru talman! Den fråga som kammaren har att avgöra nu rör huruvida man kan uppnå balans mellan olika aspekter, bedömningen av dagstidningarnas, eller allmänna nyhetstidningarnas, roll för debatten och opinionsbildningen för det fria ordet, mellan kravet på ett rimligt skattesystem utan snedvridningar och naturligtvis kravet på statsfinanser i balans.

När man läser konstitutionsutskottets yttrande och dess bedömning av regeringens proposition finner man att där står följande:

”När det gäller hur förslaget om införande av mervärdesskatt kan tänkas påverka villkoren för opinionsbildningen konstaterar utskottet att det inte finns någon helt klarläggande bild av dessa effekter. I utredningen och vissa motioner som väckts med anledning av propositionen redovisas skäl som talar både för och mot vissa tidningsföretags förståga att klara kostnadsökningarna och intäktsminskningarna samt hushållens möjligheter att klara de ökade kostnaderna för tidningsläsning. Utskottet har inte haft möjlighet att göra en egen analys av dessa förhållanden.”

Ett bristfälligt underlag, ett underlag som inte har gett konstitutionsutskottet möjlighet att göra denna rimliga bedömning; redan detta dömer ju förslaget i sig självt.

Regeringen lägger alltså fram förslaget om införande av moms utan hänsyn till presstödet, dess utformning och omfattning, och utan hänsyn till reklamskatten – en skatt som för övrigt inte längre egentligen kan upprätthållas – och hur den verkar för olika medier, i det här fallet för allmänna nyhetstidningar.

Mycket besvärligare än så behöver man inte göra det hela. Det finns ingen grund för att bifalla förslaget, och därför yrkar jag bifall till den

moderata-borgerliga reservationen och Vänsterpartiets reservation, för att ta alla partier i detta avseende.

Fru talman! Dessutom har man inte genom förslaget på något vis uppnått ett resultat som innebär att man undviker den snedvridning som finns genom det sätt på vilket dagstidningarna har ägnat sig åt att göra bilagor av olika slag som direkt konkurrerar med tidskrifter, som är belagda med 25 % mervärdesskatt. Man konstaterar att skillnaden mellan 0 och 25 är större än skillnaden mellan 6 och 25; snedvridningen minskar alltså. Men här har vi en konkurrenssituation som är helt ohållbar.

Samtidigt som man avstyrker förslaget om mervärdesskatt, eftersom det är så dåligt underbyggt att t.o.m. konstitutionsutskottet anger detta, bör man se till att begära av regeringen att komma med ett partiellt förslag, som innebär att man uppnår konkurrensneutralitet vad gäller den här typen av bilagor.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 113 ISA HALVARSSON (fp)

Fru talman! Det behövs enligt Folkpartiet liberalerna en positiv särbehandling av dagspressen, därför att den intar en särställning i vårt demokratiska liv.

Dagspressen är – vilket också framgick av expertrapporten Dagspressen i 1990-talets medielandskap – en oundgänglig institution i vårt samhälle. Genom den uppfylls behovet hos den enskilde medborgaren av information och debatt. Dagspressen agerar som en självständig granskare med individuella synpunkter, och den förmedlar politiska och lokala opinioner.

Enligt vår uppfattning behövs alltså en statlig presspolitik för att säkra tidningarnas ställning i framtiden. Men den stimulansen bör vara generellt utformad och inte utgå som direkt presstödd till enskilda tidningar.

Vi har lagt fram ett förslag om en halvering av det direkta presstödet till 1998. Det går nämligen inte att komma ifrån det faktum att subventioner till vissa marknadsaktörer är en form av reglering.

Den som i dag vill starta en tidning måste konkurrera med andra tidningar som får presstödd, och den tidning som vill ha presstödd måste uppfylla vissa krav och anpassa sig till vissa regler. Det är en vanlig uppfattning bland pressforskare att presstödet har konserverat tidningsmarknaden och hämmat utvecklingen av tidningsmediet.

Stödet till dagspressen måste således vara så utformat att det främjar konkurrens och mångfald. Det måste kanaliseras mera till branschen än till den enskilda hotade tidningen. Det viktigaste instrumentet i det sammanhanget är just den generella befrielsen från mervärdesskatt. Genom att behålla den indirekta förmånen stärks dagspressen som medium. Vi säkrar också konkurrensrättvisan och stimulerar därmed förnyelse och utveckling.

Folkpartiet avvisar alltså förslaget om att införa 6 % mervärdesskatt på nyhetstidningar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Prot. 1995/96:33

7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Prot. 1995/96:33
7 december

Anf. 114 LARS BÄCKSTRÖM (v)

Fru talman! Detta betänkande handlar om en ganska liten och obetydlig förändring – en mervärdesskatt på väldigt låg nivå. Det blir ju därmed litet mera enhetligt och litet bättre rättvisa mellan olika tidningar och tidskrifter, så egentligen är det väl inte så mycket att bråka om.

Jo, fru talman, jag tycker att det är väldigt mycket att bråka om när det gäller det här betänkandet.

Hur har betänkandet kommit till? Jo, det bygger på en kombinationen av kraftfull budgetpolitik – och det är väl bra att ha en sådan – och total frånvaro av en sammanhållen mediepolitik. Denna kombination

<i>Mervärdesskatt på</i>	ion blir väldigt olycksalig
<i>allmänna nyhetstidningar</i>	i en tid då medierna genomgår en total revolution. Vi får nya medier,

nya produkter. Jag tror inte att vi politiker förstår med vilken kraft den här omvandlingen sker. Förstod vi den kraften, skulle en majoritet av oss i denna kammare inte bifalla regeringens proposition och utskottsmajoritetens förslag.

Vad säger betänkandet egentligen i en förlängning? Jo, att det fria ordet väl är en vara eller tjänst vilken som helst. Men, fru talman, det är precis vad det fria ordet *inte* är! Det är inte en vara eller tjänst vilken som helst. Det fria ordet är ju grundbulen för hela vårt demokratiska system. Det är ju därför som vi har tryckfriheten reglerad i våra grundlagar, och det är därför som det fria ordet inte är en vara eller tjänst vilken som helst.

Jag kom in i riksdagen 1988. På medieområdet har det sedan dess blivit en total förändring. Vem kunde 1988 tänka sig att vi i Sverige skulle ha kommersiell reklamfinansierad TV och kommersiella lokala stationer fyllda med reklam? Vi håller ju helt och hållet på att få den mediasituation som man länge haft i USA. Vi vet dess konsekvenser och betydelse för det politiska livet: Till stor del har utvecklingen, tyvärr, varit av ondo.

Vad är det som händer? Jo, man får en politisk debatt och information som skall vara underhållande. Tyvärr är det så att informationsvärdet och underhållningsvärdet inte stiger samtidigt. Många gånger är det nästan tvärtom.

Vad händer nu i dagarna? Ja, vi börjar få gratisutdelade nyhetstidningar. 6 % på priset är väl inte särskilt farligt, kan man säga. Nej, men det är svårt för en seriös nyhetstidning att priskonkurrera med en gratisutdelad tidning. Det är väldigt svårt att i en sådan situation bedriva priskonkurrens – i varje fall för den som tar betalt för sin produkt, och det är ju en seriös tidning tvungen att göra.

Fru talman! Om det inte fanns alternativ till framlagda förslag och om vi vore tvungna att göra på det sätt som det här talas om, skulle förslagen vara förståeliga. Men vi är inte tvungna att vidta en sådan här åtgärd så snabbt för EU:s skull; det är inte sant. Vi har nämligen dispens för hela 1996. Och om vi sedan inte är överens inom EU-processen fortsätter dispensregeln automatiskt att gälla. Nämda skäl är

alltså obsolet, för att använda ett fint ord. Det är alltså inte sanningen, utan det är något annat. Nämda skäl är alltså inte korrekt.

Att säga att det här är nödvändigt för statsfinansernas skull är däremot ett starkt skäl, men naturligtvis går det att få in motsvarande summa pengar på annat sätt. Om något måste ske på detta område, finns det då någon annan möjlighet att peka på? Ja, vi har ju reklamskatten. Den är oerhört olika utformad för olika produkter. Vissa produkter är skattefria och vissa har en hög skattesats. Det är alltså formligen ett trask av assymetrier. Här finns det möjligheter att klara finansieringen.

Det är inte lätt för alla i denna kammare att känna till alla möjligheter. Alla ledamöter kan inte i detalj sätta sig in i alla frågor. Men skatteutskottet har fått underlag från Föreningen Svensk fackpress genom Östen Johansson, en mycket känd publicist och en mycket duktig man, som har kunnat redovisa att det går att bredda reklamskatten och göra den likformig. Om man så skulle önska, och det gör jag, skulle det t.o.m. gå att befria det fria ordet – de tidningar/publikationer som lyder under tryckfrihetslagen – från mervärdesskatt och göra det hela statsfinansiellt fullständigt neutralt. Den möjligheten finns, men man vill inte gå den vägen. Det är det allvarliga här.

Vad som händer här, fru talman, är att den vänstra handen, kulturministern, inte vet vad den högra handen gör, finansministern. Det är knepigt att Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet måste förenas för att värna det fria ordet och en sammanhållen lösning. Ni socialdemokrater däremot går på, tyvärr, och fullföljer er trista historia på mediepolitikens område. Varför lär ni er inte och skaffar fram en sammanhållen mediepolitik i stället för att upprepa misstag efter misstag?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4 angående reklamskatten.

Anf. 115 RONNY KORSBERG (mp)

Fru talman! Det här betänkandet är en litet märklig historia så till vida att man föreslår att införa en skatt på det fria ordet. När man läser i betänkandet finner man bl.a. följande:

”Momsundantaget för dagstidningar har framför allt motiverats av tidningarnas framskjutna roll i den demokratiska processen. Att tidningar och andra massmedier skall kunna fullgöra sina uppgifter till förmån för fri åsiktsbildning, granskning av samhällsorganen m.m. är naturligtvis av grundläggande betydelse i en väl fungerande demokrati.”

De allra flesta skulle mot bakgrund av texten dra slutsatsen att man borde se till att inte lägga några hinder i vägen för det fria ordet och den demokratiska processen med tanke på den vikt som det har för samhället. Men tvärtom – man säger att man, bortsett från allt det viktiga, måste ta in pengar. Då är detta inte värt någonting.

Det är egentligen en logisk kullerbytta att å ena sidan föra resonemanget om den oerhörda vikten för demokratin och å andra sidan i nästa andetag säga att det inte spelar någon roll när vi behöver pengar.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstidningar*

Prot. 1995/96:33
7 december

Om man verkligen värnar demokratin och tänker efter litet, förstår man att om man lägger ytterligare en skatt på tidningar måste det rimligtvis leda till att en del människor kommer att sluta att läsa tidningar. Redan i dag avstår väldigt många från den dagliga tidningen. Det är ett allvarligt demokratiskt problem att många ställer sig utanför åsiktsbildningen och debatten i samhället. Redan några procents minskning i frekvensen för läsandet av dagstidningar är allvarlig och olycklig. Då måste man naturligtvis tänka: Finns det något annat sätt att ta in pengar?

Vi har full förståelse för att man självklart måste se till att vi får in pengar och kan sanera vår ekonomi. Det motsätter vi oss inte, tvärtom tycker vi att det är bra. Men det är oerhört viktigt att man gör detta på ett sådant sätt att man inte skadar andra väsentliga värden i samhället. Då måste man se efter om det finns annat man kan göra. Då faller sig

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

frågan naturlig: Vad är det mer som påverkar den här sfären? Det är självklart reklamskatten. Vi

har föreslagit att man, i stället för att lägga en moms på dagstidningarna, höjer reklamskatten.

Det är också så olyckligt att man gör sådana här saker litet då och då. Nu föreslås att momsen skall höjas. Sedan kan man så småningom ta itu med reklamskatten. När kommer frågan om presstödet att aktualiseras?

Det vore rimligt att samla ihop dessa frågor som alla har betydelse för tidningarnas ekonomi och därmed för möjligheten till en samhällsdebatt via tidningar. Det är inte särskilt stora budgeteffekter det rör sig om, så det borde inte kräva så stora ansträngningar att komma fram till en annan lösning.

Vi tycker att det hade varit rimligt med ett mer samordnat förslag för att ta in pengar i den här sfären. Vi tycker egentligen att tidpunkten för förslaget är helt fel vald. Vi har ingen brådska med att öka på momsen på tidningar, som framgått av tidigare inlägg här. Därför borde man ha avstått.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 116 HOLGER GUSTAFSSON (kds)

Fru talman! Den nuvarande momsdifferentieringen mellan dagstidningar, tidskrifter och böcker skapar, som redan tidigare har påpekats i debatten, snedvridningar på den litterära marknaden i Sverige.

Riksdagens mål bör vara att på sikt få bort denna snedvridning. Det kan ur tryckfrihetssynvinkel inte vara rimligt att främja s.k. dagspress framför annan press och böcker. Det enda rimliga motivet för en skattereduktion från den allmänna nivån på 25 % är att man vill främja läsandet av vissa böcker eller tidningar som varande bättre än de andra. Tanken att staten eller någon annan institution skulle avgöra vad som är god litteratur och som därmed bör bli föremål för lägre moms är sannolikt en främmande tanke för oss alla.

Fru talman! Av denna anledning anser kristdemokraterna att momsnivån bör vara lika för alla tidningar, tidskrifter och böcker. I syfte att

främja det lästa ordet är vår målsättning att momsskattenivån skall vara så låg som möjligt. Helst skulle vi se att momsen är noll för alla tidningar, böcker och tidskrifter.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget är vi beredda att i nuläget acceptera en moms nivå på 5–10 % på såväl dagstidningar som tidskrifter och böcker. Därför har vi inget problem att stödja regeringens förslag i betänkandet att belägga dagstidningar med en moms på 6 %. Men vårt mål är att alla tidskrifter skall ligga på samma skattenivå, dvs. så lågt som det statsfinansiella läget medger.

Fru talman! Härmed ber jag att få yrka bifall till reservation 3.

Prot. 1995/96:33
7 december

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Anf. 117 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Jag vill bara fråga kristdemokraternas representant: Är det verkligen rimligt att på det presspolitiska området tillämpa principen att alla i jämlikhetens namn bör få det sämre?

Anf. 118 ULLA RUDIN (s)

Fru talman! Egentligen är det att slå in öppna dörrar att föra en debatt om det fria ordets betydelse. Det finns säkert ingen här som inte delar åsikten om dagspressens stora betydelse vad gäller information, granskning och upprättande av diskussionsforum för olika åsiktsriktningar.

Trots en enorm utveckling på medieområdet kommer dagspressens särställning med största sannolikhet att bestå under överskådlig tid. Statsmakternas övergripande ansvar för att den grundlagsskyddade yttrandefriheten verkligen kan utnyttjas i praktiken har snarare ökat än minskat. Staten måste även i fortsättningen stödja dagstidningarna, för utan stöd finns det en påtaglig risk för en minskad mångfald, vilket naturligtvis vore förödande för opinionsbildningen.

Så långt är de flesta av oss överens.

Det vi däremot inte tycks vara eniga om är att vårt land befunnit sig i en akut ekonomisk kris och att ett fullföljande av budgetsaneringen är en nödvändighet. Inte någon politiker kommer i längden ifrån ansvaret för helheten. Även vi måste lära oss att prioritera bland utgifterna.

Det tryckta ordet, den fria debatten tillhör mina hjärtefrågor. Att stärka Sveriges finansiella läge är en annan sådan fråga. Att göra rätt avvägningar är svårt, men enligt min mening har regeringen lyckats med det i sin proposition 45.

Pressutredningen konstaterar i sitt betänkande att den ansträngda statsfinansiella situationen gör att stödet till dagstidningarna noga måste prövas i alla sina delar, dvs. att mervärdesskattesubventionen, reklamskattesubventionen och det direkta presstödet måste vägas mot varandra.

Utredningen uttalar klart att en minskning av mervärdesskattesubventionen är den besparingsform som är minst ofördelaktig. Det är nämligen de stora tidningarna som drar mest nytta av det förmånliga momssystem som vi har i dag. För andratidningarna – som är så viktiga för mångfalden – är det direkta presstödet livsviktigt.

Dessutom anser utredningen att dagstidningsbranschens ekonomiska situation i dess helhet inte är sådan att en generell mervärdesskattesubvention är särskilt rimlig.

Argumentationen mot 6 % moms och för en halvering eller ett helt avskaffande av presstödet faller därmed, fru talman, i alla fall om syftet är att bevara mångfalden och minska ägandekoncentrationen av pressen.

Flera motionärer vill att regeringen skall avvakta med det här beslutet. Jag vill då säga att regeringen verkligen har beaktat utredningens förslag. Även momssatsen har lagts på den nivå som Pressutredningen har föreslagit. Skatteutskottets betänkande knyter alltså väl an till Pressutredningen. Dessutom – med tanke på frågans storas vikt – remit-

terade skatteutskottet ärendet till KU för yttrande med avsikt att få förslaget förenlighet med tryckfrihetsförordningen bedömt.

Som vi hörde vill moderaterna avstyrka betänkandets förslag. De vill visserligen ha moms på dagstidningar, men de vill också avskaffa presstödet och reklamskatten. Problemet är bara det att om presstödet avskaffas så dör, som sagt, andratidningarna ut. Avskaffas reklamskatten tappar vi 1 miljard ur statskassan.

Flera motionärer trycker också på den konkurrensnedvridning som råder mellan dagstidningar och övrig press. Ja, dagstidningarna *har* en särställning i vårt samhälle – därmed inte sagt att facktidskrifter och böcker skulle vara oviktiga. Men, fru talman, det var det där med att ta ansvar och att våga göra nödvändiga prioriteringar.

Till sist vill jag kommentera reklamskatten. Moderaterna vill ta bort den, andra motionärer vill höja och bredda den. Reklamskatten *är* ett bekymmer. Det är problem med att den inte är konkurrensneutral. Dessutom är den svåradministrerad, men det är ju välkänt. Samtidigt ger den ett inte obetydligt tillskott till statskassan.

Inom regeringkansliet pågår nu överväganden vad gäller en förändring av reklamskatten. Låt oss avvakta den propositionen.

Med förtroende för regeringens, Pressutredningens, konstitutionsutskottets och skatteutskottets bedömningar vill jag härmed yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 12 samt avslag på samtliga reservationer.

Anf. 119 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Ulla Rudin talade om momssubvention och reklamskattesubvention. Det är ganska avslöjande för hur en socialdemokrat ser på förhållandet mellan beskattning och icke beskattning av – i det här sammanhanget –företag. Om man inte tar ut en skatt, är det en subvention? Skall vi vara tacksamma för det som inte blir beskattat? Det var bara en notering om utgångspunkten för en socialdemokrat i en sådan här debatt.

Sedan sade Ulla Rudin att regeringen har lyckats göra en bra avvägning. Det vore intressant att höra Ulla Rudin utveckla på vilket sätt som regeringen har lyckats göra en bra avvägning. Ulla Rudin hänvisade till konstitutionsutskottet som skriver när det gäller det strikt tryckfrihetsförordningsmässiga, som är en detalj i sammanhanget, att utskottet inte har haft möjlighet att göra en egen analys av dessa förhållanden, därför att de inte är belysta. Då frågar jag Ulla Rudin: Är det rimligt att införa mervärdesskatt på allmänna nyhetstidningar utan att konsekvenserna är fullständigt belysta – de är inte ens delvis belysta – utan hänsyn till hur presstödet skall utvecklas eller hur reklamskatten skall se ut eller om den skall avskaffas? Min andra fråga är: Varför vill inte socialdemokraterna ta bort den snedvridning som finns i ett mycket klart avseende, nämligen mellan bilagorna till allmänna nyhetstidningar och tidskrifter i övrigt?

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Anf. 120 ULLA RUDIN (s) replik

Fru talman! En sak vet vi. Med moderaternas förslag kommer konsekvenserna att bli färre tidningar och en ökad ägarkoncentration. Vi socialdemokrater hyser större respekt för det fria ordet än så.

Är Bo Lundgren medveten om dessa konsekvenser? Och i så fall, hur har ni tänkt att hantera det demokratiska underskott som kommer att bli följderna av det här förslaget?

Anf. 121 BO LUNDGREN (m) replik

Fru talman! Jag tackar för det utförliga och uttömmande svaret på mina frågor. Men jag kan upprepa dem.

Konstitutionsutskottet säger att man nu inte riktigt kan klara av det här eftersom de inte har något underlag för att kunna göra en bedömning av annat än tryckfrihetsförordningen. Ulla Rudin säger att hon tycker att regeringen har gjort en bra avvägning. Kan Ulla Rudin berätta litet om varför hon tycker det?

Den andra frågan löd: Är det rimligt att utan konsekvensanalys och utan hänsyn till vad som skall hända med presstödet och reklamskatten isolerat genomföra denna åtgärd?

Min tredje fråga var: Varför vill inte socialdemokraterna ta bort den uppenbara snedvridning som finns och som man mycket snabbt skulle kunna åtgärda?

Detta är mina tre konkreta frågor.

Sedan talade Ulla Rudin om moderaternas sammanhållna tankar i det här avseendet. Alla vet ju att presstödet har växt fram utifrån ett intresse från socialdemokraterna – och med stöd från Centerpartiet – att hitta lösningar som gör att de egna partitidningarna överlever. Så har det varit genom decennierna. Det är inte ens en hemlighet att det är så.

Det intressanta är ju att skapa en bra balans och se till att det fria ordet fungerar. Då kan man inte bara se på pressen utan man måste se på medierna i största allmänhet. Socialdemokraterna skall här vara synnerligen försiktiga. De vill ju t.o.m. gå in och stoppa den ytterligare utbyggnad av den fria radion som inleddes under den borgerliga tiden. Man skall nog hålla tyst i det avseendet. Vi vill ha ett rättvist och rimligt system för såväl beskattning som andra ramar för mediernas, inklusive nyhetstidningarnas, verksamhet, men utan de konkurrensnedvridningar som vi har i dag.

Nu har jag svarat på den frågan. Vill Ulla Rudin då vara så vänlig och svara på mina frågor.

Anf. 122 ULLA RUDIN (s) replik

Fru talman! Jag tror att jag måste upplysa Bo Lundgren om att KU:s uppgift var att pröva förslagets förenlighet med tryckfrihetsförordningen och inget annat.

I och med dagens förslag fullföljs den prioriteringsordning som vi en gång har valt, nämligen att särbehandla dagspressen. Om vi prioriterar konkurrensneutraliteten på presstödet bekostnad blir konsekvenserna att andratidningarna försvinner. Jag vill återigen fråga: Hur

kommer moderaterna att hantera det demokratiska underskott som kommer att bli följden?

Anf. 123 RONNY KORSBERG (mp) replik

Fru talman! Av debatten att döma är det inte så svårt att förstå resonemanget bakom förslaget och Ulla Rudins stöd för det. Men det var en sak som Ulla Rudin sade som intresserar mig, nämligen att vi måste lära oss att prioritera utgifterna. Då undrar jag: Tycker Ulla Rudin att vi också måste lära oss att prioritera intäkterna? Är hon i så fall beredd att göra dessa prioriteringar kopplade till demokratiaspekter, dvs. är hon beredd att diskutera att det kanske hade varit rimligt att se förslaget ur demokratiperspektiv och överväga andra intäktsmöjligheter och därmed prioritera på ett annat sätt på intäktssidan?

Anf. 124 ULLA RUDIN (s) replik

Fru talman! Intäkter är alltid intressanta, speciellt i det här statsfinansiella läget.

Anf. 125 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Ulla Rudin talade om att slå in öppna dörrar. Alla är ju ense om vad en fri press är. Det är nog sant att det är att slå in öppna dörrar. När det gäller behovet av att sanera statsfinanserna är vi så eniga att det inte ens finns några dörrar, så det är inte det frågan gäller.

Men sedan säger Ulla Rudin att staten måste stödja dagstidningarna även i fortsättningen. Ulla Rudin, ökar eller minskar behovet av presstöd i fortsättningen om man inför en pressmoms? Enligt min teori kommer en ny sådan skatt att öka behovet av presstöd. Det är vad jag tror. Därför är förslaget inte så bra. Kan Ulla Rudin ha någon annan uppfattning än jag i frågan om behovet av presstöd ökar genom momsen? Det är väl ändå inte möjligt?

Det går att lösa det finansiella problemet. I dag har vi en reklamskatt på 4 % med 12 miljoner kronor i fribelopp för dagspress, 11 % för tidskrifter med 6 miljoner kronor i fribelopp och 0 % i reklamskatt för andra medier. Om man har 14 % reklamskatt för alla medier, strikt neutralt, får man in ungefär lika mycket som regeringssidans förslag ger. 14 % reklamskatt med 12 miljoner i fribelopp ger ett bra, enkelt och hållbart system som är neutralt. Men ni öppnar för en ny procent-sats, 6 % den här gången.

Nästa gång det blir problem med budgeten så justerar man litet grand så blir det 12 % eller något annat. Det var så det gick till en gång när momsen introducerades. Inte var momsen 25 % från början inte, men den stiger efter hand.

Anf. 126 ULLA RUDIN (s) replik

Fru talman! Om vi tidigare i år hade följt Vänsterpartiets förslag, så hade vi tvingats till en momsats på 12 % på dagstidningarna i stället för nuvarande 6 %.

I och med sänkningen av matmomsen, som Vänsterpartiet gick emot, frigjordes en momsats.

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstid-
ningar*

Anf. 127 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik

Fru talman! Detta är så fel som det över huvud taget kan bli. Det är ju inte alls nödvändigt att anpassa sig så slaviskt katolskt till EU. Det Ulla Rudin säger är ju inte korrekt. Det finns dispensregler som gäller fram till 1996. Därest man inte är överens om gemensamma mervärdesskatteregler efter 1996 års utgång prolongerar befintliga regler. Det var den information vi i skatteutskottet fick av Finansdepartementets föredragande. Det är den information man får inom EU-processen. Så är det.

Sedan var det ju inte helt nödvändigt att sänka momsens på mat i nuvarande statsfinansiella läge. Vi är ju så överens om att vi inte skall slå in några öppna dörrar, och då är väl statsfinanserna alltid lika viktiga att tänka på.

Anf. 128 ROLF GUNNARSSON (m)

Fru talman! Att ha en egen dagstidning, en lokaltidning, är viktigt för alla hushåll i dag. Enligt en undersökning saknar ca 600 000 LO-arbetare en egen dagstidning. Detta måste ses som allvarligt.

Det är ju många som i denna talarstol ofta talar om klassfrågor i samhället. Detta är en mycket allvarlig och omfattande klassfråga. Men det stora och viktigaste problemet med förslaget är att det, som Bo Lundgren var inne på, saknar en totalbild av mediepolitiken när det gäller skatter och pålagor som mervärdesskatt och reklamskatt och det saknar en samlad framtidsbild över presstödet. Det måste till en mediepolitik på lång sikt innan sådana här snabba beslut fattas.

Det är inte bara många LO-hushåll som saknar dagstidning i dag utan även ensamstående med barn är en grupp som enligt undersökningen saknar en egen dagstidning och som därmed har svårigheter att nå den dagliga informationen – all den värdefulla och t.o.m. nödvändiga information som en dagstidning kan ge.

Jag tror att många kanske främst i storstäderna underskattar dagstidningarnas och lokaltidningarnas betydelse. Det finns från många håll – dock inte från alla här i riksdagen – en stor rädsla över att klyftan mellan informerade och oinformerade människor och hushåll skall öka. En undran man har är varför dagstidningarna nu skall klämmas åt när andra medier, många med Tutti-Frutti-liknande program, skall gå fria.

Jag skall senare återge en debattartikel i en socialdemokratisk läns-tidning. Det var verkställande direktören som där beskrev förslaget om tidningsmoms. Han, den socialdemokratiske tidningsledaren, ställde en fråga som man kan instämma i. Rubriken var: Finns en socialdemokratisk presspolitik? Med den splittrade bild som visas fram är förstas svaret nej.

Hela momsfrågan borde bedömas i ett enda sammanhang, inte ryckas loss på det sätt som nu föreslås. Klart är att nya pålagor i många fall läggs på redan höga prenumerationspriser. Därmed kommer troligtvis ännu fler att avstå från sin dagstidning.

Det finns annat man kan göra inom medieområdet för att få in pengar till staten, vilket några här har varit inne på tidigare, så att staten kan behålla pengar i stället för att ge bidrag till dagstidningar. Moms-

befrielsen bör bibehållas i nuläget. I stället kan andra typer av stöd utgå. Presstödsnämnden kan läggas ned t.ex. Detta var förslag på besparingar som kan göras.

Fru talman! Jag skall ytterligare återge något av vad den socialdemokratiske direktören skriver: Jag vet inte hur många ministrar som talar om tidningarnas oersättlighet. De behövs för demokratin, ger kunskaper och ger möjlighet till en seriös debatt i angelägna samhällsfrågor. Makten har inget emot att granskas, och tidningarna behövs för att ge nödvändiga upplysningar. Så säger man, men hur handlar man då i verkligheten?

Den fråga som den socialdemokratiske tidningschefen ställde var alltså hur man handlar i verkligheten.

Detta är bara ett tydligt och klart bevis på att det saknas en samlad mediepolitik. En dagstidning ger inte bara samhällsinformation utan ger en bild av riksfrågor, regionala frågor, väldigt lokala frågor samt också en bild av världsfrågor. Det är att jämföra med andra medier med annat utbud.

Det är glädjande att också många skolor i dag använder dagstidningen i sitt dagliga arbete. Att ha en dagstidning i skolarbetet är viktigt.

Att vissa hushåll drabbas hårdare än andra av det nya förslaget och därför säger upp sina prenumerationer på dagstidningar är allvarligt. Momspålagan kommer med största sannolikhet att läggas ovanpå prenumerationspriset. Det ser vi redan i dag av den bild som ges.

Men nu tycks inte klassfrågorna intressera. Nu är det skatte- och momspålagor som är det viktigaste. Om LO genomför en undersökning om tre fyra år, så skall vi se om inte siffran 600 000 har ökat.

Ulla Rudin kallade förslaget för ”att slå vakt om det fria ordet”. Detta är alltså socialdemokraternas sätt att slå vakt om det fria ordet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 129 ULLA RUDIN (s)

Fru talman! Rolf Gunnarsson talar om brist på presspolitik. Om vi skulle följa moderaternas förslag, skulle vi inte behöva någon presspolitik.

Anf. 130 ROLF GUNNARSSON (m)

Fru talman! Ulla Rudin och jag, socialdemokraterna och moderaterna, har definitivt olika syn på frågan om förslaget är ett sätt att slå vakt om det fria ordet.

Anf. 131 ULLA RUDIN (s)

Fru talman! Äntligen är vi överens – vi har olika syn på förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 8 december.)

Prot. 1995/96:33
7 december

*Mervärdesskatt på
allmänna nyhetstidningar*

Prot. 1995/96:33
7 december

Insättningsgaranti

25 § Insättningsgaranti

Föredrogs
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU7
Insättningsgaranti (prop. 1995/96:60)

Anf. 132 OLA KARLSSON (m)

Fru talman! Banksystemet är sedan mycket lång tid tillbaka reglerat i olika lagrum. Vi har sedan lång tid tillbaka en bankrörelselag och en bankaktiebolagslag och har haft en föreningsbankslag samt särskilda kapitaltäckningsregler som på olika sätt syftat till att garantera bank- och kreditssystemets stabilitet.

Orsaken är kanske inte så svår att lista ut, nämligen att bank- och kreditväsendet har en mycket stor betydelse i samhället. Väl fungerande betalningssystem är litet grand av blodomloppet eller ett smörjsystem i det moderna samhället. Det underlättar och ger möjlighet till effektiva handelsströmmar och betalningsströmmar.

En annan orsak till banksystemets lagreglering är självfallet också själva banksystemets affärsmodell med normalt kortsiktig upplåning eller inlåning och långfristig utlåning, som ställer särskilda krav på garanti- och systemsäkerhet. Det är också därför som lagstiftarna på olika sätt har reglerat bankväsendet.

Vi har nyligen, under den s.k. bankkrisen i början av 90-talet, kunnat konstatera vidden av de effekter som fallissemang i den finansiella sektorn kan leda till. Då infördes också den s.k. bankgarantin, som syftade till att garantera insättarnas medel i bankrörelser och ytterst garantera banksystemets fortbestånd.

Det vi debatterar i dag och skall besluta i morgon är en insättningsgaranti som delvis går tillbaka på våra erfarenheter från bankkrisen, men som också mer direkt följer av ett EU-direktiv. Förslaget innebär att vi garanterar insättningar upp till 250 000 kr per insättare och bank. Om behovet av garantin är vi i utskottet överens.

Några tvistefrågor finns ändock. En av dem gäller självrisk, där utskottsmajoriteten och propositionen argumenterar utifrån att det dels är svårt för fru Andersson att bilda sig en uppfattning om kreditvärdigheten hos olika bankföretag, dels om att självriskan kan leda till ett felaktigt beteende, s.k. *run on the bank*.

Vi moderater, som står tillsammans med Finansinspektionen och Riksbanken, tycker ändå att det finns starka skäl att införa bitar som premierar ett gott beteende för insättaren men också för bankerna själva. Jag skulle vilja citera Finansinspektionens remissvar:

”Frågan om insättargarantisystemet skall innehålla ett inslag av självrisk eller ej är långsiktigt av mycket stor betydelse. För det första påverkar graden av självrisk incitamenten för risktagande i systemet, vilket i slutändan återverkar på statens finansiella åtagande i systemet. För det andra påverkas konkurrensförhållandena i marknaden kraftigt mellan olika aktörer.

Enligt inspektionen föreligger bärande skäl att införa en självrisk på grund av att en självrisk i systemet på ett positivt sätt påverkar banker-

Prot. 1995/96:33
7 december

Insättningsgaranti

nas benägenhet att ta risker. Vid frånvaron av självrisk kan risken för att banker väljer kortsiktiga vinststrategier baserade på högriskplaceringar som kortfristigt ger en hög avkastning förväntas öka, vilket i sin tur leder till att man kan erbjuda höga inlåningsräntor under skydd av en hundra procentig statsgaranti. Exempel på detta finns bl.a. i USA där banker i svårigheter ökade sitt risktagande genom att erbjuda bättre räntevillkor i syfte att dra till sig kunder. Detta har påverkat kostnaderna för insättargarantisystemet avsevärt.”

Även vad gäller *run on the bank* visar erfarenheterna från bankkrisen att det är de större aktörerna som snabbt försöker ta ut sina pengar, medan småspararna agerar långsammare. *Run on the bank*-problemet har vi även i ett system utan självrisk. Vi moderater vill här ha en självrisk på 5 % i enlighet med reservation 2.

Den andra stridsfrågan har varit den om de årliga avgifterna till fondsystemet, ut till garantisystemet. Där kan vi konstatera att propositionens och utskottets förslag om 0,25 % i årlig avgift inte är en försumbar kostnad. Det finns stor risk att den här kostnaden överförs på bankkunderna via lägre inlåningsräntor eller högre utlåningsräntor och att den påverkar konkurrensen mellan olika placeringsalternativ.

Också här befinner vi oss i det goda sällskapet av Finansinspektionen och Riksbanken, som båda menar att den årliga avgiften bör begränsas till 0,15 % och att man bör låta fonduppyggnaden ta litet längre tid.

Det finns också skäl att notera att insättargarantin inte är något systemskydd. Det är inget skydd för banksystemet. Det är ett renodlat skydd för konsumenterna. Skall vi garantera och trygga systemet och skall vi öka tilltron till bankväsendet och creditsystemet är det viktigt att också se över lagstiftningen på andra områden, t.ex. vad gäller vårdslös kreditgivning, som tas upp i en motion av Bo Lundgren. Utskottet konstaterar här att det pågår ett utredningsarbete, och därför avstyrker vi den här viktiga motionen. Men jag utgår från att frågan senare återkommer på riksdagens bord.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 2. Jag begränsar mig till den, även om det är roligt att votera. Jag yrkar avslag på Miljöpartiets reservation 1 och i övriga delar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 133 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Vi har från Miljöpartiets sida i stort sett varit nöjda med regeringens förslag till skydd för enskilda människor som sätter in pengar på bank. 250 000 kr i insättargaranti är en bra nivå. Men det finns ett problem, nämligen när man som enskild gör en större affär. Säg att man säljer sin villa. Man får en större summa pengar som sätts in på banken under tiden man köper en ny villa eller en ny lägenhet på ett nytt ställe. Om man då har otur att råka ut för att banken går i konkurs kan man förlora väldigt mycket pengar.

Just för den här typen av litet speciella problem, när enskilda personer har större tillfälliga summor på banken borde det också finnas ett skyddsnet, en form av insättargaranti.

Prot. 1995/96:33
7 december

Insättningsgaranti

Det här har kort berörts i propositionen, och det berörs även i svaret på vår motion i det här betänkandet. Enligt utskottet har inte regeringen tittat tillräckligt nära på den problematiken. Vi tror att det skall kunna vara möjligt att hitta ett sätt att klara detta.

Skälet till att utskottet avvisar vårt förslag om att man skulle kunna ha något slags garanti även för den här typen av större tillfälliga summor som privatpersoner har på bank är ju att man tror att det kan vara krångligt. Man ser inte direkt hur det skulle gå till. Vårt förslag går emellertid ut på att regeringen skall titta närmare på frågan, och vi vidhåller detta. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 134 SYLVIA LINDGREN (s)

Fru talman! Jag är glad över att vi fått en bred politisk enighet i det betänkande om insättningsgaranti som vi nu behandlar. Jag tänker inte ta upp en debatt om turerna kring bankkrisen och den tid då karusellen på fastighets- och finansmarknaden snurrade som fortast. Däremot vill jag återigen betona vikten av att vi måste få till stånd ett starkt förtroende för banksystemet i dess helhet. Det är oerhört viktigt för såväl skattebetalare som låntagare, aktieägare, banker och, inte minst, för kunderna och omvärlden.

När bankerna får etablera filialer i andra länder och därigenom bidra till ökad konkurrens och effektivitet är det viktigt att ha ett så kallat insättarskydd. Det är ett EG-direktiv som bestämmer den gemensamma lägstanivån, minimiregeln. I huvudsak inriktas skyddet mot ett renodlat konsumentskydd.

Det svenska garantisystemet föreslås omfatta insättningar på konto i bank upp till 250 000 kronor per insättare och bank. För att en insättning skall omfattas av insättningsgarantin krävs att den är nominellt bestämd och tillgänglig för insättaren med kort varsel.

I huvudsak är vi alltså överens i näringsutskottet om detta betänkande. Det finns dock tre reservationer, två från moderaterna och en från Miljöpartiet.

Moderaterna vill införa en självrisk om 5 %, vilket också EG-direktivet ger möjligheter till. Men det är nationerna själva som bestämmer om man vill ha en självrisk eller inte, och den kan också uppgå till 10 %. Man kan dock inte återöppna det ena eller det andra landet och göra jämförelser eftersom garantisystemen i sin helhet skiljer sig. Det har också utskottet diskuterat mycket ingående.

Det finns både för- och nackdelar med att ha en självrisk. Man måste ställa sig frågan: Ökar t.ex. småspararens uppmärksamhet och vaksamhet när det gäller den egna bankens kreditgivning om man inför en självrisk? Svaret på den frågan måste bli: Knappast.

Man måste också fråga sig: Hur mycket spelar antaganden och rykten in? Skapar det oro i systemet genom onödiga omflyttningar? För- och nackdelar med självrisk har diskuterats fram och tillbaka. Efter noggranna överväganden har det inte framkommit några synnerliga, välmotiverade skäl för införandet av självrisk. Jag tycker inte heller att jag i inledningen av debatten i dag har fått några ytterliga sådana skäl.

Den andra moderata reservationen gäller avgiftens storlek. Det är den avgift som bankerna skall svara för. Det är ett belopp som motsvarar 0,25 % av det garanterade insättningsbeloppet. Moderaterna vill ha ett lägre belopp, nämligen 0,15 %. Därmed skulle fondupbyggnaden spridas över en längre tidsperiod. Även här kan man naturligtvis ha antaganden som väger för och emot, men majoriteten i utskottet - alla utom moderaterna - anser att regeringens avväganden och resonemang är väl genomtänkta.

Beträffande Miljöpartiets reservation skall jag villigt erkänna att jag har viss sympati för den. Men det insättarskydd som vi nu diskuterar och är beredda att anta skall utgöra ett grundskydd. Stora behållningar, om än kortvariga, kräver en ökad medvetenhet hos insättarna om eventuella risker. Någonstans måste man också dra gränser. Reglerna måste vara tydliga, inte godtyckliga, vilket lätt kan bli fallet när man skall försöka dra gränser för vad som ryms inom ett socialt kriterium.

Fru talman! Som jag sade i min inledning måste vi ha förtroende för banksystemet i dess helhet. Däri ligger självfallet att vi också måste skapa regler som är tydliga och inte kan misstolkas.

Jag är ändå glad, fru talman, över att vi nu får en insättargaranti som skyddar småspararna, konsumenterna, och deras intresse.

Jag yrkar bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 7 och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 8 december.)

26 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1995/96:113 Svenskt deltagande i fredsstyrka i f.d. Jugoslavien

1995/96:U13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1995/96:U14 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

1995/96:U15 av Ingrid Näslund (kds)

1995/96:U16 av Erik Arthur Egervärn (c)

1995/96:U17 av Peter Eriksson m.fl. (mp)

Prot. 1995/96:33
7 december

Insättningsgaranti

Prot. 1995/96:33
7 december

27 § Kammaren åtskildes kl. 17.55.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. voteringen kl. 13.13,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 20 § anf. 90 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:33
7 december

1 § Meddelande om val av en ställföreträdande ombudsman vid JO-ämbetet	1
2 § Bordlägningsdebatt	1
Skrivelse 1995/96:30 EU:s regeringskonferens 1996	1
Anf. 1 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s).....	1
Anf. 2 LARS TOBISSON (m)	4
Anf. 3 HELENA NILSSON (c)	6
Anf. 4 BO KÖNBERG (fp).....	8
Anf. 5 BENGT HURTIG (v)	10
Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	12
Anf. 7 MATS ODELL (kds)	13
Anf. 8 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s).....	15
Anf. 9 TALMANNEN	16
Anf. 10 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s).....	16
Anf. 11 TALMANNEN	17
Anf. 12 LARS TOBISSON (m).....	17
Anf. 13 HELENA NILSSON (c)	18
Anf. 14 BO KÖNBERG (fp).....	18
Anf. 15 BENGT HURTIG (v)	19
Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	20
Anf. 17 MATS ODELL (kds)	21
Anf. 18 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s).....	22
3 § Förnyad bordläggning	23
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 6 december.....	23
JuU7 Tvåpartsprocess m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna.....	24
JuU8 Rwandatribunalen	24
JuU9 Frister vid anhållande och häktning	24
JuU10 Europarådets förverkandekonvention	25
KrU4 Pliktexemplarslagen, m.m.	25
AU4 Anställning med lönebidrag.....	25
SoU4 Barn och ungdom.....	26
SoU6 Barnbidrag m.m.	27
SoU7 Vissa ändringar i smittskyddslagen, m.m.	28
SoU8 Ekonomisk reglering mellan landsting och kommuner med anledning av ökat kommunalt ansvar för psykiskt störda.....	30
5 § Vissa ändringar i varumärkeslagen och firmalagen	30

Prot. 1995/96:33
7 december

Lagutskottets betänkande 1995/96:LU6	30
Beslut	30
6 § Borttagande av innehavsanteckningar från inskrivningsregistret.....	30
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU12	30
Beslut	30
7 § Lag om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, m.m.	30
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU13	30
Beslut	31
8 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Sydafrika	31
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU8.....	31
Beslut	31
9 § Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Malta	31
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU9.....	31
Beslut	31
10 § Konventionen om temporär import (Istanbulkonventionen).....	31
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU10.....	31
Beslut	31
11 § EG:s andra förenklingsdirektiv och den svenska mervärdesbeskattningen	32
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU13.....	32
Beslut	32
12 § Ändringar i lagen om folkbokföringsregister, m.m.	32
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU14.....	32
Beslut	32
13 § Finansiering av en världskongress år 1996 om kommersiell exuell exploatering av barn.....	32
Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU6	32
Beslut	32

14 § Ändring i lagen om statligt stöd till banker och andra kreditinstitut	33
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU6	33
Beslut	33
15 § Ändring i lagstiftningen för värdepappersfonder	33
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU12	33
Beslut	33
Beslut om samlad votering.....	33
16 § Ändrade regler om bärgning.....	33
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU5	33
(Beslut fattades efter 23 §.)	33
17 § Vissa ändringar i föräldrabalken.....	34
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU9	34
(Beslut fattades efter 23 §.)	34
18 § Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m.	34
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU7	34
Anf. 19 STIG RINDBORG (m)	34
Anf. 20 BIRGITTA CARLSSON (c)	35
Anf. 21 BENGT HARDING OLSON (fp)	36
(forts. 21 §)	38
Ajournering	38
Återupptagna förhandlingar	38
19 § Muntliga frågor till regeringen	38
Anf. 22 FÖRSTE VICE TALMANNEN	38
<i>Sesamprojektet</i>	39
Anf. 23 LENNART FRIDÉN (m)	39
Anf. 24 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	39
Anf. 25 LENNART FRIDÉN (m)	39
Anf. 26 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	39
<i>Kockums Thailandsaffär</i>	40
Anf. 27 LENA KLEVENÅS (s)	40
Anf. 28 Statsrådet JAN NYGREN (s)	40
<i>Rovdjur</i>	40
Anf. 29 PETER ERIKSSON (mp)	40
Anf. 30 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	40
Anf. 31 PETER ERIKSSON (mp)	41

Anf. 32 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	41
<i>Miljö- och allergisanering</i>	41
Anf. 33 BENGT KRONBLAD (s)	41
Anf. 34 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)	41
<i>Nynazistisk propaganda</i>	42
Anf. 35 HÅKAN HOLMBERG (fp)	42
Anf. 36 Statsrådet JAN NYGREN (s)	42
Anf. 37 HÅKAN HOLMBERG (fp)	42
Anf. 38 Statsrådet JAN NYGREN (s)	42
<i>Flyktingar med tillfälliga uppehållstillstånd</i>	43
Anf. 39 ULLA HOFFMANN (v)	43
Anf. 40 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	43
<i>Fiskevård</i>	43
Anf. 41 CARL G NILSSON (m)	43
Anf. 42 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	43
Anf. 43 CARL G NILSSON (m)	43
Anf. 44 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	44
<i>Kärnkraftsavvecklingen</i>	44
Anf. 45 BENGT HARDING OLSON (fp)	44
Anf. 46 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)	44
Anf. 47 BENGT HARDING OLSON (fp)	44
Anf. 48 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)	45
Anf. 49 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	45
Anf. 50 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)	45
Anf. 51 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	45
Anf. 52 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)	46
<i>Propositionsavlämnandet</i>	46
Anf. 53 BJÖRN SAMUELSON (v)	46
Anf. 54 Statsrådet JAN NYGREN (s)	46
Anf. 55 BJÖRN SAMUELSON (v)	46
Anf. 56 Statsrådet JAN NYGREN (s)	46
<i>Det statliga stödet till kulturlivet</i>	47
Anf. 57 HENRIK S JÄRREL (m)	47
Anf. 58 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	47
<i>Barn- och ungdomslitteratur</i>	47
Anf. 59 BJÖRN SAMUELSON (v)	47
Anf. 60 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	48
Anf. 61 FÖRSTE VICE TALMANNEN	48

20 § Information från regeringen om den fortsatta reformeringen av budgetprocessen48

Anf. 62 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	48
Anf. 63 JOHAN LÖNNROTH (v)	51
Anf. 64 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 65 JOHAN LÖNNROTH (v)	51
Anf. 66 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 67 MARGIT GENNSER (m)	52

Anf. 68	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	52
Anf. 69	MARGIT GENNSER (m)	52
Anf. 70	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	52
Anf. 71	BJÖRN SAMUELSON (v)	53
Anf. 72	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	53
Anf. 73	BJÖRN SAMUELSON (v)	53
Anf. 74	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	54
Anf. 75	ANNE WIBBLE (fp)	54
Anf. 76	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	55
Anf. 77	ANNE WIBBLE (fp)	55
Anf. 78	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	56
Anf. 79	PETER ERIKSSON (mp)	56
Anf. 80	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	57
Anf. 81	PETER ERIKSSON (mp)	57
Anf. 82	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	58
Anf. 83	LARS BÄCKSTRÖM (v)	58
Anf. 84	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	58
Anf. 85	LARS BÄCKSTRÖM (v)	59
Anf. 86	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	59
Anf. 87	LENNART HEDQUIST (m)	59
Anf. 88	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	60
Anf. 89	LENNART HEDQUIST (m)	60
Anf. 90	Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	61
Anf. 91	ANDRE VICE TALMANNEN	61

Prot. 1995/96:33
7 december

21 § (forts. från 18 §) Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m. (forts. LU7)..... 61

Anf. 92	EVA ARVIDSSON (s)	61
Anf. 93	BENGT HARDING OLSON (fp) replik	63
Anf. 94	EVA ARVIDSSON (s) replik	64
Anf. 95	BENGT HARDING OLSON (fp) replik	64
Anf. 96	EVA ARVIDSSON (s) replik	65
Anf. 97	STIG RINDBORG (m)	65
Anf. 98	EVA ARVIDSSON (s)	65
Anf. 99	STIG RINDBORG (m)	65
Anf. 100	EVA ARVIDSSON (s)	66
	(Beslut fattades efter 23 §.)	66

22 § Vissa arrenderättsliga frågor 66

	Lagutskottets betänkande 1995/96:LU8	66
Anf. 101	ROLF DAHLBERG (m)	66
Anf. 102	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	67
Anf. 103	ROLF DAHLBERG (m) replik	69
Anf. 104	SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s) replik	69
Anf. 105	BIRGITTA CARLSSON (s)	70
	(Beslut fattades efter 23 §.)	70

23 § Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster	70
Lagutskottets betänkande 1995/96:LU10	70
Anf. 106 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	70
Anf. 107 KARIN OLSSON (s).....	72
Anf. 108 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	75
Anf. 109 KARIN OLSSON (s).....	76
Anf. 110 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	76
Anf. 111 KARIN OLSSON (s).....	76
Beslut	76
LU5 Ändrade regler om bärgning.....	76
LU9 Vissa ändringar i föräldrabalken	76
LU7 Former för verksamhet som är beroende av statligt stöd, m.m.	76
LU8 Vissa arrenderättsliga frågor	77
LU10 Stöd till konsumentpolitiska åtgärder på området finansiella tjänster	77
Beslut om uppskjuten votering	78
24 § Mervärdesskatt på allmänna nyhetstidningar	78
Skatteutskottets betänkande 1995/96:SkU12.....	78
Anf. 112 BO LUNDGREN (m).....	78
Anf. 113 ISA HALVARSSON (fp).....	79
Anf. 114 LARS BÄCKSTRÖM (v)	80
Anf. 115 RONNY KORSBERG (mp).....	81
Anf. 116 HOLGER GUSTAFSSON (kds)	82
Anf. 117 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik	84
Anf. 118 ULLA RUDIN (s)	84
Anf. 119 BO LUNDGREN (m) replik	85
Anf. 120 ULLA RUDIN (s) replik	86
Anf. 121 BO LUNDGREN (m) replik	86
Anf. 122 ULLA RUDIN (s) replik	86
Anf. 123 RONNY KORSBERG (mp) replik.....	87
Anf. 124 ULLA RUDIN (s) replik	87
Anf. 125 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik	87
Anf. 126 ULLA RUDIN (s) replik	87
Anf. 127 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik	88
Anf. 128 ROLF GUNNARSSON (m)	88
Anf. 129 ULLA RUDIN (s)	89
Anf. 130 ROLF GUNNARSSON (m)	89
Anf. 131 ULLA RUDIN (s)	89
(Beslut skulle fattas den 8 december.).....	89
25 § Insättningsgaranti	90
Näringsutskottets betänkande 1995/96:NU7	90

Anf. 132 OLA KARLSSON (m).....	90	Prot. 1995/96:33
Anf. 133 ROY OTTOSSON (mp)	91	7 december
Anf. 134 SYLVIA LINDGREN (s)	92	<hr/>
(Beslut skulle fattas den 8 december.).....	93	
26 § Bordläggning	93	
27 § Kammaren åtskildes kl. 17.55.	94	